

Imię i nazwisko		Zapis w projekcie Programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego			Nr strony	Treść uwagi lub dotychczasowy zapis	Sugerowana zmiana/Proponowany zapis	Uzasadnienie	Oznaczenie stanowiska IZ RPO WZ	Stanowisko IZ RPO WZ
		Priorytet	Cel szczegółowy	Inne część dokumentu						
Paulina Przybyszewska	Osoba Fizyczna	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (v)	Warunki podstawowe	74	Podłączenie wody do m. Warginie (Warginia) gm. Sławno	Podłączenie wody do m. Warginie (Warginia) gm. Sławno	Brak podłączenia wodno-kanalizacyjnego	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Projekt będzie możliwy do realizacji - za realizację odpowiada gmina. Projekt musi być ujęty w 6 aktualizacji Krajowego Planu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
		7 Uspolecnione Pomorze Zachodnie	CS (I)	Komunikacja i widoczność	194	Wykonanie drogi w m. Warginie (Warginia) gm. Sławno	Wykonanie drogi z m. Warginie (Warginia) w związku z brakiem drogi dojazdowej do miejscowości	Obecny stan drogi stanowi niebezpieczeństwo dla mieszkańców oraz uniemożliwia komunikację z innymi miejscowościami.	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Uwaga w formie komentarza nt. potrzeb w danej gminie.
		7 Uspolecnione Pomorze Zachodnie	CS (I)	Komunikacja i widoczność	194	Wykonanie oświetlenia w m. Warginie (Warginia) gm. Sławno	Wykonanie oświetlenia w m. Warginie (Warginia) w związku z brakiem oświetlenia	j.w.	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Uwaga w formie komentarza nt. potrzeb w danej gminie.
Magdalena Trybus	Przedsiębiorstwo	1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (I)	Strategia Programu	29	Przedsiębiorstwa będą mogły ubiegać się także o wsparcie na wdrożenie wyników własnych projektów B+R do działalności gospodarczej czy rozwój bazy laboratoryjnej. Tego typu działania będą mogły stanowić odrębne projekty, jak i projekty kompleksowe obejmujące w sposób maksymalny inwestycję w rozwój potencjału B+R danego przedsiębiorstwa, również inwestycje w obszarze IT.	Przedsiębiorstwa będą mogły ubiegać się także o wsparcie na wdrożenie wyników własnych projektów B+R do działalności gospodarczej czy rozwój bazy laboratoryjnej. Tego typu działania będą mogły stanowić odrębne projekty, jak i projekty kompleksowe obejmujące w sposób maksymalny inwestycję w rozwój potencjału B+R danego przedsiębiorstwa, również inwestycje w obszarze IT.	Wdrożenie do działalności przedsiębiorstwa innowacji produktowej lub innowacji procesowej, może zostać oparte na systemach informatycznych wspierających procesy produkcyjne i logistyczne w firmie. W ramach etapu wdrożeniowego nie powinno więc zabraknąć możliwości dofinansowania systemów ERP najnowszej generacji, w modelu tradycyjnym i rozwiązań w modelu Software as a Service (SaaS), odpowiadających na potrzeby nowoczesnej produkcji (współpracujących z infrastrukturą IoT, zawierających rozwiązania Omnichannel, automatyzację i robotyzację procesów).	1.1 uwaga uwzględniona	
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Strategia Programu	39	Niewątpliwie planowanie wsparcia dla przedsiębiorstw wymaga uwzględnienia wciąż odczuwalnych skutków pandemii COVID-19 i kryzysu gospodarczego nią wywołanego. Należy ułatwić przedsiębiorstwom odbudowę ich potencjałów w sposób długofalowy i wspierać szczególnie te inwestycje, które będą uelastyczniały sposób funkcjonowania podmiotów gospodarczych.	Niewątpliwie planowanie wsparcia dla przedsiębiorstw wymaga uwzględnienia wciąż odczuwalnych skutków pandemii COVID-19 i kryzysu gospodarczego nią wywołanego. Należy ułatwić przedsiębiorstwom odbudowę ich potencjałów w sposób długofalowy i wspierać szczególnie te inwestycje, które będą uelastyczniały sposób funkcjonowania podmiotów gospodarczych (takie jak cyfryzacja firm).	Czas pandemii jednoznacznie pokazał, że cyfrowy rozwój firm idzie w parze z ich odpornością na wszelkie zmiany społeczno-gospodarcze, jest nie tylko warunkiem rozwoju ale też przetrwania na rynku. Ogromne zainteresowanie Bornami na cyfryzację (PARP, wrzesień 2021), pokazuje potrzebę wsparcia inwestycji IT w sektorze MSP w formie bezzwrotnych dotacji.	3. Wyjaśnienia	Tego typu działania będą mogłyby finansowane za pośrednictwem instrumentów finansowych mieszanych (tzn. z możliwością częściowego umorzenia kapitału, pod pewnymi warunkami). Zastosowany instrument będzie korzystny dla przedsiębiorców, bo pozwoli objąć finansowaniem całość wydatków kwalifikowanych projektu.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Strategia Programu	39	Kluczowym obszarem wsparcia w ramach celu szczegółowego będzie rozwój przedsiębiorstw poprzez inwestycje w środki trwałe, wartości niematerialne i prawne, nowoczesne technologie, rozwijana IT, itp.	Kluczowym obszarem wsparcia w ramach celu szczegółowego będzie rozwój przedsiębiorstw poprzez inwestycje w środki trwałe, wartości niematerialne i prawne, nowoczesne technologie, rozwijana IT, itp.	Dostęp do nowoczesnych rozwiązań informatycznych najnowszej generacji, zawierających elementy sztucznej inteligencji (AI), Internetu rzeczy (IoT) czy Business Intelligence (BI), to dla rosnącego sektora mikro i małych przedsiębiorstw o niskim potencjale innowacyjnym, możliwość cyfryzacji, automatyzacji i robotyzacji procesów. Firmy mogą rozwijać nowe lub znacząco ulepszone produkty i procesy oraz prowadzić je szybko do obiegu gospodarczego w oparciu o innowacyjne oprogramowanie dostępne na polskim rynku, licencje w modelu stacjonarnym i w modelu Software as a Service (SaaS). Warto też zaznaczyć, że koszt zakupu samych licencji na oprogramowanie stanowi jedynie część kompletnej inwestycji IT, zdarza się, że mniejszą niż koszt usługi wdrożeniowej. W przypadku firm produkcyjnych, rozwiązanie musi zostać dostosowane do specyfiki danej produkcji. Kompletna usługa wdrożeniowa powinna obejmować następujące elementy: - analiza przedwdrożeniowa, - instalacja systemu, - konfiguracja, - migracja danych, - szkolenia pracowników, - asysta, - implementacje. Alternatywą dla oprogramowania stacjonarnego jest oprogramowanie w modelu chmurowym (SaaS) wymagające mniejszych nakładów na wdrożenie.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy celu zostaną zmienione tak, by nie ulegało wątpliwości, że cyfryzacja przedsiębiorstw jest jednym z priorytetów wsparcia FEPZ. Zakres ten będzie mógł być finansowany przede wszystkim poprzez zastosowanie instrumentów finansowych.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (a)	Inne	brak	Brak zapisu	Wybór projektów OHP odbędzie się z zastosowaniem trybu niekonkurencyjnego (tryb pozakonkursowy).	Należy dodać zapis o trybie wyboru projektów.	1.1 uwaga uwzględniona	W ramach celu szczegółowego (a) dodano zapis, że projekty wybierane będą w trybie konkurencyjnym / niekonkurencyjnym.
Joanna Maciurzyńska	Zachodniopomorska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy w Szczecinie	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (a)	Strategia Programu	136	Jednym z głównych działań interwencyjnych będzie wdrażanie kompleksowych rozwiązań aktywizacji zawodowej, mających na celu zwiększenie dostępu do zatrudnienia dla wszystkich osób poszukujących pracy, zwłaszcza dla znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy tj.: osoby młode w wieku 18-29 lat, osoby w wieku 55 i więcej, osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety oraz osoby o niskich kwalifikacjach i kompetencjach. Działania te będą realizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy (PUP).	Jednym z głównych działań interwencyjnych będzie wdrażanie kompleksowych rozwiązań aktywizacji zawodowej, mających na celu zwiększenie dostępu do zatrudnienia dla wszystkich osób poszukujących pracy, zwłaszcza dla znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy tj.: osoby młode w wieku 15-29 lat, osoby w wieku 55 i więcej, osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety oraz osoby o niskich kwalifikacjach i kompetencjach. Działania te będą realizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy (PUP) oraz Ochotnicze Hufce Pracy (OHP).	Ochotnicze Hufce pracy zajmują się młodzieżą w wieku 15-24 lat. W związku z tym zapis zmieniający wiek z 18 lat na 15 pozwoli objąć wsparciem młodocianych pracowników objętych wsparciem przez OHP.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W ramach planowanych działań przez PUP grupą docelową będą osoby młode w wieku 18-29 lat, osoby w wieku 55 i więcej, osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety oraz osoby o niskich kwalifikacjach i kompetencjach. Natomiast w przypadku OHP będą to osoby młode w wieku 15-24 lat znajdujące się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, w tym osoby biernie zawodowo, zgodnie z grupą docelową wskazaną w programie.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (a)	Inne	136	W ramach tych działań świadczone będzie m.in. indywidualne i kompleksowe poradnictwo w zakresie określenia ścieżki zawodowej, podnoszenie i uzupełnianie kompetencji i kwalifikacji, w tym także poprzez wykorzystanie walidacji i certyfikacji efektów nieformalnego uczenia się czy nabywanie lub uzupełnianie doświadczenia zawodowego oraz praktycznych umiejętności w zakresie wykonywania danego zawodu poprzez udział w stażach i praktykach czy dotacje na rozpoczęcie działalności.	W ramach tych działań świadczone będzie m.in. indywidualne i kompleksowe poradnictwo w zakresie określenia ścieżki zawodowej, przygotowanie do wejścia na rynek pracy osób młodych, podnoszenie i uzupełnianie kompetencji i kwalifikacji, w tym także poprzez wykorzystanie walidacji i certyfikacji efektów nieformalnego uczenia się czy nabywanie lub uzupełnianie doświadczenia zawodowego oraz praktycznych umiejętności w zakresie wykonywania danego zawodu poprzez udział w stażach i praktykach czy dotacje na rozpoczęcie działalności.	Zapis miałby na celu umożliwienie wsparcia w zakresie np. spotkania z psychologiem, coachem, stylistą/wizażystą wraz z usługą doboru i zakupu stroju.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami Linii demarkacyjnej założone wsparcie obejmuje kompleksową aktywizację zawodową osób bezrobotnych realizowaną w projektach PUP. Jest to zapis szeroki, który umożliwia wiele form wsparcia, które wynikają z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (a)	Warunki podstawowe	136	Projekty PUP będą rozliczane w oparciu o stawkę jednostkową opracowaną przez IK EFS. +		Jak będą rozliczne projekty realizowane przez OHP?	3.2 uwaga o charakterze zapytania	Projekty realizowane przez OHP będą rozliczane na podstawie rzeczywiste ponoszonych wydatków.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (a)	Strategia Programu	138	Oczekiwane rezultaty: – zwiększenie poziomu zatrudnienia, zwłaszcza wśród osób młodych oraz osób z grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy.	Oczekiwane rezultaty: – zwiększenie poziomu zatrudnienia, zwłaszcza wśród osób młodych oraz osób z grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. - podniesienie kwalifikacji zawodowych osób młodych będących adresatami działań OHP, w tym pracowników młodocianych	Część osób korzystających ze wsparcia OHP to osoby będące pracownikami młodocianymi, uczące się zawodu lub przyczynające do wykonywania określonej pracy u pracodawców. Będąc już osobami zatrudnionymi w celu zdobycia zawodu, nie zrealizują wskaźnika w postaci zatrudnienia, gdyż już pracują, odpowiadane są za nich składki ZUS.	1.1 uwaga uwzględniona	Rozszerzono zapis dot. oczekiwanych rezultatów.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (a)	Wskaźniki	140	4. EEC007 Liczba osób w wieku 18-29 lat objętych wsparciem w programie	EEC007 Liczba osób w wieku 15-29 lat objętych wsparciem w programie	Ochotnicze Hufce pracy zajmują się młodzieżą w wieku 15-24 lat. W związku z tym zapis zmieniający wiek z 18 lat na 15 pozwoli wliczyć do wskaźnika osoby w wieku 15-17 objęte wsparciem przez OHP w projektach realizowanych w ramach FEPZ.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wskaźnik EEC007, jak i inne wskaźniki, muszą być zgodne z Listą Wskaźników Kluczowych 2021-2027 - EFS+ i nie mogą być dowolnie modyfikowane. Przedmiotowy wskaźnik nie będzie obejmował tej grupy docelowej.
Kamil Skonieczny	Przedsiębiorstwo - Prosument – Kłaster Odnawialnych Źródeł Energii	3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	nie dotyczy	94	Proponujemy stworzenie w ramach Priorytetu 3 - Mobilne Pomorze Zachodnie działania polegającego na dofinansowaniu stacji ładowania samochodów elektrycznych w formie instrumentu finansowego z możliwością realizacji projektów w formule partnerstwa publicznoprywatnego.		Zgodnie z projektem Umowy partnerstwa, obszarem kwalifikującym się do wsparcia z wykorzystaniem instrumentów finansowych lub form mieszanych (np. instrument finansowy z dotacją, pożyczka z umorzeniem lub inne) jest rozwój sieci ładowania pojazdów elektrycznych. W Funduszach Europejskich dla Pomorza Zachodniego nie przewidziano jednak takiego wsparcia. Porównując analizowany dokument z analogicznymi opracowaniami dla innych regionów, daje się zauważyć, że w takich województwach jak pomorskie, wielkopolskie, mazowieckie czy śląskie wskazuje się do dofinansowania stacje ładowania samochodów elektrycznych. Zgodnie z ustawą o elektromobilności od początku 2022 r. zamówienia publiczne zlecone przez samorządy muszą być realizowane przy co najmniej 10% udziale pojazdów elektrycznych lub na gaz. Ponadto ustawa wyznacza obowiązek dotyczący minimalnego poziomu pojazdów niskoemisyjnych we flocie jednostek samorządu terytorialnego oraz urzędów państwowych. Szacowana przez rząd liczba samochodów elektrycznych w roku 2025 to 300 tys. sztuk, dlatego należałoby o budowę infrastruktury do ich ładowania, co bez zewnętrznej pomocy finansowej może być utrudnione. Potrzebny jest efekt zachęty. W Projekcie Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 przytaczane są argumenty za realizacją projektów inwestycyjnych z wykorzystaniem formuły partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Podstawową zaletą formuły PPP jest jej kompleksowość. Partner prywatny (czyli wykonawca wybrany zgodnie z określonymi procedurami) odpowiada nie tylko za projektowanie, budowę i finansowanie (w całości lub w części) inwestycji, ale również za późniejsze zarządzanie infrastrukturą, za co otrzymuje wynagrodzenie. Dzięki temu formuła PPP zapewnia społeczeństwu dostęp do infrastruktury publicznej w długim okresie, przy zachowaniu umówionej jakości usług i standardów utrzymania. Zastosowanie PPP może wpłynąć na skokowy wzrost inwestycji w samorządach.	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	61	Proponujemy dostosować wartość możliwej do dofinansowania małej instalacji odnawialnych źródeł energii do przepisów krajowych.	Typy projektów: (...) - promieniowanie słoneczne: poniżej 1 MW _{pe} .	Zgodnie ze znowelizowaną Ustawą o odnawialnych źródłach energii: mała instalacja to taka, której łączna moc zainstalowana jest nie większa niż 1 MW.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Podział wielkości instalacji wynika z demarkacji pomiędzy programami krajowymi i regionalnymi. Instalacje o większej mocy będą mogły być wsparte z programu FENIKS.
					181	Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej.	Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, psychologii zdrowia, zarządzania zdrowiem, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej.	Długotrwała choroba (tj. choroba rzadka, przewlekła, nowotworowa) negatywnie wpływa na życie rodzinne, zawodowe, społeczne osoby chorej i jej otoczenia. Niezbędne jest wdrożenie działań, które pomogą przywrócić równowagę, poradzić sobie z emocjami (depresją, stresem, bezradnością), lepiej zarządzać zdrowiem (motywacją, zmianą wspierającą zdrowie psychofizyczne) oraz znaleźć obszary aktywności i nowych kompetencji poprawiających jakość życia osoby chorej oraz jej najbliższych.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania podejmowane w ramach obszaru zdrowia muszą być powiązane z rynkiem pracy. Działania w zakresie zdrowia psychicznego będą kierowane wyłącznie do pracowników i pracodawców. Zgodnie ze stanowiskiem KE nie ma możliwości prowadzenia działań w ramach pomocy zdrowia, zarządzania zdrowiem czy promowaniem zdrowego stylu życia.

Anna Wdowiak	osoba fizyczna	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)	nie dotyczy	182 183	Wsparcie w obszarze zdrowia: Regionalne Programy Zdrowotne dotyczące chorób stanowiących istotny problem zdrowotny regionu; - poprawa dostępu do usług zdrowotnych dla osób wykluczonych z tych usług lub mających problemy z dostępem do nich; - wspieranie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym opieki psychiatrycznej dla osób dorosłych; - rozwój usług z zakresu wczesnej interwencji psychologicznej i psychoedukacji dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w trakcie i po kryzysie psychicznym oraz z zaburzeniami psychicznymi/ zaburzeniami zachowania, uzależnieniami np. od alkoholu, substancji psychoaktywnych, komputera/ telefonu (m.in. wsparcie terapeutyczne, działania profilaktyczne – psychoedukacja, psychoprophylaktyka) - zgodnie z realizowaną reformą w zakresie psychiatrii; - wdrażanie standardów dostępności w POZ i szpitalach.	Dodanie nowego rodzaju wsparcia w obszarze zdrowia. - rozwój usług z zakresu psychologii zdrowia i zarządzania zdrowiem w trakcie długotrwałej choroby (m.in. wsparcie psychologiczne, informacyjne, doradcze, psychoedukacja i psychoprophylaktyka, szkolenia i warsztaty, projektowanie i wdrażanie innowacyjnych/ mobilnych rozwiązań dla osób chorych i ich bliskich).	Jednym z obszarów (oprócz profilaktyki, wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia) walki z długotrwałą chorobą jest jakość życia. Dlatego niezbędne są działania na rzecz zdrowia i jakości życia w oparciu o potrzeby osób chorych i ich bliskich. Działania powinny służyć poprawie dobrostanu psychicznego, kształtowaniu zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego, pobudzać świadomość i uczyć, że aktywna postawa może pomóc w powrocie do zdrowia. Liczne badania dowodzą, że wyjście naprzeciw lękom, bezradności, poczuciu przygnębienia czy osamotnienia mobilizuje układ odpornościowy i wzmacnia efekt leczenia medycznego. Natomiast wsparcie emocjonalne i psychologiczne odgrywa istotną rolę w kompleksowym leczeniu i należy je postawić na równi z rehabilitacją czy dietą. Dlatego długotrwały proces leczenia wymaga szczególnej mobilizacji chorego i jego rodziny, ale też profesjonalnie zbudowanego wsparcia w obszarze zdrowia.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Typy wsparcia możliwe do realizacji zostały zaplanowane w oparciu o zapisy Lini demarkacyjnej. Proponowany rodzaj wsparcia wpisuje się w cel szczegółowy (k) w ramach typu projektu "rozwoj usług z zakresu wczesnej interwencji psychologicznej i psychoedukacji dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w trakcie i po kryzysie psychicznym oraz z zaburzeniami psychicznymi/ zaburzeniami zachowania, uzależnieniami np. od alkoholu, substancji psychoaktywnych, komputera/ telefonu (m.in. wsparcie terapeutyczne, działania profilaktyczne – psychoedukacja, psychoprophylaktyka) - zgodnie z realizowaną reformą w zakresie psychiatrii".
					184	Beneficjenci: - podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;	Rozszerzenie katalogu beneficjentów mogących realizować działania w obszarze zdrowia - oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi w obszarze ochrony i promocji zdrowia;	Rozszerzenie zakresu działań w obszarze zdrowia wymaga uwzględnienia dodatkowych beneficjentów. Jako beneficjentów należy wskazać podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, które statutowo świadczą usługi w obszarze ochrony i promocji zdrowia. W uzasadnieniu należy wskazać, iż znaczna część organizacji tego typu wspiera różne grupy chorych (z chorobami rzadkimi, onkologicznymi, przewlekłymi) nie prowadzi jednak działalności w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej. Doświadczenie tych organizacji, ich kadra i kompetencje odgrywają istotną rolę w budowaniu profesjonalnego wsparcia w zarządzaniu zdrowiem tej grupy osób wykluczonych.	1.1 uwaga uwzględniona	Rozszerzono grupę docelową o podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie statutowo świadczące usługi w obszarze ochrony i promocji zdrowia.
Piotr Niciejewski	Osoba fizyczna	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)	nie dotyczy	181	Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej.	Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, psychologii zdrowia, zarządzania zdrowiem, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej.	Długotrwała choroba (tj. choroba rzadka, przewlekła, nowotworowa) negatywnie wpływa na życie rodzinne, zawodowe, społeczne osoby chorej i jej otoczenia. Niezbędne jest wdrożenie działań, które pomogą przywrócić równowagę, poradzić sobie z emocjami (depresją, stresem, bezradnością), lepiej zarządzać zdrowiem (motywacją, zmianą wspierającą zdrowie psychofizyczne) oraz znaleźć obszary aktywności i nowych kompetencji poprawiających jakość życia osoby chorej oraz jej najbliższych.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania podejmowane w ramach obszaru zdrowia muszą być powiązane z rykiem pracy. Działania w zakresie zdrowia psychicznego będą kierowane wyłącznie do pracowników i pracodawców. Zgodnie ze stanowiskiem KE nie ma możliwości prowadzenia działań w ramach pomocy zdrowia, zarządzania zdrowiem czy promowaniem zdrowego stylu życia.
					182 – 183	Wsparcie w obszarze zdrowia: Regionalne Programy Zdrowotne dotyczące chorób stanowiących istotny problem zdrowotny regionu; - poprawa dostępu do usług zdrowotnych dla osób wykluczonych z tych usług lub mających problemy z dostępem do nich; - wspieranie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym opieki psychiatrycznej dla osób dorosłych; - rozwój usług z zakresu wczesnej interwencji psychologicznej i psychoedukacji dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w trakcie i po kryzysie psychicznym oraz z zaburzeniami psychicznymi/ zaburzeniami zachowania, uzależnieniami np. od alkoholu, substancji psychoaktywnych, komputera/ telefonu (m.in. wsparcie terapeutyczne, działania profilaktyczne – psychoedukacja, psychoprophylaktyka) - zgodnie z realizowaną reformą w zakresie psychiatrii; - wdrażanie standardów dostępności w POZ i szpitalach	Dodanie nowego rodzaju wsparcia w obszarze zdrowia. - rozwój usług z zakresu psychologii zdrowia i zarządzania zdrowiem w trakcie długotrwałej choroby (m.in. wsparcie psychologiczne, informacyjne, doradcze, psychoedukacja i psychoprophylaktyka, szkolenia i warsztaty, projektowanie i wdrażanie innowacyjnych/ mobilnych rozwiązań dla osób chorych i ich bliskich).	Jednym z obszarów (oprócz profilaktyki, wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia) walki z długotrwałą chorobą jest jakość życia. Dlatego niezbędne są działania na rzecz zdrowia i jakości życia w oparciu o potrzeby osób chorych i ich bliskich. Działania powinny służyć poprawie dobrostanu psychicznego, kształtowaniu zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego, pobudzać świadomość i uczyć, że aktywna postawa może pomóc w powrocie do zdrowia. Liczne badania dowodzą, że wyjście naprzeciw lękom, bezradności, poczuciu przygnębienia czy osamotnienia mobilizuje układ odpornościowy i wzmacnia efekt leczenia medycznego. Natomiast wsparcie emocjonalne i psychologiczne odgrywa istotną rolę w kompleksowym leczeniu i należy je postawić na równi z rehabilitacją czy dietą. Dlatego długotrwały proces leczenia wymaga szczególnej mobilizacji chorego i jego rodziny, ale też profesjonalnie zbudowanego wsparcia w obszarze zdrowia	2.1 uwaga nieuwzględniona	Typy wsparcia możliwe do realizacji zostały zaplanowane w oparciu o zapisy Lini demarkacyjnej. Proponowany rodzaj wsparcia wpisuje się w cel szczegółowy (k) w ramach typu projektu "rozwoj usług z zakresu wczesnej interwencji psychologicznej i psychoedukacji dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w trakcie i po kryzysie psychicznym oraz z zaburzeniami psychicznymi/ zaburzeniami zachowania, uzależnieniami np. od alkoholu, substancji psychoaktywnych, komputera/ telefonu (m.in. wsparcie terapeutyczne, działania profilaktyczne – psychoedukacja, psychoprophylaktyka) - zgodnie z realizowaną reformą w zakresie psychiatrii".
					184	Beneficjenci: - podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;	Rozszerzenie katalogu beneficjentów mogących realizować działania w obszarze zdrowia - oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi w obszarze ochrony i promocji zdrowia;	Rozszerzenie zakresu działań w obszarze zdrowia wymaga uwzględnienia dodatkowych beneficjentów. Jako beneficjentów należy wskazać podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, które statutowo świadczą usługi w obszarze ochrony i promocji zdrowia. W uzasadnieniu należy wskazać, iż znaczna część organizacji tego typu wspiera różne grupy chorych (z chorobami rzadkimi, onkologicznymi, przewlekłymi) nie prowadzi jednak działalności w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej. Doświadczenie tych organizacji, ich kadra i kompetencje odgrywają istotną rolę w budowaniu profesjonalnego wsparcia w zarządzaniu zdrowiem tej grupy osób wykluczonych.	1.1 uwaga uwzględniona	Rozszerzono grupę docelową o podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie statutowo świadczące usługi w obszarze ochrony i promocji zdrowia.
Zbigniew Jagińtkowski	Organizacja pozarządowa - Związek Portów i Przystani Jachtowych Lokalna Organizacja Turystyczna Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorza Zachodnie	CS (vi)	nie dotyczy	131	1. Program rozwoju szlaków kulturowych. 2. Program rozwoju szlaku turystycznego „Parki i ogrody”. 3. Koncepcja budowy i rozwoju szlaku kulinarnego „Smaki regionu”. 4. Koncepcja budowy i rozwoju turystyki wodnej „Małe szlaki wodne”. 5. Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego	1. Program rozwoju szlaków kulturowych. 2. Program rozwoju szlaku turystycznego „Parki i ogrody”. 3. Koncepcja budowy i rozwoju szlaku kulinarnego „Smaki regionu”. 4. Koncepcja budowy i rozwoju turystyki wodnej „Małe szlaki wodne”. 5. Program rozwoju „Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego” wraz z otoczeniem społeczno - ekonomicznym 6. Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego	Pierwszy etap budowy Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego (Sieć portów i przystani jachtowych w otoczeniu Zalewu Szczecińskiego, w Szczecinie oraz na wybrzeżu Bałtyku, którego trasa leży na głównej drodze wodnej prowadzącej ze stolicy Niemiec – Berlina poprzez Bałtyk do Skandynawii) stworzył podstawy pod rozwój produktu turystyki wodnej/żeglarskiej, konkurencyjnego w skali krajowej a nawet europejskiej. Brak dalszego wsparcia, a nawet zatrzymanie jego dynamicznego rozwoju, bez możliwości wspierania dalszej budowy i rozbudowy infrastruktury i podnoszenia jakości usług turystycznych, rozbudowy stref otoczenia przystani – jako centrów rozwoju społeczno – ekonomicznego regionu, to zaniechania wykorzystania jednego z głównych motorów zachodniopomorskiej, zrównoważonej i nowoczesnej	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Dodano wskazany szlak z zastrzeżeniem realizacji inwestycji na obszarze województwa zachodniopomorskiego.
						Dalszy rozwój infrastruktury turystyki rowerowej realizowany będzie w oparciu o „Koncepcję sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego”. W ramach projektów obejmujących rozwój poszczególnych szlaków planowane jest również wsparcie budowy i rozbudowy infrastruktury poprawiającej dostępność obiektów i atrakcji turystycznych (m.in. parkingi, ciągi komunikacyjne i infrastruktura dla osób z niepełnosprawnościami) oraz zagospodarowanie ich bezpośredniego otoczenia.	Dalszy rozwój infrastruktury turystyki rowerowej realizowany będzie w oparciu o „Koncepcję sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego”. Wodne zasoby województwa stanowią o jego specyfice i sile turystycznej. Rozwijane i realizowane będą sieciowe przedsięwzięcia i produkty turystyczne oparte na szlakach kajakowych, różnych formach turystyki wodnej na otwartych i zamkniętych akwenach oraz obsługującej je infrastrukturze. Realizowane projekty w ramach zachodniopomorskiej krainy wodnej służą rozwojowi tego potencjału i wzmocnieniu ekonomicznemu regionu. W ramach projektów obejmujących rozwój poszczególnych szlaków planowane jest również wsparcie budowy i rozbudowy infrastruktury poprawiającej dostępność obiektów i atrakcji turystycznych (m.in. parkingi, ciągi komunikacyjne i infrastruktura dla osób z niepełnosprawnościami) oraz zagospodarowanie ich bezpośredniego otoczenia.	Turystyka wodna jest powszechnie uznawana za najbardziej perspektywiczny segment turystyki aktywnej w województwie zachodniopomorskim, zwłaszcza z punktu widzenia uzyskiwanych efektów ekonomicznych. Ich eksploatacją ma miejsce w skali całego województwa. Ma ona wiele postaci (od żeglarsstwa przez kajakarstwo po nowe formy sportów wodnych), daje możliwości rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej przy minimalnej ingerencji w środowisko naturalne. Wobec tego tworzone przez nią perspektywy powinny być w dalszym ciągu, wszechstronnie i z korzyścią dla całego regionu wykorzystywane.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W ramach CP4 celu szczegółowego (vi), wsparcie będą mogły być jedynie wymienione szlaki. Pozostała infrastruktura turystyczna będzie wspierana w ramach CP5, o ile zostanie przewidziana przez lokalne społeczności w strategiach ZIT.
Marcin Nowak	Uczelnia - Akademia Morska w Szczecinie	1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Strategia Programu	35	Grupa docelowa zawarta w opisie celu pomija uczelnie wyższe w odniesieniu do rodzajów projektów jakie będą realizowane w ramach celu (ii).	Grupy docelowe: • przedsiębiorstwa; • JST; • mieszkanki i mieszkańcy; województwa. Typy beneficjentów: • JST; • uczelnie	W opisie przewidywanych typów projektów wymieniono m.in. świadczenie usług w formie edukacji zdalnej. Uczelnie wyższe na obecnie etapie uczestniczą w opracowywaniu e-edukacji i prowadzenia zdalnych zajęć. Współpracują również z jednostkami prywatnymi przy opracowaniu nowych rozwiązań cyfrowych, budowaniu infrastruktury instytucjonalnej dla transformacji cyfrowej w różnych dziedzinach życia. Ponadto uczelnie wyższe jako jednostki naukowe dysponują odpowiednią kadrą oraz wyposażeniem technicznym do prowadzenia prac rozwojowych.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Prace badawcze i badawczo-rozwojowe realizowane dla przedsiębiorstw mogą być finansowane w ramach celu (i). Program przewiduje również wsparcie szkół wyższych w ramach Priorytetu 5.
Waldemar Młś	Przedsiębiorstwo-DHI Polska Sp. z o.o	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	nie dotyczy	68	Zakłada się wdrożenie działań, które będą skutecznym narzędziem przekazywania informacji o ekstremalnych zjawiskach pogodowych, zagrożeniach środowiskowych i meteorologicznych.	Zakłada się wdrożenie działań oraz inteligentnych systemów progностycznych, które będą skutecznym narzędziem przekazywania informacji o ekstremalnych zjawiskach pogodowych, zagrożeniach środowiskowych i meteorologicznych.	Inteligentne systemy wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożenia związanego z wystąpieniem zjawiska meteorologicznego pozwalają na usprawnienie prac służb ratunkowych, optymalne wykorzystanie sprzętu, wczesne ostrzeganie mieszkańców do poziomu sołectwa, a co za tym idzie na zmniejszenie strat w wyniku burz i deszczy nawalnych dla całego obszaru objętego działaniem systemu. Z systemów tych korzystają m.in. Gdynia, Elbląg czy powiat tarnowski.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Założeniem w programie jest utworzenie zintegrowanego narzędzia informatycznego o zasięgu regionalnym, które będzie wsparciem dla wielu podmiotów administracji w planowaniu, ostrzeganiu i przygotowaniu procedur reagowania na nagłe zjawiska pogodowe lub klęski żywiołowe.
					67/68	Inwestycje te w szczególności powinny być oparte na podejściu ekosystemowym, zapewniającym równowagę pomiędzy ochroną i trwałym użytkowaniem lokalnych zasobów przyrody.	Inwestycje te w szczególności powinny być oparte na podejściu ekosystemowym, zapewniającym równowagę pomiędzy ochroną i trwałym użytkowaniem lokalnych zasobów przyrody. Zakłada się wdrożenie modeli hydraulicznych, które będą skutecznym narzędziem do optymalizacji działań gospodarowania wodami opadowymi.	Model hydrodynamiczny kanalizacji deszczowej pozwala na analizę pełnego wykorzystania pojemności retencyjnej całego systemu, zwiększenie efektywności działania istniejących zbiorników retencyjnych oraz weryfikację wykorzystania elementów zielono-niebieskiej infrastruktury.	3. Wyjaśnienia	Celem wsparcia jest planowanie gospodarowania wodą opadową w miejscu jej opadu, gromadzenie i powtórne wykorzystanie. Optymalizacja działania kanalizacji deszczowej i zarządzania siecią modelami hydrodynamicznymi nie jest celem wsparcia.
Ewa Malicka	Organizacja pozarządowa - Towarzystwo Rozwoju Małych Elektrowni Wodnych	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	61	Dotychczasowy zapis brzmi: „Typy projektów: budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z ewentualnymi magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci; dopuszczalne moce energii elektrycznej: o wiatr: poniżej 5 MW _{el} ; o biomasa: poniżej 5 MW _{el} ; o biogaz: poniżej 0,5 MW _{el} ; o woda: poniżej 5 MW _{el} ; o promieniowanie słoneczne: poniżej 0,5 MW _{el} .”	Dotychczasowy zapis brzmi: „Typy projektów: budowa, rozbudowa, modernizacja i przebudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z ewentualnymi magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci; dopuszczalne moce energii elektrycznej: o wiatr: poniżej 5 MW _{el} ; o biomasa: poniżej 5 MW _{el} ; o biogaz: poniżej 0,5 MW _{el} ; o woda: poniżej 5 MW _{el} ; o promieniowanie słoneczne: poniżej 0,5 MW _{el} .”	Utrzymanie oraz modernizowanie już funkcjonującej infrastruktury OZE jest niezbędne dla zapewnienia dalszej produkcji energii z odnawialnych źródeł w istniejących już instalacjach. Przykładem takich instalacji są małe elektrownie wodne, które nie tylko zaliczają się do bezemisyjnych instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii, ale stanowią one wartość z powodu wielu innych funkcji, jakie pełnią w środowisku i gospodarce (np. mała retencja, utrzymanie infrastruktury hydroinżynierskiej). Szczególnie budowanych lub odbudowywanych z pozostałości dawnych siłowni wodnych w latach 1980-2005, które od tamtej pory nie dokonały żadnych zasadniczych unowocześnień i obecnie wymagają modernizacji, rozumianej jako unowocześnienie urządzeń, poprawa bezpieczeństwa i zapewnienie dalszego stabilnego funkcjonowania, ale także jako dostosowanie obiektu do najwyższych standardów związanych z ochroną środowiska, np. poprzez budowę urządzeń ograniczających wpływ elektrowni wodnych na faunę wodną.	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Możliwe do realizacji będą wszystkie działania zwiększające produkcję energii z instalacji oraz inne niezbędne działania dla funkcjonowania instalacji w środowisku.

Zbigniew Zbroja	Klaster „Szlak wodny Berlin – Szczecin – Bałtyk” /Stowarzyszenie/	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Strategia Programu	130, 131, 132.	Priorytetami rozwojowymi sformułowanymi przez Samorząd Wojewódzki w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu są: od 1 do 5	Proponujemy dołączyć pkt. 6 „Produkt sieciowy – Szlak wodny Berlin – Szczecin – Bałtyk”	Ten sieciowy produkt turystyczny pozwala rozwijać markę regionu transgranicznego na skale europejską różniącą się od innych województw w Polsce. Kluczowy korytarz transgraniczny „Szlak wodny Berlin – Szczecin – Bałtyk” jest jedyną, najkrótszą, niepowtarzalną drogą wodną z Berlina po przez Szczecin do Bałtyku. W 2010 roku „Szlak wodny BSzB” został włączony do programu Samorządu Wojewódzkiego pt.: „Strategia rozwoju gospodarki morskiej województwa zachodniopomorskiego”. W załączniku nr 1 przedstawiliśmy więcej szczegółów dotyczących uzasadnienia (załącznik w mailu)	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Dodano wskazany szlak z zastrzeżeniem realizacji inwestycji na obszarze województwa zachodniopomorskiego.
Jacek Batóg	Uniwersytet Szczeciński	Priorytet 5 – Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)		113	„Typy beneficjentów: - JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST; - podmioty ekonomii społecznej; - organizacje pozarządowe.”	„Typy beneficjentów: - JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST; - podmioty ekonomii społecznej; - organizacje pozarządowe; - uczelnie.”	Rozszerzenie katalogu beneficjentów projektu na uczelnie uzasadnione jest realizowaną przez nie trzecią misją, w ramach której podejmowane są między innymi działania na rzecz integracji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a także ich aktywizacji edukacyjnej, społecznej oraz zawodowej.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na niewielką alokację oraz zadania statutowe każdej z instytucji, nie ma możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów. Ponadto z uwagi na Wytoczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021–2027, przedmiotowy cel szczegółowy musi być skierowany na wzmocnienie systemu wsparcia rodziny oraz przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji, w szczególności w odniesieniu do dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. Należy zauważyć, że uczelnie mogą ubiegać się o środki w tym zakresie w ramach EFS+.
		Priorytet 5 – Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iv)		119	„Typy beneficjentów: - JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST; - podmioty ekonomii społecznej; - organizacje pozarządowe.”	„Typy beneficjentów: - JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST; - podmioty ekonomii społecznej; - organizacje pozarządowe; - uczelnie”	Rozszerzenie katalogu beneficjentów projektu na uczelnie uzasadnione jest istotną rolą uczelni jako kluczowych partnerów w realizacji strategii integracyjnych, a w szczególności w budowaniu infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej i aktywizacji społeczno-zawodowej migrantów.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na niewielką alokację oraz zadania statutowe każdej z instytucji, nie ma możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów. Należy zauważyć, że uczelnie mogą ubiegać się o środki w tym zakresie w ramach EFS+.
		Priorytet 6 – Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)		184	„Beneficjenci: - w obszarze usług społecznych: - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne; - organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność statutową lub gospodarczą w obszarze usług społecznych użyteczności publicznej; - podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 u stawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. - w obszarze zdrowia: - JST i ich jednostki organizacyjne; - organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność statutową lub gospodarczą w obszarze usług użyteczności publicznej; - podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; - podmioty lecznicze wymienione w ustawie o działalności leczniczej.”	„Beneficjenci: - w obszarze usług społecznych: - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne; - organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność statutową lub gospodarczą w obszarze usług społecznych użyteczności publicznej; - podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 u stawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; - w obszarze zdrowia: - JST i ich jednostki organizacyjne; - organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność statutową lub gospodarczą w obszarze usług użyteczności publicznej; - podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; - podmioty lecznicze wymienione w ustawie o działalności leczniczej; - uczelnie.”	Rozszerzenie katalogu beneficjentów projektu na uczelnie uzasadnione jest realizowaną przez nie trzecią misją, skupiającą się na budowaniu i rozwijaniu relacji z otoczeniem. Szczególnie istotne w tym zakresie są podejmowanie działania ukierunkowane na wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem, a zwłaszcza seniorów oraz osób z niepełnosprawnością, poprzez zwiększenie ich zaangażowania w życie społeczności lokalnych oraz wsparcie ich aktywności i samodzielności (np. Uniwersytetu Trzeciego Wieku).	1.1 uwaga uwzględniona	Rozszerzono typ Beneficjenta o uczelnie.
Marzena Piechowska	Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Chorobą Nowotworową i ich Rodzin „Zawsze z Nadzieją”	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)	nie dotyczy	181 182 183	Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej. Wsparcie w obszarze zdrowia: Regionalne Programy Zdrowotne dotyczące chorób stanowiących istotny problem zdrowotny regionu; – poprawa dostępu do usług zdrowotnych dla osób wykluczonych z tych usług lub mających problemy z dostępem do nich; – wspieranie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym opieki psychiatrycznej dla osób dorosłych; – rozwój usług z zakresu wczesnej interwencji psychologicznej i psychoedukacji dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w trakcie i po kryzysie psychicznym oraz z zaburzeniami psychicznymi/ zaburzeniami zachowania, uzależnionymi np. od alkoholu, substancji psychoaktywnych, komputera/ telefonu (m.in. wsparcie terapeutyczne, działania profilaktyczne – psychoedukacja, psychoprofilaktyka) - zgodnie z realizowaną reformą w zakresie psychiatrii; – wdrażanie standardów dostępności w POZ i szpitalach.	Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, psychologii zdrowia, zarządzania zdrowiem, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej. Dodanie nowego rodzaju wsparcia w obszarze zdrowia. - rozwój usług z zakresu psychologii zdrowia i zarządzania zdrowiem w trakcie długotrwałej choroby (m.in. wsparcie psychologiczne, informacyjne, doradcze, psychoedukacja i psychoprofilaktyka, szkolenia i warsztaty, projektowanie i wdrażanie innowacyjnych/ mobilnych rozwiązań dla osób chorych i ich bliskich).	Długotrwała choroba (tj. choroba rzadka, przewlekła, nowotworowa) negatywnie wpływa na życie rodzinne, zawodowe, społeczne osoby chorej i jej otoczenia.Niezbędne jest wdrożenie działań, które pomogą przywrócić równowagę, poradzić sobie z emocjami (depresją, stresem, bezradnością), lepiej zarządzać zdrowiem (motywacją, zmianą wspierającą zdrowie psychofizyczne) oraz znaleźć obszary aktywności i nowych kompetencji poprawiających jakość życia osoby chorej oraz jej najbliższych. Jednym z obszarów (oprócz profilaktyki, wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia) walki z długotrwałą chorobą jest jakość życia. Dlatego niezbędne są działania na rzecz zdrowia i jakości życia w oparciu o potrzeby osób chorych i ich bliskich. Działania powinny służyć poprawie dobrostanu psychicznego, kształtowaniu zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego, pobudzać świadomość i uczyć, że aktywna postawa może pomóc w powrocie do zdrowia. Liczne badania dowodzą, że wyjście naprzeciw lękom, bezradności, poczuciu przynębnienia czy osamotnienia mobilizuje układ odpornościowy i wzmacnia efekt leczenia medycznego. Natomiast wsparcie emocjonalne i psychologiczne odgrywa istotną rolę w kompleksowym leczeniu i należy je postawić na równi z rehabilitacją czy dietą. Dlatego długotrwały proces leczenia wymaga szczególnej mobilizacji chorego i jego rodziny, ale też profesjonalne zbudowanego wsparcia w obszarze zdrowia.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania podejmowane w ramach obszaru zdrowia muszą być powiązane z rynkiem pracy. Działania w zakresie zdrowia psychicznego będą kierowane wyłącznie do pracowników i pracodawców. Zgodnie ze stanowiskiem KE nie ma możliwości prowadzenia działań w ramach pomocy zdrowia, zarządzania zdrowiem czy promowania zdrowego stylu życia.
Teresa Dera	Urząd Gminy Dobra	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)			proponuje się zmianę zapisów dotyczących możliwości wsparcia modernizacji oświetlenia ulicznego na energooszczędne. Propozycja dotyczy dodania i zmiany możliwego zakresu ingerencji na modernizację oświetlenia ulicznego i/lub realizację niskoemisyjnego oświetlenia w ciągu dróg publicznych w przypadku gdy droga publiczna nie posiada oświetlenia. Dodatkowo wskazuje, że w projekcie programu nie odnaleziono także wskaźnika dla modernizacji oświetlenia ulicznego.			3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Oświetlenie energooszczędne jest równoznaczne ze zmniejszeniem zużycia energii, a co za tym idzie (biorąc pod uwagę obecny miks energetyczny) ze zmniejszeniem emisji. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że nie zawsze oświetlenie dróg jest uzasadnione, także ze względu na zjawisko zanieczyszczenia światłem.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)			proponuje się dopuszczenie ingerencji nie tylko w miastach ale także na obszarach funkcjonalnych miast. Istotne jest by interwencja była możliwa także na terenach zurbanizowanych o charakterze miejskim leżących bezpośrednio przy granicy z miastem. Przykład inwestycje w zbiorniki retencyjne w Mierzynie, Bezrzeczu, które mogą pozytywnie wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa podtopień na terenie miasta Szczecin bo cały układ wód opadowych gminy Dobra jak i miasta Szczecin jest połączony.			2.1 uwaga nieuwzględniona	W zakresie adaptacji do zmian klimatu, w tym gospodarowania wodami opadowymi przewiduje się, zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej, wsparcie projektów realizowanych w miastach z uwagi na skalę urbanizacji i wielkość powierzchni zasklepionej o określonych parametrach demograficznych, które wynikają z linii demarkacyjnej pomiędzy programami regionalnymi i krajowymi.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)			proponuje się rozważenie możliwości wykreślenia wykluczenia realizacji sztucznych zbiorników retencyjnych w ramach małej retencji. Sztuczne zbiorniki retencyjne mogą powstać także w naturalnym obniżeniu terenu, co może skutkować zwiększeniem ich chłonności, a więc mieć pozytywny wpływ na małą retencję.			2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w zakresie małej retencji wodnej opiera się o wykorzystanie naturalnych rozwiązań ekosystemowych.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (v)			proponuje się zwiększenie maksymalnej wartości RLM dla aglomeracji z 15 tys. na 20 tys. RLM. Obecna Aglomeracja Dobra na terenie naszej Gminy wynosi 18 853 RLM. W związku z powyższym, celem niewykluczania z możliwości wsparcia przedsięwzięć na terenie naszej Gminy, wnoszę o zwiększenie maksymalnej wartości RLM.			2.1 uwaga nieuwzględniona	Brak możliwości wsparcia wynika z zapisów projektu Umowy Partnerstwa i Linii Demarkacyjnej. Poziom krajowy zapewnia wsparcie dla aglomeracji większej niż 15 tys. RLM, stąd właściwym programem jest FEnIKS.
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)			proponuje się zmianę dotyczącą połączenia nowych dróg rowerowych na terenach wiejskich nie tylko do centrum przesiadkowego lecz także połączenie dróg rowerowych z przystankami komunikacji publicznej. W ramach inwestycji w sieć rowerową istnieje możliwość realizacji obiektów rowerowych przy przystankach komunikacji publicznej, przy czym niekoniecznie droga rowerowa musi łączyć się z węzłem przesiadkowym. Proponowany nowy zapis "... łączy się z węzłem przesiadkowym lub przystankiem obsługiwanym przez miejski transport publiczny/ przystankiem posiadającym bezpośrednie			1.1 uwaga uwzględniona	

Łukasz Ciesliński	Pracownia Pozarządowa	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)		155	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typach projektów	Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Wdrażanie inicjatyw w obszarze edukacji pozaformalnej i nieformalnej służących w szczególności rozwijaniu kompetencji społecznych i obywatelskich, realizowanych w szczególności przez organizacje pozarządowe i LGD/LGR”	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o bardziej konkretne działania, służące rozwojowi kompetencji kluczowych skierowanych do różnych poziomów nauczania, bez względu na wiek. Zwłaszcza chodzi tu o kompetencje społeczne i obywatelskie (inne rodzaje kompetencji kluczowych są ujęte w projekcie dokumentu). Jest to szczególnie istotny zakres kompetencji kluczowych, nie rozwijany tak często jak inne rodzaje kompetencji; ma on natomiast wielkie znaczenie dla rozwoju osobistego i społecznego, zwłaszcza u młodych ludzi. Jest to również element, który doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.” Kompetencje obywatelskie i społeczne pozwalają budować silne i świadome społeczeństwo obywatelskie. Dlatego organizacje, a także LGD/LGR, które działają w ramach danej społeczności, na bieżąco analizują i rozwiązują lokalne problemy, posiadają też niezbędne kompetencje, zwłaszcza te działające w obszarze aktywizacji obywatelskiej i rozwoju lokalnego, powinny być głównym realizatorem proponowanych działań.	1. Uwagi pozytywnie rozpatrzone	Zmodyfikowano zapisy programu o rozwijanie kompetencji społecznych i obywatelskich.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)		158	organy pozarządowe (jako podpunkt w akapicie „beneficjenci”)	organizacje pozarządowe	Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformułowany.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (g)		162 / 163	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typów projektów	Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Wdrażanie inicjatyw w obszarze edukacji pozaformalnej i nieformalnej służących w szczególności rozwijaniu kompetencji społecznych i obywatelskich, realizowanych w szczególności przez organizacje pozarządowe i LGD/LGR”	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o bardziej konkretne działania, służące rozwojowi kompetencji kluczowych skierowanych do różnych grup wiekowych. Zwłaszcza chodzi tu o kompetencje społeczne i obywatelskie (inne rodzaje kompetencji kluczowych są ujęte w projekcie dokumentu). Jest to szczególnie istotny zakres kompetencji kluczowych, nie rozwijany tak często jak inne rodzaje kompetencji; ma on natomiast wielkie znaczenie dla rozwoju osobistego i społecznego osób w każdym wieku, w przedziale 18-60+. Jest to również element, który doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.” Kompetencje obywatelskie i społeczne pozwalają budować silne i świadome społeczeństwo obywatelskie. Dlatego organizacje, a także LGD/LGR, które działają w ramach danej społeczności, na bieżąco analizują i rozwiązują lokalne problemy, posiadają też niezbędne kompetencje, zwłaszcza te działające w obszarze aktywizacji obywatelskiej i rozwoju lokalnego, powinny być głównym realizatorem proponowanych działań.	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformułowany.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (i)		177	Beneficjenci: Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie	Dopisanie kolejnej grupy beneficjentów: „organizacje pozarządowe działające w obszarze integracji społecznegospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów”	W województwie zachodniopomorskim działają wyspecjalizowane organizacje zajmujące się statutowo działaniami w obszarze integracji społecznozawodowej osób z państw trzecich. Warto wykorzystać ich potencjał i dać możliwość wdrażania działań w ramach tego celu. Jeśli cel ten ma być realizowany w formule tzw. projektu systemowego warto dopisać informację, o konieczności współpracy WUP Szczecin z organizacjami pozarządowymi działającymi statutowo w tym obszarze tematycznym.	1.1 uwaga częściowo uwzględniona	Uzupełniono zapisy o współpracę z organizacjami pozarządowymi.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (i)		188 / 189	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typów projektów	1) Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Prowadzenie działań z zakresu aktywizacji obywatelskiej, aktywnych postaw społecznych, równego traktowania. 2) Poszerzenie listy beneficjentów o organizacje pozarządowe działające w obszarze aktywizacji społecznej i obywatelskiej	Aktywizacja obywatelska jest bardzo ważnym elementem rozwoju człowieka, mogąca mu służyć przez całe życie, niezależnie od wykonywanej aktywności zawodowej. Szczególnie istotne jest podnoszenie wiedzy i uświadamianie mieszkańców i mieszkańców województwa w tym osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym) w zakresie aktywnych postaw społecznych czy równego traktowania. Jest to w końcu dziedzina, która doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.”	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami Linii Demarkacyjnej działania w ramach celu szczegółowego (i) skoncentrowane są na konkretnych grupach osób np. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci. Działania w zakresie m.in. równego traktowania będą realizowane w celu szczegółowym (h).
		7 Uspołecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)		194 - 196	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji	Dopisanie w treści interwencji: „Budowa, rozbudowa, adaptacja infrastruktury społecznej służącej do prowadzenia działań aktywizujących lokalną społeczność, w szczególności dotyczących kształtowania postaw społecznych i włączenia lokalnej społeczności i działania rewitalizacyjne, w tym w ramach funkcjonowania domów sąsiedzkich, klubów sąsiedzkich, centrów aktywizacji mieszkańców, centrów organizacji pozarządowych”	Infrastruktura społeczna jest równorzędnie powiązana z innymi elementami infrastruktury opisywanymi w tym momencie w projekcie dokumentu (m.in. kulturalna, edukacyjna, turystyczna, gospodarcza). Ma ona olbrzymie znaczenie w realizacji części składowej ujętej w brzmieniu celu szczegółowego („Wsparanie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego...”). Ujęcie tej kategorii infrastruktury w dokumencie pozwoli beneficjentom na odpowiednie planowanie swoich zamierzeń w ramach istniejących strategii i przyczyni się do zrównoważonego rozwoju działań prowadzonych w ramach tej infrastruktury, a opisywanych w innych częściach dokumentu, zwłaszcza w ramach Priorytetu 6	2.1 uwaga nieuwzględniona	Infrastruktura społeczna powiązana z działaniami aktywizującymi lokalną społeczność będzie wspierana w Priorytecie 5 w ramach celu szczegółowego (iii).
		Uwaga ogólna			136 - 193	uwaga ma charakter przekrojowy, dotyczy różnych celów szczegółowych, w których organizacje pozarządowe są możliwym beneficjentem	Dopisanie w opisie danego celu informacji o preferowaniu projektów realizowanych w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi // uwaga do doprecyzowania na poziomie bardziej szczegółowych dokumentów programowych w terminie późniejszym //	Zapis ten umożliwi zwiększenie roli podmiotów III sektora w realizacji działań opisanych w dokumencie. Zwiększy ich znaczenie i pozwoli efektywniej realizować działania lokalne i regionalne, dzięki wykorzystaniu ich potencjału, wiedzy, doświadczeń, znajomości środowisk lokalnych. Chodzi tu o sytuację, w których tworzone jest faktyczne partnerstwo i istnieje na danym terenie organizacja, która posiada kompetencje do realizacji określonych działań.	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Zapisy związane z premiowaniem projektów realizowanych w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi mogą pojawić się na etapie późniejszym np. w kryteriach wyboru projektów.
		Uwaga ogólna			136 - 193	uwaga ma charakter przekrojowy, dotyczy różnych celów szczegółowych, w których organizacje pozarządowe są możliwym beneficjentem	Dopuszczenie możliwości, że część dotacji może być przyznana i wykorzystana na rozwój instytucjonalny w projektach realizowanych przez organizacje pozarządowe // uwaga do doprecyzowania na poziomie bardziej szczegółowych dokumentów programowych w terminie późniejszym lub do uwzględnienia tylko w tych dokumentach, a nie w konsultowanym dokumencie //	Organizacje mają bardzo ograniczone możliwości wykorzystania środków na wewnętrzną rozwój. Działania takie jak podnoszenie kompetencji zespołu, zakup nowego sprzętu, tworzenie strategii działania czy remonty/adaptacje zajmowanych pomieszczeń, nie są praktycznie realizowane co odbija się na olbrzymimi potrzebami w tym zakresie. Od kilku lat coraz częściej na poziomie różnych funduszy (będących w dyspozycji np. ministerstw, środków EOG) istnieć możliwość wydatkowania części dotacji na rozwój instytucjonalny, służący nie bezpośrednio merytorycznym działaniom projektowym tylko wzmocnianiu potencjału samej organizacji pozarządowej	3. Wyjaśnienia	W ramach celu szczegółowego (h) zaplanowano typ wsparcia: "podnoszenie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne, w szczególności w obszarze włączenia i integracji społecznej", w ramach którego będzie można realizować szereg działań, które wzmocnią potencjał organizacji pozarządowych.
		Uwaga ogólna			136 - 193	uwaga ma charakter przekrojowy, dotyczy różnych celów szczegółowych, w których organizacje pozarządowe są możliwym beneficjentem	Dopuszczenie możliwości organizacji konkursów (w ramach celów szczegółowych, w których organizacje pozarządowe mogą być beneficjentami, np. edukacja, aktywizacja społeczna, zawodowa), w których beneficjentami będą organizacje pozarządowe a dotacje przyznawane będą na poziomie maksymalnie 50-70 tys. zł (podobnie jak było to robione w minionych latach w obszarze np. edukacji czy pomocy społecznej) // uwaga do doprecyzowania na poziomie bardziej szczegółowych dokumentów programowych w terminie późniejszym lub do uwzględnienia tylko w tych dokumentach, a nie w konsultowanym dokumencie //	Średni budżet organizacji pozarządowej w Polsce to kilkanaście tys. złotych. Często nie mają one więc potencjału w aplikowaniu o środki rzędu setek tysięcy zł. Z kolei dla wielu środowisk lokalnych projekt rzędu 30-50 tys. zł potrafi uczynić dużą zmianę społeczną i będzie mógł rozwiązać ważny problem w małej skali. Stąd ważne jest ponowne wprowadzenie możliwości ubiegania się przez organizacje pozarządowe o stosunkowo małe środki, które są w stanie efektywnie wykorzystać i jednocześnie będą przynosić realne rezultaty dla mieszkańców i mieszkańek województwa zachodniopomorskiego.	3. Wyjaśnienia	Takie działania mogą być realizowane w celu szczegółowym (h) : "podnoszenie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne, w szczególności w obszarze włączenia i integracji społecznej". Przyczyni się to zarówno do wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych, jak i realizacji celów programu.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)		169	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji (w akapicie rozpoczynającym się od: „Przewiduje się kompleksowe projekty Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej skierunkowane na tworzenie funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej...”)	Dopisanie w treści interwencji, obok Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, również innych podmiotów, które aktywnie działają w zakresie wznacznania funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej. Proponowany zapis: „...kompleksowe projekty Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznych i innych organizacji pozarządowych, prowadzących działania w tym obszarze skierunkowane na...”	Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej nie są jedynymi podmiotami, które prowadzą działania w obszarze „tworzenie i funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej” (mając na myśli szeroką definicję PES z uwzględnieniem stowarzyszeń, fundacji itp.). W naszym województwie działają preżnie inne organizacje, które statutowo wznacniają organizacje pozarządowe i posiadają w tym zakresie duże doświadczenie i kompetencje i które również powinny mieć możliwość realizacji działań opisywanych w konsultowanym dokumencie. Zwłaszcza dotyczy to umiejętności rozwiązywania problemów, które są opisywane w dokumencie („Brak stabilności finansowej przekłada się bezpośrednio na brak potencjału instytucjonalnego, organizacyjnego, kadrowego i narzędziowego, a więc niewielką zdolność do realizacji zadań publicznych i niemożność rozwoju organizacji. Dostrzegalna jest również słabość instytucjonalna i organizacyjna organizacji. Organizacje pozarządowe w województwie wymagają pomocy skierowanej na podnoszenie kompetencji w zakresie umiejętności pozyskiwania środków na realizację swoich celów statutowych...”)	1.1 uwaga częściowo uwzględniona	Zmodyfikowano zapisy wskazując, że kompleksowe projekty na rzecz rozwoju ekonomii społecznej realizowane będą głównie przy wykorzystaniu potencjału Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Angelika i Konrad Marczewscy	osoba fizyczna	7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie	CS(I)			Uwaga ogólna	Należy wyodrębnić priorytet skierowany na wzmocnienie obszarów objętych rewitalizacją lub dać konkretne preferencje w innych priorytetach uwzględniające możliwość pozyskania funduszy przez różne podmioty, które mają zgłoszone projekty w GPR-ach	W całym dokumencie brak ukierunkowanej pomocy finansowej na procesy rewitalizacji. Brak konkretnego priorytetu dedykowanego rewitalizacji lub preferencji dla projektów wpisanych w GPR y (zgodnie z ustawą o rewitalizacji). Pomieście rewitalizacji jest krzywdzące, ponieważ przyczyni się do przerwania rozpoczętych procesów wyjścia z kryzysu na obszarach zdegradowanych. Brak środków będzie powodem dalszej marginalizacji tych obszarów. A co za tym idzie będzie skutkowało negatywnym rozlewaniem się problemów na inne części miast. Argument, którego wysłuchaliśmy na otwartym spotkaniu z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego, że rewitalizacja może znaleźć się w ZIT-ach (Priorytet 7) skutecznie ogranicza możliwości aplikowania o środki na projekty wpisane do GPR przez podmioty inne niż JST, np. przedsiębiorcy. Ponadto tylko nasze województwo w całej Polsce nie wsparło procesów rewitalizacyjnych, co uważamy za bardzo krzywdzące.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspieraną w ramach EFS+.
Katarzyna Nakielska-Pawluk	Osoba fizyczna	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)		181 182 183 184	Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej. Wsparcie w obszarze zdrowia: Regionalne Programy Zdrowotne dotyczące chorób stanowiących istotny problem zdrowotny regionu; □ poprawa dostępu do usług zdrowotnych dla osób wykluczonych z tych usług lub mających problemy z dostępem do nich; □ wspieranie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym opieki psychiatrycznej dla osób dorosłych; □ rozwój usług z zakresu wczesnej interwencji psychologicznej i psychoedukacji dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w trakcie i po kryzysie psychicznym oraz z zaburzeniami psychicznymi/ zaburzeniami zachowania, uzależnieniami np. od alkoholu, substancji psychoaktywnych, komputera/ telefonu (m.in. wsparcie terapeutyczne, działania profilaktyczne – psychoedukacja, psychoprophylaktyka) - zgodnie z realizowaną reformą w zakresie psychiatrii; □ wdrażanie standardów dostępności w POZ i szpitalach. Beneficjenci: - podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;	Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, psychologii zdrowia, zarządzania zdrowiem, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej. Dodanie nowego rodzaju wsparcia w obszarze zdrowia. - rozwój usług z zakresu psychologii zdrowia i zarządzania zdrowiem w trakcie długotrwalej choroby (m.in. wsparcie psychologiczne, informacyjne, doradcze, psychoedukacja i psychoprophylaktyka, szkolenia i warsztaty, projektowanie i wdrażanie innowacyjnych/ mobilnych rozwiązań dla osób chorych i ich bliskich). Rozszerzenie katalogu beneficjentów mogących realizować działania w obszarze zdrowia - oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi w obszarze ochrony i promocji zdrowia;	Długotrwała choroba (tj. choroba rzadka, przewlekła, nowotworowa) negatywnie wpływa na życie rodzinne, zawodowe, społeczne osoby chorej i jej otoczenia. Niezbędne jest wdrożenie działań, które pomogą przywrócić równowagę, poradzić sobie z emocjami (depresją, stresem, bezradnością), lepiej zarządzać zdrowiem (motywacją, zmianą wspierającą zdrowie psychofizyczne) oraz znaleźć obszary aktywności i nowych kompetencji poprawiających jakość życia osoby chorej oraz jej najbliższych. Jednym z obszarów (oprócz profilaktyki, wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia) walki z długotrwałą chorobą jest jakość życia. Dlatego niezbędne są działania na rzecz zdrowia i jakości życia w oparciu o potrzeby osób chorych i ich bliskich. Działania powinny służyć poprawie dobrostanu psychicznego, kształtowaniu zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego, pobudzać świadomość i uczyć, że aktywna postawa może pomóc w powrocie do zdrowia. Liczne badania dowodzą, że wyjście naprzeciw lękom, bezradności, poczuciu przygnębienia czy osamotnienia mobilizuje układ odpornościowy i wzmacnia efekt leczenia medycznego. Natomiast wsparcie emocjonalne i psychologiczne odgrywa istotną rolę w kompleksowym leczeniu i należy je postawić na równi z rehabilitacją czy dietą. Dlatego długotrwały proces leczenia wymaga szczególnej mobilizacji chorego i jego rodziny, ale też profesjonalnie zbudowanego wsparcia w obszarze zdrowia. Rozszerzenie zakresu działań w obszarze zdrowia wymaga uwzględnienia dodatkowych beneficjentów. Jako beneficjentów należy wskazać podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, które statutowo świadczą usługi w obszarze ochrony i promocji zdrowia. W uzasadnieniu należy wskazać, iż znaczna część organizacji tego typu wspiera różne grupy chorych (z chorobami rzadkimi, onkologicznymi, przewlekłymi) nie prowadzi jednak działalności w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej. Doświadczenie tych organizacji, ich kadra i kompetencje odgrywają istotną rolę w budowaniu profesjonalnego wsparcia w zarządzaniu zdrowiem tej grupy osób wykluczonych.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania podejmowane w ramach obszaru zdrowia muszą być powiązane z rynkiem pracy. Działania w zakresie zdrowia psychicznego będą kierowane wyłącznie do pracowników i pracodawców. Zgodnie ze stanowiskiem KE nie ma możliwości prowadzenia działań w ramach promocji zdrowia, zarządzania zdrowiem czy promowaniem zdrowego stylu życia.
Organizacja pozarządowa	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (ii)		54	Typy beneficjentów dla projektów - zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych.	Proponujemy w uszczegółowieniu programu FE dla wąskiego typu projektów, polegających na wymianie węzłów ciepłych w termomodernizowanych budynkach, w przypadku, gdy wymiana węzłów jest planowana - poszerzyć listę beneficjentów o przedsiębiorstwa ciepłownice, bez względu na ich wielkość i formę własności.	Nasza propozycja wynika z faktu, że w niektórych przypadkach wspólnoty lub spółdzielnie mieszkaniowe albo też właściciele obiektów użyteczności publicznej nie chcą być właścicielami węzłów ciepłych.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Uwaga zostanie rozpatrzona na dalszym etapie prac.
Elżbieta Mitura	Przedsiębiorstwo	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)		131	1. Program rozwoju szlaków kulturowych. 2. Program rozwoju szlaku turystycznego „Parki i ogrody”. 3. Koncepcja budowy i rozwoju szlaku kulinarnego „Smaki regionu”. 4. Koncepcja budowy i rozwoju turystyki wodnej „Małe szlaki wodne”. 5. Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego.	1. Program rozwoju szlaków kulturowych. 2. Program rozwoju szlaku turystycznego „Parki i ogrody”. 3. Koncepcja budowy i rozwoju szlaku kulinarnego „Smaki regionu”. 4. Koncepcja budowy i rozwoju turystyki wodnej „Małe szlaki wodne”. 5. Program rozwoju „Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego” 6. Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego.	Z uwagi na wagę rozwoju turystyki wodnej – żeglarsstwa i związanej z tym budowy i modernizacji infrastruktury portów i przystani żeglarskich dla rozwoju turystycznego regionu i podnoszenia jego konkurencyjności należy kontynuować realizację Programu rozwoju „Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego. Rozwój infrastruktury turystyki wodnej w regionie Odry, Zalewu Szczecińskiego i wybrzeża Bałtyku oraz produktów i atrakcji turystycznych w otoczeniu przystani podnosi atrakcyjność turystyczną regionu i wspiera rozwój gospodarczy.	1.1 uwaga uwzględniona	
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)		131	W obszarze turystyki planowana jest dywersyfikacja obszarowa turystyki, jak również poprawa jakości świadczonych usług turystycznych. Z uwagi na zmianę podejścia do turystyki wywołanej pandemią, inwestycje w tym sektorze muszą przyczyniać się do zmiany podejścia do podróżowania w formie turystyki grupowej na turystykę indywidualną. Ważne jest w tym kontekście wspieranie inwestycji pozwalających na wydłużenie pobytu turysty w regionie.	W obszarze turystyki planowana jest dywersyfikacja obszarowa turystyki, jak również rozwój i produktów ukierunkowanych na turystykę grupową/masową, która generuje znaczne dochody dla regionu.	Z uwagi na planowanie rozwoju turystyki w perspektywie wieloletniej, nie należy wyłączać możliwości rozwoju i produktów ukierunkowanych na turystykę grupową/masową, która generuje znaczne dochody dla regionu.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Przedmiotowe wsparcie nie zostało wyłączone, wskazano jedynie, że należy wspierać zmianę podejścia. Nadal możliwe jest wsparcie inwestycji, które generują turystykę masową, jednakże priorytetem jest rozwój produktów turystycznych na obszarach, na których dotychczas turystyka nie była głównym źródłem dochodu.
Magdalena Leśniak	Urząd Gminy Kolbaskowo	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Warunki podstawowe	67	Typy projektów: – adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu; Wspierane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2	Typy projektów: – adaptacja do zmian klimatu; Wspierane będą projekty na terenach wiejskich i w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2	Objęcie wsparciem także terenów wiejskich, które także odczuwają negatywne skutki zmian klimatu.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W zakresie adaptacji do zmian klimatu, w tym gospodarowania wodami opadowymi przewiduje się, zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej, wsparcie projektów realizowanych w miastach z uwagi na skalę urbanizacji i wielkość powierzchni zasklepionej o określonych parametrach demograficznych, które wynika z linii demarkacyjnej pomiędzy programami regionalnymi i
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Warunki podstawowe	s. 100-101	poprawę dostępności transportowej województwa – poprzez powiązania i rozwój sieci TEN-T oraz integrację wewnętrzną regionu, a także zintegrowanie systemów transportu ze zintegrowanym szkolna infrastruktura sportowa	Dodanie – budowa dróg gminnych i powiatowych	Stan techniczny dróg gminnych i powiatowych jest często niezadawalający. Wsparcia finansowego wymaga zarówno budowa nowych dróg, jak i modernizacja dotychczas funkcjonujących.	1.1 uwaga uwzględniona	Budowa dróg powiatowych i gminnych jest możliwa, natomiast muszą spełniać wszystkie pozostałe warunki tzn. nośność, funkcja drogi, itd.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Warunki podstawowe	s.106		infrastruktura sportowa służąca dzieciom i młodzieży	Obiekty sportowe służące dzieciom i młodzieży są też zlokalizowane poza szkołami. Ich gospodarzem jest gmina, a cel ich funkcjonowania jest tożsamy, gdyż te dwa typy obiektów służą	2.1 uwaga nieuwzględniona	W ramach celu szczegółowego możliwe jest przeznaczenie wsparcia jedynie na infrastrukturę szkolną. Cel szczegółowy ukierunkowany jest na edukację i nie ma
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Warunki podstawowe	s.130	Brak finansowania działań rewitalizacyjnych		Potrzeba kompleksowych interwencji w sferze społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej na terenie naszej Gminy. Proszę o ujęcie tego typu działań w Programie.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspieraną w ramach EFS+.
		7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)			Brak dofinansowania budowy obiektów infrastruktury typu: siedziba urzędu gminy		Gmina planuje budowę nowej siedziby Urzędu Gminy. Obecnie funkcjonujący urząd nie zapewnia pełnego dostęp dla osób ze szczególnymi potrzebami. Proszę o dodanie do priorytetów możliwości współfinansowania takiego zadania.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej możliwe jest w Priorytecie 5. Należy podkreślić jednak, że Komisja Europejska zgłasza zastrzeżenia do przedmiotowego wsparcia z uwagi na inne źródła finansowania przedmiotowego zakresu jak np. Fundusz Dostępności.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Strategia Programu	40-41	Przewiduje się wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora, natomiast w wymienionych typach beneficjentów nie znajdują się JST	W typach beneficjentów zamieścić JST	Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora powinno być realizowane i mieć charakter dotacyjny.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W tym typie projektów przewiduje się wyłącznie realizację projektu własnego UM WZ przeznaczonego dla pozostałych JST. W związku z tym JST będą stanowiły w tym przypadku grupę docelową odbiorców wsparcia.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Strategia Programu	52-54	Typy beneficjenta: JST, jednostki organizacyjne JST	Typy beneficjenta: JST, jednostki organizacyjne JST, spółki komunalne	Rozbudowa infrastruktury do przesyłu energii ciepła i chłodu może być realizowana przez spółki komunalne, które powinny być ujęte w katalogu beneficjentów.	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Strategia Programu	67	Wspierane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1000 mieszkańców /km2	Usunięcie zapisu, powrót do wersji z sierpnia 2021: Wsparcie skierowane będzie do miast poniżej 100 tysięcy mieszkańców	Zapis ograniczający dostęp do wsparcia z powodu gęstości zaludnienia wykluczy Miasto Kołobrzeg z ubiegania się o nie. Biorąc pod uwagę zapis „Szczególne terytoria docelowe z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych” ten cel szczegółowy będzie realizowany w ramach ZIT, ale z pominięciem miast, chociaż dotyczy adaptacji terenów zurbanizowanych do zmian klimatu. Zmiany klimatu dotyczą terenów zurbanizowanych bez względu na gęstość zaludnienia – im ona jest wyższa, tym zjawiska związane z ryzykiem klęsk żywiołowych są większe.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapis wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Strategia Programu	132	Projekty realizowane na obszarach objętych ZIT w zakresie kultury, dziedzictwa kulturowego i turystyki realizowane przez podmioty inne niż Samorząd Województwa i jego jednostki organizacyjne, mogą być realizowane jedynie w ramach CP5 Cs (i)	Należy doprecyzować rodzaj projektów	W dokumencie nie widnieją CP5 Cs (i), więc nie można się do nich odnieść. Ponadto zapis sugeruje, że projekty z zakresu kultury i dziedzictwa narodowego mogłyby być realizowane przez podmioty inne niż Samorząd Województwa i jego jednostki organizacyjne, a tak nie jest. Działania te są bowiem zarezerwowane wyłącznie dla Samorządu Województwa i jego jednostek organizacyjnych.	2.1 uwaga nieuwzględniona	CP5 znajduje się w priorytecie 7, i tam w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych wszystkie samorządy mogą uzyskać wsparcie na realizację przedmiotowego wsparcia.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Strategia Programu	54	Typy projektów: Inwestycje o mocy zamówionej nie więcej niż 5 MW	Typy projektów: inwestycje polegające na budowie źródeł ciepła o mocy do 20 MW w paliwie, wszelkie inwestycje pozwalające na redukcję zapotrzebowania na ogrzewanie do emisji CO2	Moc zamówiona nie więcej niż 5 MW to jest bardzo mało dla przedsiębiorstwa energetycznego. Inwestycje polegające na budowie źródeł ciepła o mocy do 20 MW w paliwie są wyłączone z systemu ETS – handlu uprawnieniami do emisji CO2 (uprawnienia te jako znaczący składnik kosztów znacznie podnoszą koszty prowadzenia działalności przedsiębiorstw energetycznych co drastycznie podnosi ceny ciepła dla odbiorców).	2.1 uwaga nieuwzględniona	Projekty o większych mocach źródła będą wspierane w ramach krajowego programu operacyjnego FENIKS.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Strategia Programu	53	Zróżnicowanego podejścia wymagają takie obszary jak obszar uzdrowiskowy	Należy doprecyzować pojęcie „zróżnicowane podejście”.	Obecny zapis jest nieprecyzyjny, wymaga wyjaśnienia.	1.1 uwaga uwzględniona	Określenie "zróżnicowane podejście" odnosi się do oddzielnego wsparcia lub premiowania określonych grup beneficjentów.

Anna Mieczkowski	Gmina Miasto Kołobrzeg	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Strategia Programu	131	<p>Priorytetami rozwojowymi sformułowanymi przez Samorząd Województwa w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu są:</p> <p>1. Program rozwoju szlaków kulturowych.</p> <p>2. Program rozwoju szlaku turystycznego „Parki i ogrody”.</p> <p>3. Koncepcja budowy i rozwoju szlaku kulinarnego „Smaki regionu”.</p> <p>4. Koncepcja budowy i rozwoju turystyki wodnej „Małe szlaki wodne”.</p> <p>5. Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego.</p>	<p>Należy uwzględnić funkcjonujące w regionie pięć gmin uzdrowiskowych jako odrębny program (Program Zachodniopomorskie Uzdrowiska).</p> <p>Pismo w tej sprawie przesłane zostało do Pana Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego dnia 25 marca 2021 r. Następnie temat ten został zgłoszony w formie uwagi do roboczego opisu celów szczegółowych programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.</p> <p>Uwaga została przyjęta do analizy w ramach dalszych prac, ale w obecnym kształcie dokumentu brak jest wyników tej analizy.</p>	<p>Wsparcie inwestycyjne ogólnodostępnych przestrzeni gmin uzdrowiskowych województwa zachodniopomorskiego o wyjątkowych naturalnych walorach krajobrazowych i potencjale prozdrowotnym lub uzdrowiskowym (Kołobrzeg, Świnoujście, Kamień Pomorski, Polczyn Zdrój i Dąbki), wzmocnienie aktywnej turystyki zdrowotnej i oferty czasu wolnego, będzie jednocześnie poszerzeniem całorocznej oferty, budującej odporność zdrowotną turystów i mieszkańców regionu. Zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Województwa: bogactwo walorów naturalnych województwa tworzy jego specyfikę, a jednocześnie stanowi stałe niewykorzystany w pełni potencjał. Przy dochowaniu należytej troski o ich ochronę mogą one być przedmiotem pełniejszego zagospodarowania przestrzenno-funkcjonalnego. Istotne jest pełniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego i przyrodniczego regionu. Województwo dąży do pełnego wykorzystywania nadmorskiego położenia i rozwoju wysokiej jakości zróżnicowanego, wielosezonowego produktu turystycznego.</p> <p>Ze względu na społeczeństwo starzejące się, seniorzy stanowią coraz większy segment rynku turystycznego. Są oni z punktu widzenia rozwoju miejscowości turystycznych i uzdrowiskowych bardzo istotną grupą, gdyż mogą korzystać z oferty poza ścisłym sezonem turystycznym, przyczyniając się tym samym do rozwoju gospodarczego miejscowości uzdrowiskowych oraz tych położonych w ich najbliższym sąsiedztwie.</p>	1.1 uwaga uwzględniona	
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Strategia Programu	42	<p>Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:</p> <p>Specjalna Strefa Włączenia – kluczowe na obszarze SSW jest wspieranie znaczących inwestycji przedsiębiorstw, które pozwolą na zapewnienie trwałych miejsc pracy oraz przyczynią się do rozwijania kooperacji z lokalnymi dostawcami, samorządami i IOB.</p>	Należy uwzględnić w narzędziach terytorialnych także KKBOF.	Wnioskuję się o wyodrębnienie środków i działań dla MŚP z obszaru KKBOF.	2.1 uwaga nieuwzględniona	<p>Zgodnie z oczekiwaniami i wskazaniami KE oraz zapisami rozporządzeń zakłada się, że w celu szczegółowym 1(ii) inwestycje MŚP będą wspierane przede wszystkim poprzez instrumenty finansowe. Planowane jest zastosowanie IF z częścią dotacyjną, rozumianą jako możliwość umorzenia części kapitału (po spełnieniu określonych dla instrumentu warunków). W związku z tym nie ma potrzeby wyodrębniania instrumentu dedykowanego wyłącznie dla KKBOF. Jest to związane m.in. z pewną standaryzacją produktów finansowych i koniecznością zapewnienia masy krytycznej dla danego instrumentu (interwencja w ramach RPO WZ 2014 - 2020 dedykowana KKBOF była niewielka, na poziomie 5 mln euro, to zdecydowanie za mało na tworzenie instrumentu finansowego).</p> <p>Zakres wsparcia dla Związków ZIT zostanie ostatecznie uzgodniony z partnerstwami JST, które będą Związkami ZIT i będą wdrażały strategię terytorialne (należy mieć przy tym na względzie, że ewentualna zmiana zakresu nie będzie wpływać na wartość środków przeznaczonych na realizację ZIT w ramach FEPZ, tj. 290 mln euro).</p>
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Strategia Programu	54	<p>Realizacja projektów w oparciu o Masterplan energetyczny oświetlenia.</p>	Realizacja projektów w oparciu o dokument wskazujący na oszczędność energetyczną wprowadzanych rozwiązań	Na chwilę obecną brak wymogów i wytycznych do opracowania Masterplanu energetycznego oświetlenia.	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Strategia Programu	56	<p>Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Nie dotyczy</p>	<p>Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne</p>	<p>W perspektywie UE 2014-2020 gminy Partnerstwa ZIT KKBOF zostały pozbawione możliwości realizacji projektów termomodernizacyjnych zarówno w programie operacyjnym jak i POIS i mimo zgłaszanych zapotrzebowań ze strony gmin partnerstwa ZIT KKBOF również w aktualnym dokumencie ZIT KKBOF został pominięty. Wnioskujemy o: - wprowadzenie działania umożliwiającego realizację zintegrowanych projektów z zakresu termomodernizacji dla obszaru ZIT KKBOF</p>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<p>W okresie 2014-2020 żadna gmina nie była wykluczona ze wsparcia termomodernizacyjnego, choć nie był to element wspierany w ramach strategii ZIT KKBOF. Zarówno gminy, jak i podmioty prywatne z OF KKBOF realizowały takie projekty. Nie przewiduje się oddzielnego działania dla ZIT, ze względu na skierowanie środków do instrumentu finansowego, który będzie łączyć pożyczkę z dotacją i będzie wdrażany w całym województwie. Premiowane będą także projekty realizowane we współpracy z firmami ESCO lub w partnerstwie publiczno-prywatnym.</p> <p>Obszary wsparcia oraz wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakter indykatorywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro (należy mieć na względzie, że ewentualne rozszerzenie zakresu wsparcia poprzez instrument ZIT nie będzie wiązało się ze zwiększeniem przedmiotowej wartości).</p>
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Strategia Programu	63	<p>Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Nie dotyczy</p>	<p>Szczegółowe terytoria z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne</p>	<p>W gminach partnerstwa ZIT KKBOF zapotrzebowanie na termomodernizację budynków było i jest bardzo duże jednak zarówno w poprzedniej perspektywie unijnej 2014-2020 jak i w aktualnie tworzonej dokumencie ZIT KKBOF został pozbawiony wsparcia na redukcję emisji gazów cieplarnianych w już istniejących obiektach. Wnioskujemy o wprowadzenie działania umożliwiającego realizację zintegrowanych projektów z zakresu termomodernizacji dla obszaru ZIT KKBOF</p>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<p>W okresie 2014-2020 żadna gmina nie była wykluczona ze wsparcia termomodernizacyjnego, choć nie był to element wspierany w ramach strategii ZIT KKBOF. Zarówno gminy, jak i podmioty prywatne z OF KKBOF realizowały takie projekty. Nie przewiduje się oddzielnego działania dla ZIT, ze względu na skierowanie środków do instrumentu finansowego, który będzie łączyć pożyczkę z dotacją i będzie wdrażany w całym województwie. Premiowane będą także projekty realizowane we współpracy z firmami ESCO lub w partnerstwie publiczno-prywatnym.</p> <p>Obszary wsparcia oraz wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakter indykatorywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro (należy mieć na względzie, że ewentualne rozszerzenie zakresu wsparcia poprzez instrument ZIT nie będzie wiązało się ze zwiększeniem przedmiotowej wartości).</p>
Agnieszka Milewicz	Starostwo Powiatowe w Szczecinku	Priorytet 4 – Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)		55	<p>wskazano, iż budowa i przebudowa dróg lokalnych możliwa będzie tylko w ramach instrumentu ZIT. Natomiast w projekcie programu FEPZ 2021-2027 z 24 stycznia 2022 r. w opisie priorytetu 4 takiego zapisu już nie ma. Wskazane jest natomiast, że zadania realizowane w ramach celu szczegółowego wynikać będą z Regionalnego Planu Transportowego oraz Polityki transportowej województwa. W związku z czym proszę o informację, czy zapis, iż budowa i przebudowa dróg lokalnych możliwa będzie tylko w ramach instrumentu ZIT jest nadal obowiązujący?</p>			2.1 uwaga nieuwzględniona	<p>W ramach alokacji na priorytet 4 nie przewiduje się środków dla ZIT ze względu na konieczność realizacji zadań wynikających z regionalnego planu transportowego.</p> <p>W ramach alokacji na ZIT w priorytecie 7 przewidziano możliwość realizacji inwestycji w drogi lokalne.</p>
		Uwaga ogólna		Inne	7	Wykaz skrótów	Wnioskuję się o uzupełnienie wykazu skrótów, które są używane w dokumencie np. ZIT, RIS, KIS	Poprawi to czytelność dokumentu.	1.1 uwaga uwzględniona	Uzupełniono wykaz skrótów
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	35	<p>Dotychczasowy zapis: „Ponadto rozszerzona winna być dostępność e-usług związanych z realizacją zadań obejmujących takie obszary jak turystyka, sport, rolnictwo, ochrona środowiska, komunikacja realizowanych z wykorzystaniem danych przestrzennych”.</p> <p>Dotychczasowy zapis:</p> <p>Główne grupy docelowe:</p> <p>☐ przedsiębiorstwa;</p> <p>☐ JST;</p> <p>☐ mieszkańcy i mieszkańcy województwa.</p> <p>Typy beneficjentów:</p> <p>☐ JST.</p> <p>Treść uwagi: w katalogu obszarów brakuje szeroko rozumianej kultury. Katalog beneficjentów i grup docelowych powinien zostać rozszerzony o JST, jednostki organizacyjne JST.</p>	<p>Sugerowana zmiana:</p> <p>„Ponadto rozszerzona winna być dostępność e-usług związanych z realizacją zadań obejmujących takie obszary jak turystyka, kultura, sport, rolnictwo, ochrona środowiska, komunikacja realizowanych z wykorzystaniem danych przestrzennych”.</p> <p>Sugerowana zmiana:</p> <p>Główne grupy docelowe:</p> <p>Główne grupy docelowe: ☐ przedsiębiorstwa;</p> <p>☐ JST, jednostki organizacyjne JST;</p> <p>☐ mieszkańcy i mieszkańcy województwa.</p> <p>Typy beneficjentów:</p> <p>☐ JST, jednostki organizacyjne JST.</p>	<p>Zwłaszcza dostrzegaliśmy i ważny w okresie pandemii okazał się brak powszechnego dostępu do szeroko rozumianej kultury. Dostosowanie zapisów w CS (ii) i poszerzenie ich o możliwość realizacji projektów, przedsięwzięć w zakresie elektronicznego dostępu do zasobów kultury (w tym czytelnictwa, digitalizacji zbiorów piśmienniczych, plastycznych, zabytków, wirtualnych spacerów itp.).</p> <p>W przypadku wprowadzenia zmiany konieczne jest dostosowanie zapisów w zakresie grup docelowych i beneficjenta (poszerzenie o jednostki organizacyjne JST).</p> <p>Wprowadzenie do CS (ii) „JST, jednostki organizacyjne JST” jako beneficjenta umożliwi pozyskiwanie środków przez instytucje kultury inne niż wojewódzkie.</p>	2.1 uwaga nieuwzględniona	Tego typu projekty mogą być realizowane przez jednostki inne niż wojewódzkie w ramach priorytetu 7
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Warunki podstawowe	40-41	<p>Typy beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa; - Instytucje Otoczenia Biznesu; - klasy; - Samorząd Województwa; - podmiot wdrażający instrument finansowy 	Proponujemy dopisać do beneficjentów JST	JST zostały ujęte w typach projektów, grupach docelowych natomiast nie ma ich w typach Beneficjentów. W typach Beneficjentów jest wyszczególniony Samorząd Województwa i jeżeli Marszałek w imieniu gmin przygotowuje projekt uzbrajania terenów inwestycyjnych w gminach/miastach to prosimy o taką informację, a jeżeli projekt programu nie przewiduje realizacji uzbrajania terenów inwestycyjnych przez gminy/miasta, również prosimy o taką informację.	3. Wyjaśnienia	<p>W celu szczegółowym 1(iii) nie przewiduje się realizacji projektów z zakresu uzbrajania terenów inwestycyjnych. Wynika to ze stanowiska Komisji Europejskiej do zakresu interwencji CP1.</p> <p>Został zaplanowany natomiast projekt własny realizowany przez UM WZ na rzecz wszystkich JST z terenu województwa w zakresie "Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora".</p> <p>Tereny inwestycyjne będą mogły być rozwijane w ramach Priorytetu 7 w ramach alokacji dedykowanej poszczególnym ZIT w zależności od zidentyfikowanych przez nie potrzeb i planów rozwojowych. Konieczne będzie wykazanie w jaki sposób zostały wykorzystane (zapełnione) tereny inwestycyjne uzbrojone ze środków RPO WZ 2014 - 2020.</p>
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Strategia Programu	42	<p>Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:</p> <p>Specjalna Strefa Włączenia – kluczowe na obszarze SSW jest wspieranie znaczących inwestycji przedsiębiorstw, które pozwolą na zapewnienie trwałych miejsc pracy oraz przyczynią się do rozwijania kooperacji z lokalnymi dostawcami, samorządami i IOB.</p>	<p>Proponowany zapis: Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:</p> <p>Specjalna Strefa Włączenia – kluczowe na obszarze SSW jest wspieranie znaczących inwestycji przedsiębiorstw, które pozwolą na zapewnienie trwałych miejsc pracy oraz przyczynią się do rozwijania kooperacji z lokalnymi dostawcami, samorządami i IOB.</p> <p>Zintegrowane Inwestycje Terytorialne</p>	Wnioskuję się o wyodrębnienie środków i działania dla przedsiębiorców z obszaru KKBOF. Zapewni to dopływ środków dla MŚP na oczekiwanym poziomie	3. Wyjaśnienia	<p>Zgodnie z oczekiwaniami i wskazaniami KE oraz zapisami rozporządzeń zakłada się, że w celu szczegółowym 1(iii) inwestycje MŚP będą wspierane przede wszystkim poprzez instrumenty finansowe. Planowane jest zastosowanie IF z częścią dotacyjną, rozumianą jako możliwość umorzenia części kapitału (po spełnieniu określonych dla instrumentu warunków). W związku z tym nie ma potrzeby wyodrębniania instrumentu dedykowanego wyłącznie dla KKBOF. Jest to związane m.in. z pewną standaryzacją produktów finansowych i koniecznością zapewnienia masy krytycznej dla danego instrumentu (interwencja w ramach RPO WZ 2014 - 2020 dedykowana KKBOF była niewielka, na poziomie 5 mln euro, a i tak stanowiło to duże wyzwanie absorcyjne dla KKBOF).</p> <p>Zakres wsparcia dla Związków ZIT zostanie ostatecznie uzgodniony z partnerstwami JST, które będą Związkami ZIT i będą wdrażały strategię terytorialne (należy mieć przy tym na względzie, że ewentualna zmiana zakresu nie będzie wpływać na wartość środków przeznaczonych na realizację ZIT w ramach FEPZ, tj. 290 mln euro).</p>

Piotr Jedliński	Prezydent Miasta Koszalina	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	Wybierz element.	53	Dotychczasowe zapisy nie przewidują premiowania projektów, które realizowane będą w formule PPP	Proponuje się wprowadzenie zmian, np. poprzez rozszerzenie istniejącego zapisu: „W ramach projektów promowane będzie zastosowanie inteligentnych systemów zarządzania energią oraz wdrażanie technologii inteligentnego domu/budynku publicznego, w tym realizowanych w formule PPP	Poprawnie wdrożone partnerstwo publiczno-prywatne prowadzi do: •realizacji celu społecznego, którym jest zaspokojenie potrzeb zbiorowych; •podniesienia jakości realizowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych i wykonywanych usług; •ograniczenia zadłużenia publicznego lub możliwość niezaliczenia zobowiązań związanych z inwestycją do długu finansów publicznych; •możliwości pozyskania dodatkowego źródła kapitału; •przeniesienia części odpowiedzialności na partnera prywatnego za zadania, które są obowiązkowe dla podmiotu publicznego; •rozdzielenia ryzyka ekonomicznego, społecznego i strukturalnego w celu zwiększenia efektywności projektu i stworzenia wartości dodanej; •przeniesienia kwestii zarządzania na partnera prywatnego, dzięki czemu sfera publiczna może skupić się nad sprawami regulacji, organizowania i monitoringu przedsięwzięcia. Szereg korzyści wynikających z realizacji przedsięwzięć w formule PPP oraz nadal dość niskie zainteresowanie podejmowaniem tego typu wyzwań wymaga podejmowania działań promujących i zachęcających JST do tego typu rozwiązań.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Zgodnie z uzgodnieniami z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej projekty realizowane w formule PPP będą dodatkowo premiowane w ramach kryteriów wyboru projektów.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	nie dotyczy	53	Wprowadzenie nowego zapisu.	Projekty hybrydowe uzyskują preferencje co najmniej 20% możliwych do uzyskania punktów.	W projekcie umowy partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce na stronie 262 jest zapis: (...) projekty w formule PPP należy traktować jako równorzędną formułę tradycyjnej, a w przypadku niektórych sektorów (np. efektywności energetycznej), jako zalecaną. Ponadto w analizie SWOT Strategii Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 w szansach stojących przed regionem wskazano na szerokie wykorzystanie mechanizmu partnerstwa publiczno-prywatnego. W Strategii Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 na str. 61 odniesiono się do partnerstwa publiczno-prywatnego „[...]mając na uwadze przedsięwzięcia inwestycyjne niezbędne w regionie oraz rosnące problemy z zapewnieniem przez samorządy odpowiedniego montażu finansowego (w tym wkładu własnego do projektów finansowanych ze środków unijnych) uzasadniona jest intensyfikacja działań na rzecz wykorzystania mechanizmu partnerstwa publiczno-prywatnego(....)”. Mając na uwadze zapisy Umowy Partnerstwa oraz Strategii Województwa Zachodniopomorskiego wprowadzenie zapisu, który promowałby realizację projektów w formule PPP jest zasadne.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Zgodnie z uzgodnieniami z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej projekty realizowane w formule PPP będą dodatkowo premiowane w ramach kryteriów wyboru projektów.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	Strategia Programu	54	Wnioskuję się o modyfikację zapisu: - „modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne. Realizacja projektów w oparciu o Masterplan energetyczny oświetlenia.”	„- modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne. „Realizacja projektów w oparciu o dokument wskazujący na oszczędność energetyczną wprowadzanych rozwiązań”		1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	Strategia Programu	54	Typy projektów: Inwestycje o mocy zamówionej nie więcej niż 5 MW	Typy projektów: inwestycje polegające na budowie źródeł ciepła o mocy do 20 MW w paliwie, wszelkie inwestycje pozwalające na redukcję zapotrzebowania na uprawnienia do emisji CO2.	Moc zamówiona nie więcej niż 5 MW to jest bardzo mało dla przedsiębiorstwa energetycznego. Inwestycje polegające na budowie źródeł ciepła o mocy do 20 MW w paliwie są wyłączone z systemu ETS – hardtu uprawnieniami do emisji CO2 (uprawnienia te jako składnik kosztów znacznie podnoszą koszty prowadzenia działalności przedsiębiorstw energetycznych co drastycznie podnosi ceny ciepła dla odbiorców).	2.1 uwaga nieuwzględniona	Projekty o większych mocach źródeł będą wspierane w ramach programu FENIKS.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	nie dotyczy	54-55	Modyfikacja zapisów dot. typów beneficjentów.	Wnioskuję się o dopisanie „podmiotów zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków”	Wnioskuję się o rozszerzenie katalogu beneficjentów o podmioty zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków (spółki wod.-kan.), które po ogromnych podwyżkach cen prądu i gazu muszą poprawiać efektywność energetyczną oraz prowadzić inwestycje ograniczające zużycie energii. Powyższe ma ochronić mieszkańców przed drastycznymi podwyżkami cen usług za dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków, a także mieć wpływ na obniżenie emisyjności gospodarki oraz dywersyfikację źródeł wytwarzania energii elektrycznej oraz będzie miało wpływ na poprawę efektywności energetycznej w przedsiębiorstwie.	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	Strategia Programu	56	Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Nie dotyczy.	Proponowany zapis: Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	W perspektywie UE 2014-2020 gminy Partnerstwa ZIT KKBOF zostały pozbawione możliwości realizacji projektów termomodernizacyjnych zarówno w programie operacyjnym jak i POIS i mimo zgłaszanych zapotrzebowań ze strony gmin partnerstwa ZIT KKBOF również w aktualnym dokumencie ZIT KKBOF został pominięty. Wnioskujemy o- wprowadzenie działania umożliwiającego realizację zintegrowanych projektów z zakresu termomodernizacji dla obszaru ZIT KKBOF.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W okresie 2014-2020 żadna gmina nie była wykluczona ze wsparcia termomodernizacyjnego, choć nie był to element wspierany w ramach strategii ZIT KKBOF. Zarówno gminy, jak i podmioty prywatne z OF KKBOF realizowały takie projekty. Nie przewiduje się oddzielnego działania dla ZIT, ze względu na skierowanie środków do instrumentu finansowego, który będzie łączyć pożyczkę z dotacją i będzie wdrażany w całym województwie. Premiowane będą także projekty realizowane we współpracy z firmami ESCO lub w partnerstwie publiczno-prywatnym. Obszary wsparcia oraz wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakter indykatywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro (należy mieć na względzie, że ewentualne rozszerzenie zakresu wsparcia poprzez instrument ZIT nie będzie wiązało się ze zwiększeniem przedmiotowej wartości).
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	nie dotyczy	58	Zwiększenie poziomu alokacji dla kategorii interwencji: - 044 Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające - 045 Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej.	Wnioskujemy o zwiększenie alokacji dla kategorii interwencji mających na celu zwiększenie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej do kwoty co najmniej 60 mln euro – dotacja.	W nowym programie „Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027” poziom alokacji w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej zaproponowano zaledwie 15 mln euro. Natomiast w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 w ramach działania „2.5 Modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej” poziom alokacji wynosił ok. 20 mln euro. Zgodnie z przyjętą linią demarkacyjną jednostki samorządu terytorialnego są wykluczone z programów krajowych w ramach działań dotyczących poprawy efektywności energetycznej. Z programów krajowych (np. FENIKS) będą mogła korzystać tylko administracja rządowa i podległe jej jednostki. Zaproponowana alokacja jest zbyt niska. Potrzeby inwestycyjne JST w zakresie efektywności energetycznej są olbrzymie. Modernizacja energetyczna budynków pozwoli na obniżenie kosztów funkcjonowania placówek, co przełoży się na przeznaczenie środków na inne potrzeby, inwestycje. Należy również zwrócić uwagę na znaczący wzrost kosztów materiałów budowlanych.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	W związku z brakiem rozstrzygnięć w zakresie zapisów Kontraktu Programowego dla Województwa Zachodniopomorskiego, w tym wartości limitów koncentracji (m.in. na CP2), uwaga zostanie rozpatrzona na dalszym etapie prac.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (II)	nie dotyczy	61	Typy projektów – budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z ewentualnymi magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci; dopuszczalne moce energii elektrycznej: •biogaz: poniżej 0,5 MWt; •promieniowanie słoneczne: poniżej 0,5 MWt. – budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z ewentualnymi magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE; dopuszczalne moce energii cieplnej: o biogaz: poniżej 0,5 MWth.	Typy projektów – budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z ewentualnymi magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci; dopuszczalne moce energii elektrycznej: •biogaz: poniżej 1 MWt; •promieniowanie słoneczne: poniżej 1 MWt. – budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z ewentualnymi magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE; dopuszczalne moce energii cieplnej: biogaz: poniżej 1 MWth.	Wnioskuję się o zwiększenie mocy energii elektrycznej odnawialnych źródeł energii, w celu pokrycia realnego zapotrzebowania obiektów infrastruktury wod.-kan. Dla ww. obiektów wyraźnie wzrasta poziom efektu ekologicznego oraz ekonomicznego realizowanej inwestycji w kierunku wysokosprawnej kogeneracji. Obiekty obsługujące aglomeracje powyżej 120 tys. RLM osiągają poziom mocy zamówionej rzędu 1MW energii elektrycznej.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Projekty o większych mocach źródeł będą wspierane w ramach programu FENIKS.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (II)	Strategia Programu	62	budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła lub energii elektrycznej wraz z ewentualnymi magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE (realizowane w formule ESCO lub innej formy partnerstwa publiczno-prywatnego).J96	Sugeruje się ujednolicić zapisy dotyczące formuły PPP. Na stronie 60 jest zapis (...) w formule ESCO i PPP, a na str. 62 jest zapis (...) realizowane w formule ESCO lub innej formy partnerstwa publiczno-prywatnego.	na stronie 60 jest zapis (...) w formule ESCO i PPP a na str. 62 jest zapis (...) realizowane w formule ESCO lub innej formy partnerstwa publiczno-prywatnego.	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (II)	nie dotyczy	62-63	Typy beneficjentów str. 54 - wnioskuję się o dopisanie „podmiotów zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków”.		Wnioskuję się o rozszerzenie katalogu beneficjentów o podmioty zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków (spółki wod.-kan.), które po ogromnych podwyżkach cen prądu i gazu muszą inwestować w budowę odnawialnych źródeł energii.Powyższe ma ochronić mieszkańców przed drastycznymi podwyżkami cen usług za dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków, a także mieć wpływ na obniżenie emisyjności gospodarki oraz dywersyfikację źródeł wytwarzania energii elektrycznej.	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (II)	Strategia Programu	63	Szczegółowe terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Nie dotyczy.	Proponowany zapis: Szczegółowe terytoria z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	Zgodnie z zapisami FEPZ wszystkie nowobudowane obiekty użyteczności publicznej (m.in. placówki edukacyjne) będą musiały spełniać normy dla budynków pasywnych. Budowa tego typu obiektów generuje wysokie koszty inwestycji, więc trudniej będzie je realizować. W gminach partnerstwa ZIT KKBOF zapotrzebowanie na termomodernizację budynków było i jest bardzo duże jednak zarówno w poprzedniej perspektywie unijnej 2014-2020 jak i w aktualnie tworzonej dokumencie ZIT KKBOF został pozbawiony wsparcia na redukcję emisji gazów cieplarnianych w już istniejących obiektach. Wnioskujemy o wprowadzenie działania umożliwiającego realizację zintegrowanych projektów z zakresu termomodernizacji dla obszaru ZIT KKBOF.	3. Wyjaśnienia	JST z całego województwa będą mogły realizować projekty z tego zakresu. Nie przewiduje się wydzielenia alokacji na ZIT. Obszary wsparcia oraz wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakter indykatywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro (należy mieć na względzie, że ewentualne rozszerzenie zakresu wsparcia poprzez instrument ZIT nie będzie wiązało się ze zwiększeniem przedmiotowej wartości).

Zarząd Portu Morskiego Kolobrzeg Sp. z o.o	Przedsiębiorcz e Pomorze Zachodnie	CS (iv)	inne	48	Typy beneficjentów: – Samorząd Województwa; – Instytucje Otoczenia Biznesu; – uczelnie; – klastry.	Typy beneficjentów: – Podmioty zarządzające portem/infrastrukturą portową	Dysponentami infrastruktury portowej są spółki komunalne – Zarządy Portów Morskich, które są wykluczone z możliwości uzyskania dofinansowań z innych źródeł, z uwagi na brak włączenia tych podmiotów w sieć TEN-T, a z kolei na zbyt duży udział organów publicznych jako właścicieli (Gmina) nie mogą być traktowane jako MSP.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Na skutek doprecyzowania ożliwej interwencji w CS 1.iv cel ten zostanie usunięty z programu.
	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	inne	62	Typy beneficjentów: – JST, jednostki organizacyjne JST; – organizacje non profit; – przedsiębiorstwa energetyczne (w myśl Ustawy prawo energetyczne); – przedsiębiorstwa (mikro i male); – organizacje badawcze; – klastry energetyczne; – wspólnoty energetyczne; – spółdzielnie J109mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, TBS i inne formy zarządzania komunalnymi budynkami mieszkalnymi;	Typy beneficjentów: – Podmioty zarządzające portem/infrastrukturą portową	Dysponentami infrastruktury portowej są spółki komunalne – Zarządy Portów Morskich, które są wykluczone z możliwości uzyskania dofinansowań z innych źródeł, z uwagi na brak włączenia tych podmiotów w sieć TEN-T, a z kolei na zbyt duży udział organów publicznych jako właścicieli (Gmina) nie mogą być traktowane jako MSP.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego. W ramach tego celu szczegółowego wspierane mogą być tylko MSP lub instytucje otoczenia biznesu.
	4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	inne	101	Typy beneficjentów: – JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST.	Typy beneficjentów: – Podmioty zarządzające portem/infrastrukturą portową	Dysponentami infrastruktury portowej są spółki komunalne – Zarządy Portów Morskich , które są wykluczone z możliwości uzyskania dofinansowań z innych źródeł , z uwagi na brak włączeni a tych podmiotów w sie ć TEN - T, a z kolei na zbyt duży udział organów publicznych jako właścicieli (Gmina) nie mogą być traktowane jako MSP.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Ze względu na ograniczoną alokację środków na ten Cel Polityki oraz kapitałochłonność inwestycji w infrastrukturę portową, nie przewiduje się tego wsparcia z poziomu regionalnego.
	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	inne	132	Typy beneficjentów w zakresie działań w sektorze kultury i dziedzictwa kulturowego: – Samorząd Województwa i jego jednostki organizacyjne. Typy beneficjentów w zakresie działań w sektorze turystyki: – JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST, – organizacje pozarządowe.	Typy beneficjentów w sektorze kultury i dziedzictwa kulturowego oraz sektorze turystyki : – Podmioty zarządzające portem/infrastrukturą portową	Dysponentami infrastruktury portowej są spółki komunalne – Zarządy Portów Morskich , które są wykluczone z możliwości uzyskania dofinansowań z innych źródeł , z uwagi na brak włączeni a tych podmiotów w sie ć TEN - T, a z kolei na zbyt duży udział organów publicznych jako właścicieli (Gmina) nie mogą być traktowane jako MSP.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.
Andrzej Piotrowski	Oddział Pomorski w Szczecinie Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Strategia Programu	Priorytetami rozwojowymi sformułowanymi przez Samorząd Wojewódzki w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu są: od 1 do 6 Postulaty, opinie, uwagi i komentarze Załącznik nr 1 Postulat : Do PRIORYTETU V w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu wraz z aktywizacją lokalnych społeczności, postulujemy włączenie: „Sieciowy produkt turystyczny pod nazwą Mapa geoturystyczna Euroregionu Pomerania” - Będzie on pierwszym syntetycznym obrazem rzeźby i geologii centralnej części Euroregionu Pomerania - Będzie on wynikiem współpracy służb geologicznych Polski (Oddział Pomorski w Szczecinie Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego) i Niemiec (Meklemburgii-Pomorza Przedniego oraz Brandenburgii) Fakty - opinie : - Sieciowy produkt turystyczny – Mapa geoturystyczna Euroregionu Pomerania obejmie tereny Polski i Niemiec oraz ukaże rzezbę terenu, główne elementy krajobrazu, a także pojedyncze obiekty o znaczeniu regionalnym (np. glazy narzutowe, wzgórze, grodziska)	Proponujemy dołączyć pkt. 7 - Sieciowy produkt turystyczny pod nazwą Mapa geoturystyczna Euroregionu Pomerania” Ten sieciowy produkt turystyczny pozwala rozwijać markę Euroregionu Pomerania.	Ten sieciowy produkt turystyczny pozwala rozwijać markę Euroregionu Pomerania.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W ramach celu szczegółowego wsparciem objęte są jedynie przedsięwzięcia infrastrukturalne.
	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)	inne	169	Typy projektów: - rozwój działań integracyjnych na obszarach gmin zagrożonych marginalizacją oraz miast tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze, stanowiących obszary strategicznej interwencji na poziomie regionalnym i lokalnym;	Typy projektów: - rozwój działań integracyjnych na obszarach gmin zagrożonych marginalizacją oraz miast tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze, stanowiących obszary strategicznej interwencji na poziomie regionalnym i lokalnym z uwzględnieniem społecznie odpowiedzialnych zamówień;	Rozwój lokalny jest bardzo istotny z punktu widzenia poziomu życia jego mieszkańców i szczególnie w kontekście obszarów gorzej rozwijających się. Dlatego też oprócz działań typowo animacyjnych istotnym wydaje się również pobudzenie rozwoju gospodarczego na obszarach marginalizowanych i wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Najprostszym mechanizmem jest zastosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień. Wiadomym jest, że jakiegokolwiek zamówienia w ramach realizowanych projektów nie mogą być ograniczane obszaroowo ze względu na ograniczenie konkurencyjności. Dlatego zastosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień może pozytywnie wpłynąć na rozwój lokalnych przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw społecznych bardzo często zatrudniających osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, np. osoby z niepełnosprawnościami.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapisy o stosowaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień pojawiać się będą dopiero na etapie naborów.
	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)	Wskaźniki	173	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych - 510	Zgodnie z zapisami FEPZ odnośnie ekonomii społecznej obowiązują zapisy KPRES. Niestety okres tworzenia programów regionalnych zbiegł się w czasie z aktualizacją tego dokumentu, w którym określono różnego rodzaju limity od odsetka środków przeznaczanych na wsparcie ekonomii społecznej w odniesieniu do włączenia społecznego po limity dotyczące wsparcia sektora ekonomii społecznej (60% wsparcie bezpośrednie rozumiane jako dotacja na utworzenie miejsc pracy i wsparcie reintegracyjne). Wdrożenie tych limitów spowoduje, że wsparcie sektora ekonomii społecznej może być ograniczone jedynie do roli Operatora środków na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Należy uwzględnić ten fakt przy ostatecznym planowaniu założeń finansowych i wskaźnikowych. Założony wskaźnik bowiem przy takim ograniczeniu może okazać się nierealny do realizacji zakładając otoczenie formalno-prawne funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych. Nie chodzi tu jedynie o potencjał regionu w tym zakresie ale również realne potrzeby rozwojowe sektora ekonomii społecznej w regionie	Tworzenie i funkcjonowanie przedsiębiorstw społecznych jest bardziej złożone niż prowadzenie samodzielnych działalności gospodarczych. Od samego początku przedsiębiorstwa te borykają się z kwestią proceduralną (wpis do rejestru przedsiębiorstw, forma prawna wymagająca większej znajomości przepisów i wymogów, konieczność zatrudnienia pracowników i wypłaty wynagrodzenia przy jednoczesnym uruchomieniu i rozwoju działalności gospodarczej). Nie jest to prosty proces i w wielu przypadkach wymaga dodatkowego wsparcia biznesowego, marketingowego, usługowego, księgowego i innych. To wsparcie jest niezbędne aby tworzone miejsca pracy były trwałe i wysokiej jakości. Niemniej przy ograniczonej ilości środków do 40% będzie to wsparcie przewidziane. Katalog typów projektu dla wsparcia ekonomii społecznej w aktualnych zapisach FEPZ jest dość szeroki i odnosi się zarówno do przedsiębiorstw społecznych, jak i innych podmiotów ekonomii społecznej, a ograniczenie środków w tym zakresie spowoduje jego ograniczenie do minimum co wpłynąć może również na efektywność pozostałych działań. Wątpliwosc w tym zakresie zawiera również stanowisko Nr 9/2021 Konwentu Marszałków Województw RP z dnia 21 października 2021 r.	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Założony wskaźnik przygotowany został na podstawie metodologii uwzględniającej realny poziom jego osiągnięcia. W stosunku do wartości przewidzianej w KPRES, która wynosi dla województwa zachodniopomorskiego 795 miejsc pracy, jest on i tak niższy. Województwo Zachodniopomorskie wielokrotnie prezentowało swoje stanowisko dotyczące założeń KPRES w zakresie zbyt wysokiej do osiągnięcia wartości nowoutworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, w tym wypracowując wspólne stanowisko jako Grupa robocza ds. EFS przy Konwencie Marszałków RP.

Justyna Iwankiewicz	Sieć Zachodniopomorska Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	inne		UWAGA OGÓLNA Brak jakichkolwiek odniesień do procesów rewitalizacji na terenie Pomorza Zachodniego zarówno w kontekście inwestycyjnym, jak i gospodarczym.	Wpisanie wprost w opisach dotyczących poszczególnych obszarów tematycznych istotę wsparcia i/lub preferowania obszarów rewitalizacji w celu ich wyjścia ze stanu kryzysowego który został zdiagnozowany.	Przez ostatnie lata na terenie Pomorza Zachodniego realizowano wiele działań wspierających procesy rewitalizacji od dofinansowania tworzenia programów rewitalizacji (zarówno LPR jak i GPR) w ramach pomocy technicznej i działania 7.1 typ 3 RPO WZP 2014-2020 (1edycja, 18 gmin znajdujących się w SSW) po wsparcie inwestycyjne projektów wygenerowanych w trakcie tworzenia tych programów, tj. działanie 9.3 oraz działania 7.1 typ 3 RPO WZP 2014-2020. Powstało wiele dokumentów i o ile prawdą jest, że w 2023 programy mające status LPR powinny zostać przekształcone w GPR aby spełniać wymogi ustawowe, a których aktualnie jest jedynie 6, o tyle należy mieć na uwadze, że na koniec 2023 r. sytuacja ta z pewnością ulegnie zmianie i nie powinno się planować interwencji bez strategicznego spojrzenia na ten temat. Procesy te w każdym razie są już lokalnie realizowane i wstrzymanie ich rozwoju poprzez pominięcie tego elementu w aktualnym programie regionalnym (nie chodzi o wdrażanie działań wprost skierowanych na rewitalizację ale wskazanie iż ten element będzie również uwzględniany na późniejszym etapie wyboru projektów) może wpłynąć na zupełną marginalizację tak zaawansowanych procesów rewitalizacji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspierana w ramach EFS+.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)	inne	168	Podejmowane będą działania w zakresie aktywnej integracji na poziomie społeczności lokalnej. Realizacja oddolnych inicjatyw ukierunkowanych w szczególności na aktywne włączenie doprowadzi do poprawy sytuacji danej rodziny lub osoby i w efekcie do wyrównania szans na rynku pracy i ewentualnego podjęcia zatrudnienia. Interwencja realizowana będzie poprzez Lokalne Grupy Działania w ramach mechanizmu RLKS. Szczegółowe kierunki i zakres wsparcia wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju, przygotowane przez Lokalne Grupy Działania	Odniesienie wskazanego obok zapisu również do procesów rewitalizacji, w tym zwłaszcza społecznej, szczególnie w kontekście istniejących już programów rewitalizacji. Na jednej z konferencji konsultacyjnej FEPZ powiedziano bowiem iż działania realizowane przez LGD będą również uwzględniały aspekt rewitalizacji co nie wynika ze wskazanego opisu. O ile w kontekście rozwoju lokalnego rola LGD jest niezaprzeczalna o tyle w kontekście procesów rewitalizacji należałoby się zastanowić nad możliwością realizacji interwencji również przez innych partnerów społecznych.	W kontekście wskazanej uwagi oraz uzasadnienia dla punktu 5 niniejszego formularza niepokojący jest fakt marginalizacji rewitalizacji jako możliwości realizacji działań wspierających obszary znajdujące się w najgorszym położeniu. Obowiązują obecnie jeszcze zarówno LPR jak i GPR, których tworzenie na różnym szczeblu było wspierane zarówno merytorycznie jak i finansowo. Tymczasem w cytowanym zapisie mówimy jedynie o Lokalnych Strategiach Rozwoju czyli kolejnym dokumencie lokalnym który ma dopiero powstać. Nie ma natomiast odniesienia do innych dokumentów strategicznych. Należy również pamiętać, że rewitalizacja nie powinna być utożsamiana z rozwojem, ale przede wszystkim z długofalowymi działaniami naprawczymi.	3. Wyjaśnienia	Szczegółowe kierunki i zakres wsparcia dla LGD wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju. Działania rewitalizacyjne mogą być realizowane przez szereg podmiotów, chociażby przez organizacje pozarządowe.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	inne	12 i 21	Str. 12 Sektor ekonomii społecznej w regionie nie jest jednak wystarczająco rozwinięty, a województwo zachodniopomorskie należy do województw o niskim nasyceniu podmiotami reintegracji społecznej (WTZ, ZAZ, CIS, KIS) w stosunku do liczby ludności. W 2020 roku w województwie działało 10 Zakładów Aktywności Zawodowej, 11 Centrów Integracji Społecznej i 30 Warsztatów Terapii Zajęciowej. Str. 21 W województwie zachodniopomorskim, według stanu na koniec marca 2019 r., działa dziewięć Zakładów Aktywności Zawodowej, zatrudniając łącznie 552 osoby niepełnosprawne	W przytoczonych zapisach odniesiono się do jednego zakresu, tj. funkcjonowania ZAZ na terenie Pomorza Zachodniego natomiast kontekst dotyczy różnych zakresów czasowych.	Uwaga techniczna dla uspoźnienia zapisów FEPZ.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Przy opracowywaniu założeń wsparcia Instytucja Zarządzająca będzie mieć na uwadze wskazany problem.
Natalia Wegner	Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (d)	Plan finansowy	153	W tabeli Wymiar 1 – zakres interwencji przy kodzie 146 wskazano kwotę 40 mln euro (około 180 mln zł) na 5 typów projektów. W tabeli wskaźniki produktu, na pierwszy typ projektów (BUR) przewidziano wskaźnik 23400 osób (liczba pracowników objętych usługą rozwojową), a na pozostałe 10509 osób. Planując kolejną perspektywę należy uwzględnić szereg zmiennych, chociażby zauważalny w ostatnim czasie znaczący wzrost inflacji, a co za tym idzie wzrost cen usług rozwojowych. Powyższe czynniki mogą spowodować, iż limit 6 tys. zł na PESEL może okazać się mało atrakcyjną kwotą dla przedsiębiorcy. Przy założeniu, aby przeszkolić 23400 osób za 6 tys. zł potrzeba zaangażować środki w wysokości minimum 140 mln zł. Do tego dochodzą inne koszty związane z projektem, tj. doradztwo rozwojowe czy koszty pośrednie w wysokości przynajmniej 20 mln zł (przy dużych oszczędnościach). Łącznie to około 160 mln zł tylko na ten jeden typ projektu, a są jeszcze inne, które również mają założony wysoki poziom wskaźnika osób do objęcia interwencją.	Podczas kolejnych prac nad RPO WZ prosimy o wskazanie konkretnej kwoty przewidzianej do rozdyponowania dla projektów realizowanych w ramach kodu 146. Jednocześnie, jako doświadczony Operator PSF w województwie zachodniopomorskim, udzielający wsparcia na usługi rozwojowe z BUR od 2017 roku (dwie edycje projektu), chcielibyśmy zwrócić uwagę na proporcjonalnie zaplanowanie alokacji do wartości wskaźników, które trzeba będzie zrealizować.	Jako Operator PSF w województwie zachodniopomorskim spotykamy się z opiniami z branży biznesowej, że proporcja limitu środków przyznawanych na 1 uczestnika do nakładów pracy potrzebnych dla prawidłowego złożenia i rozliczenia wniosków jest mało atrakcyjna dla przedsiębiorców. Ponadto, zgodnie z wypowiedzią Pani Ciny Masiny (konferencja konsultacyjna projektu FEPZ 2021-2027 z dnia 16.02.2022), jednym z kluczowych celów dla EFS ustalonych w Dawos jest podnoszenie kwalifikacji oraz przekwalifikowanie osób dorosłych: do 2030 roku 60% osób przynajmniej raz w roku powinno odbyć szkolenie. Obecnie wskaźnik ten jest na poziomie 3,3%.	3. Wyjaśnienia	Na działania związane ze wsparciem w podnoszeniu kwalifikacji i kompetencji pracowników przedsiębiorstw i przedsiębiorców zgodne z ich zidentyfikowanymi potrzebami, w tym związane z transformacją cyfrową i transformacją w kierunku zielonej gospodarki (system popytowy w oparciu o BUR) zarezerwowano środki na poziomie 35 mln EUR. Do wyznaczenia wartości wskaźnika posłużono się danymi historycznymi z obecnej perspektywy finansowej. Szczegółowe warunki wsparcia jak i limity na PESEL będą opracowywane na etapie naboru.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (d)	Wskaźniki	151	W obecnym RPO WZ 2014-2020 Operatorzy mając narzucony, mocno „wyśrubowany” wskaźnik osób w wieku 50 lat (w ramach projektu 25% osób w wieku 50+) często muszą ograniczać nabory, dedykując je, właśnie tej grupie odbiorców. Wprowadzanie w RPO tego rodzaju wskaźnika powoduje nierówny dostęp do środków, gdyż określone grupy mają większe preferencje kosztem innych grup. Dotyczy to zwłaszcza mikro oraz małych przedsiębiorców, którzy w swoich szeregach nie mają dużej ilości pracowników oraz młodą kadrę i niejednokrotnie nie spełniają tego wymogu. W konsekwencji zawyżania wskaźnika, środki nie są wydawane efektywnie, ponieważ nie trafiają do osób, które ich naprawdę potrzebują.	Osoby w kategorii wiekowej 50 lat i więcej nie są chętne do udziału w szkoleniach i do podnoszenia czy zmiany swoich kompetencji czy kwalifikacji, przynajmniej nie w takiej proporcji wskaźnika jaka jest w RPO 2014-2020 dla PSF (25% 50+). W I edycji projektu, po bardzo usilnych staraniach Operatora, udało się osiągnąć ten wskaźnik na poziomie 16,8%. Obecnie, pomimo naborów dedykowanych oraz akcji promocyjnych, nie udaje się osiągnąć tego wskaźnika. Prosimy o uwzględnienie tej uwagi planując wskaźniki w FEPZ 2021-2027.	Ze względu na szybki rozwój technologiczny, obecnie już 30-40 latkowie doświadczają konieczności przekwalifikowania i najczęściej korzystają z usług rozwojowych w sposób świadomy. Zarówno w RPO WZ 2014-2020, jak również w obecnie przygotowywanej perspektywie 2021-2027 założeniem systemu popytowego jest to, by Przedsiębiorca samodzielnie decydował, którego pracownika na jaką usługę wysłać. W praktyce jednak, aby móc wziąć udział w projekcie, Przedsiębiorstwo musi „na siłę” szukać pracowników spełniających kryteria, aby wystartować w naborze.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Przy opracowywaniu założeń wsparcia Instytucja Zarządzająca będzie mieć na uwadze wskazany problem.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)	inne	169	Typy projektów: - rozwój działań integracyjnych na obszarach gmin zagrożonych marginalizacją oraz miast tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze, stanowiących obszary strategicznej interwencji na poziomie regionalnym i lokalnym;	Typy projektów: - rozwój działań integracyjnych na obszarach gmin zagrożonych marginalizacją oraz miast tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze, stanowiących obszary strategicznej interwencji na poziomie regionalnym i lokalnym z uwzględnieniem społecznie odpowiedzialnych zamówień;	Rozwój lokalny jest bardzo istotny z punktu widzenia poziomu życia jego mieszkańców i mieszkańców, szczególnie w kontekście obszarów gorzej rozwijających się. Dlatego też oprócz działań typowo animacyjnych istotnym wydaje się również pobudzenie rozwoju gospodarczego na obszarach marginalizowanych i wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Najprostszym mechanizmem jest zastosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień. Wiadomym jest, że jakiegokolwiek zamówienia w ramach realizowanych projektów nie mogą być ograniczane obszarowo ze względu na ograniczenie konkurencyjności. Dlatego zastosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień może pozytywnie wpłynąć na rozwój lokalnych przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw społecznych bardzo często zatrudniających osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, np. osoby z niepełnosprawnościami.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapisy o stosowaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień pojawiać się będą dopiero na etapie naborów.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)	Wskaźniki	173	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych - 510	Zgodnie z zapisami FEPZ odnośnie ekonomii społecznej obowiązują zapisy KPRES. Niestety okres tworzenia programów regionalnych zbiegł się w czasie z aktualizacją tego dokumentu, w którym określono różnego rodzaju limity od odsłatkę środków przeznaczanych na wsparcie ekonomii społecznej w odniesieniu do włączenia społecznego po limity dotyczące wsparcia sektora ekonomii społecznej (60% wsparcie bezpośrednio rozumiane jako dotacja na utworzenie miejsc pracy i wsparcie reintegracyjne). Wdrożenie tych limitów spowoduje, że wsparcie sektora ekonomii społecznej może być ograniczone jedynie do roli Operatora środków na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Należy uwzględnić ten fakt przy ostatecznym planowaniu założeń finansowych i wskaźnikowych. Założony wskaźnik bowiem przy takim ograniczeniu może okazać się nierealny do realizacji zakładając otoczenie formalno-prawne funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych. Nie chodzi tu jedynie o potencjał regionu w tym zakresie ale również realne potrzeby rozwojowe sektora ekonomii społecznej w regionie	Tworzenie i funkcjonowanie przedsiębiorstw społecznych jest bardziej złożone niż prowadzenie samodzielnych działalności gospodarczych. Od samego początku przedsiębiorstwa te borykają się z kwestią proceduralną (wpis do rejestru przedsiębiorstw, forma prawna wymagająca większej znajomości przepisów i wymogów, konieczność zatrudnienia pracowników i wypłaty wynagrodzenia przy jednoczesnym uruchomieniu i rozwoju działalności gospodarczej). Nie jest to prosty proces i w wielu przypadkach wymaga dodatkowego wsparcia biznesowego, marketingowego, usługowego, księgowego i innych. To wsparcie jest niezbędne aby tworzone miejsca pracy były trwale i wysokiej jakości. Niemniej przy ograniczonej ilości środków do 40% będzie to wsparcie prowizoryczne. Katalog typów projektu dla wsparcia ekonomii społecznej w aktualnych zapisach FEPZ jest dosyć szeroki i odnosi się zarówno do przedsiębiorstw społecznych, jak i innych podmiotów ekonomii społecznej, a ograniczenie środków w tym zakresie spowoduje jego ograniczenie do minimum co wpłynąć może również na efektywność pozostałych działań. Wątpliwość w tym zakresie zawiera również stanowisko Nr 9/2021 Konwentu Marszałków Województw RP z dnia 21 października 2021 r.	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Założony wskaźnik przygotowany został na podstawie metodologii uwzględniającej realny poziom jego osiągnięcia. W stosunku do wartości przewidzianej w KPRES, która wynosi dla województwa zachodniopomorskiego 795 miejsc pracy, jest on i tak niższy. Województwo Zachodniopomorskie wielokrotnie prezentowało swoje stanowisko dotyczące założeń KPRES w zakresie zbyt wysokiej do osiągnięcia wartości nowoutworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, w tym wypracowując wspólne stanowisko jako Grupa robocza ds. EFS przy Konwencie Marszałków RP.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	inne	-	UWAGA OGÓLNA Brak jakiegokolwiek odniesień do procesów rewitalizacji na terenie Pomorza Zachodniego zarówno w kontekście inwestycyjnym, jak i gospodarczym.	Wpisanie wprost w opisach dotyczących poszczególnych obszarów tematycznych istotę wsparcia i/lub preferowania obszarów rewitalizacji w celu ich wyjścia ze stanu kryzysowego który został zdiagnozowany.	Przez ostatnie lata na terenie Pomorza Zachodniego realizowano wiele działań wspierających procesy rewitalizacji od dofinansowania tworzenia programów rewitalizacji (zarówno LPR jak i GPR) w ramach pomocy technicznej i działania 7.1 typ 3 RPO WZP 2014-2020 (1edycja, 18 gmin znajdujących się w SSW) po wsparcie inwestycyjne projektów wygenerowanych w trakcie tworzenia tych programów, tj. działanie 9.3 oraz działania 7.1 typ 3 RPO WZP 2014-2020. Powstało wiele dokumentów i o ile prawdą jest, że w 2023 programy mające status LPR powinny zostać przekształcone w GPR aby spełniać wymogi ustawowe, a których aktualnie jest jedynie 6, o tyle należy mieć na uwadze, że na koniec 2023 r. sytuacja ta z pewnością ulegnie zmianie i nie powinno się planować interwencji bez strategicznego spojrzenia na ten temat. Procesy te w każdym razie są już lokalnie realizowane i wstrzymanie ich rozwoju poprzez pominięcie tego elementu w aktualnym programie regionalnym (nie chodzi o wdrażanie działań wprost skierowanych na rewitalizację ale wskazanie iż ten element będzie również uwzględniany na późniejszym etapie wyboru projektów) może wpłynąć na zupełną marginalizację tak zaawansowanych procesów rewitalizacji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspieraną w ramach EFS+.

		<div>6 Aktywne Pomorze Zachodnie</div>	CS (h)	inne	168	Podjęmowane będą działania w zakresie aktywnej integracji na poziomie społeczności lokalnej. Realizacja oddolnych inicjatyw ukierunkowanych w szczególności na aktywne włączenie doprowadzi do poprawy sytuacji danej rodziny lub osoby i w efekcie do wyrównania szans na rynku pracy i ewentualnego podjęcia zatrudnienia. Interwencja realizowana będzie poprzez Lokalne Grupy Działania w ramach mechanizmu RLKS. Szczegółowe kierunki i zakres wsparcia wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju, przygotowane przez Lokalne Grupy Działania	Odniesienie wskazanego obok zapisu również do procesów rewitalizacji, w tym zwłaszcza społecznej, szczególnie w kontekście istniejących już programów rewitalizacji. Na jednej z konferencji konsultacyjnej FEPZ powiedziano bowiem iż działania realizowane przez LGD będą również uwzględniały aspekt rewitalizacji co nie wynika ze wskazanego opisu. O ile w kontekście rozwoju lokalnego rola LGD jest niezaprzeczalna o tyle w kontekście procesów rewitalizacji należałoby się zastanowić nad możliwością realizacji interwencji również przez innych partnerów społecznych.	W kontekście wskazanej uwagi oraz uzasadnienia dla punktu 5 niniejszego formularza niepokojący jest fakt marginalizacji rewitalizacji jako możliwości realizacji działań wspierających obszary znajdujące się w najgorszym położeniu. Obowiązują obecnie jeszcze zarówno LPR jak i GPR, których tworzenie na różnym szczeblu było wspierane zarówno merytorycznie jak i finansowo. Tymczasem w cytowanym zapisie mówimy jedynie o Lokalnych Strategiach Rozwoju czyli kolejnym dokumencie lokalnym który ma dopiero powstać. Nie ma natomiast odniesienia do innych dokumentów strategicznych. Należy również pamiętać, że rewitalizacja nie powinna być utożsamiana z rozwojem, ale przede wszystkim z długofalowymi działaniami naprawczymi.	3. Wyjaśnienia	Szczegółowe kierunki i zakres wsparcia dla LGD wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju. Działania rewitalizacyjne mogą być realizowane przez szereg podmiotów, chociażby przez organizacje pozarządowe.
		<div>5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie</div>	CS (iii)	inne	12 i 21	Str. 12 Sektor ekonomii społecznej w regionie nie jest jednak wystarczająco rozwinięty, a województwo zachodniopomorskie należy do województw o niskim nasyceniu podmiotami reintegracji społecznej (WTZ, ZAZ, CIS, KIS) w stosunku do liczby ludności. W 2020 roku w województwie działało 10 Zakładów Aktywności Zawodowej, 11 Centrów Integracji Społecznej i 30 Warsztatów Terapii Zajęciowej. Str. 21 W województwie zachodniopomorskim, według stanu na koniec marca 2019 r., działa dziewięć Zakładów Aktywności Zawodowej, zatrudniając łącznie 552 osoby niepełnosprawne	W przytoczonych zapisach odniesiono się do jednego zakresu, tj. funkcjonowania ZAZ na terenie Pomorza Zachodniego natomiast kontekst dotyczy różnych zakresów czasowych.	Uwaga techniczna dla uspoźnienia zapisów FEPZ.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Przy opracowywaniu założeń wsparcia Instytucja Zarządzająca będzie mieć na uwadze wskazany problem.
		<div>2 Zielone Pomorze Zachodnie</div>	CS (vii)	inne	19	Jednym z wyzwań dla regionu względem rosnącego znaczenia obszarów cennych przyrodniczo jako miejsc rozwoju różnych form aktywności człowieka jest kluczowym będzie poszukiwanie rozwiązań zrównoważonego korzystania z tych zasobów.	Jednym z wyzwań dla regionu względem rosnącego znaczenia obszarów cennych przyrodniczo jako miejsc rozwoju różnych form aktywności człowieka kluczowym jest poszukiwanie rozwiązań zrównoważonego korzystania z tych zasobów.	Uwaga techniczna	1.1 uwaga uwzględniona	
Maciej Berlicki – Burmistrz	Gmina i Miasto Sianów	<div>Uwaga ogólna</div>		Strategia programu	6	SSW - Specjalna Strefa Włączenia. UWAGA: 1) W strategii nie zdefiniowano SSW i nie wskazano mierników syntetycznych, które zdefiniowałyby gminy z deficytami w woj. zach. pom., które docelowo będą przynależeć do SSW w nowym okresie programowania. 2) W strategii nie określono celów i kierunków interwencji na obszarze SSW.	Zdefiniowanie SSW – jako obszarów o najbardziej niekorzystnych wskaźnikach rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie i wyznaczenie obszaru SSW poprzez dobór 2 wskaźników syntetycznych tj: 1) Wskaźnik G – wsk. podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej za np. pięć lub trzy ostatnie lata budżetowe 2016/2019-2021 oraz 2) wskaźnik deficytu popegeerowskiego – wg zaktualizowanego i zweryfikowanego wg KOWR w 2020r zestawienia i wydanych zaświadczeń – dla gmin i powiatów woj. zach-pom., celem aplikowania JST do Rządowego Funduszu Polski Ład – dedykowanego stricte dla gmin, w których niegdyś funkcjonowały PPGR (Edycja III). Następnie określenie delimitacji obszaru SSW (np. poprzez określenie np. 60% gmin, których wartość wskaźnika G przyjmuje wartość niższą niż obowiązujący wskaźnik G dla kraju) i które obowiązkowo posiadają dokument wydany przez KOWR, poświadczający iż na terenie JST funkcjonowało niegdyś PPGR).	Na etapie konsultacji programu Strategii bezwzględnie koniecznym jest określenie definicji SSW i wskaźników syntetycznych definiujących obszary SSW w województwie. Analizując przyjętą metodologię delimitacji obszaru SSW w 2014 r (na podstawie Uchwały nr 653/14 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 22.04.2014r) na lata 2014-2020 można stwierdzić, iż dobór zmiennych do określenia 6 mierników syntetycznych miał charakter zbyt ogólny i nie odzwierciedlał wiarygodnych wyników sytuacji społ-gospodarczych i infrastrukturalnych gmin w WZP (należących lub będących poza obszarem SSW). Dla RPO WZ na lata 2014-20 obszar SSW definiowało 6 deficytów rozwojowych tzw. „mierniki syntetyczne” tj. demografia, infrastruktura techniczna, dostępność do usług publicznych, potencjał gospodarczy, problemy popegeerowskie i ubóstwo, które to w dalszej metodologii były definiowane gl. przez empiryczne zmienne świadczące o poprawie / constans / lub pogorszeniu rozwoju danej JST. Gminy, które posiadały min. 3 i więcej deficytów kwalifikowane były do SSW. Od 2015 r na podstawie analizy wartości 6 ww. mierników syntetycznych dokonywano aktualizacji obszaru SSW; w okresie 2015-2021 dokonano 7 aktualizacji SSW, corocznie wyznaczając samorządy przynależące do SSW (posiadające min. 3 i więcej deficytów) oraz samorządy które kwalifikowano do tzw. „strefy przejściowej” (posiadające 2 deficyty lub 1 deficyt) – do strefy potencjalnie wskazującej na poprawę ogólnej sytuacji społ-gospod-infrastrukturalnej (na okres 3 lat), celem obserwacji czy rozwój ma charakter trwały czy nietrwały. W trakcie dokonywanych aktualizacji obszaru SSW, zaobserwowano, iż: *gminy wielokrotnie kwalifikowane do obszaru przejściowego SSW (na 1 rok, na 2 lata lub na 3 lata), powtórnie były kwalifikowane do obszaru podstawowego SSW i nie wykazywały trwałego rozwoju. Trwały, jasrawy przykład stanowią: Gmina miejska Darłowo, która po 3 latach kwalifikacji w okresie przejściowym 2015-2017 powróciła z niego ponownie do SSW oraz Gmina Mieszkowice, która po 3 latach kwalifikacji 2016-2018 do okresu przejściowego, powtórnie trafiła do SSW. *gminy, które nie przynależały od 2014 r do obszaru SSW, zostały do niego zakwalifikowane w późniejszych latach. Przykład stanowią gminy: Bielice, Pyrzyce, Warnice i Gołczewo zakwalifikowane do SSW w 2016r oraz gminy Gościno i Nowe Warpno – zakwalifikowane do SSW w 2018r; Kamień Pomorski – zakwalifikowany do SSW w 2019r, Gmina Nowogrodek Pomorski – zakwalifikowana do SSW w 2020r oraz gminy Barlinek, M.Sławno, Stare Czarnowo – zakwalifikowane do SSW w 2021r. *gminy, które posiadały równoważną liczbę 2 deficytów będące od początku poza SSW, nigdy nie	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Uwaga nie odnosi się do zapisów Programu. W strategii dodano definicję SSW. Sposób wyznaczania nie jest opisywany w Programie, a w dokumencie „Specjalna Strefa Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego oraz planowane kierunki działań interwencyjnych”
		<div>Uwaga ogólna</div>		inne		Brak w Priorytetach inwestycyjnych 2-5 (EFRR) i Prioryciecie 6 (EFS+) celów tematycznych i działań/ typów projektów i wskaźników - ukierunkowanych bezpośrednio na wspieranie rewitalizacji społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej.	Wskazanie w poszczególnych priorytetach (współfinansowanych z EFS+ i EFRR) celów tematycznych i działań / typów projektów i wskaźników, ukierunkowanych bezpośrednio na wspieranie rewitalizacji społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej.	Konieczność wyodrębnienia w Strategii celów tematycznych, typów projektów i wskaźników dla priorytetów współfinansowanych z EFS+ i EFRR w zakresie kontynuacji działań podjętych w ramach RPO WZ 2014-2020 na rzecz włączenia społecznego, gospodarczego i podjętych przez JST inwestycji na obszarach rewitalizacyjnych. Kontynuacja stanowi naturalną konsekwencję podjętych przez samorządy i podmioty zaangażowane, działań rewitalizacyjnych, zapisanych w Lokalnych Programach Rewitalizacji (obowiązujących w większości do 2023r), tworzonych partycypacyjnie (w ramach pomocy Technicznej IZ RPO WZ) przy szerokim udziale społeczności, zakładających możliwe plany rewitalizacyjne dla całych obszarów wiejskich i innych obszarów zdegradowanych w gminach (często PPGR owskich). Brak zapisów w obecnej Strategii nt. kontynuacji interwencji (społecznej, gospodarczej i inwestycyjnej) na obszarach rewitalizacyjnych przyniesie negatywne, długotrwałe skutki dla całych wspólnot lokalnych. Całkowicie zahamowany zostanie proces naprawczy obszarów zdegradowanych, proces włączenia obywateli w demokratyczne normy stanowienia prawa lokalnego, ich realnej sprawczości, decyzyjności nt. wydatkowania środków oraz aktywizacji społecznej. Dla samorządów – nie będzie dedykowanych środków przeznaczonych stricte na inwestycje społeczno-gospodarcze, zahamowany zostanie rozwój tychże obszarów i zniweczona zostanie idea realizowanych LPR-ów i ich planów samorządów do opracowania GPR-ów (po 2023 roku). Należy mocno podkreślić, iż aktywność gmin w prowadzeniu rewitalizacji w ostatnim czasie silnie wzrosła, stąd dużym wyzwaniem jest utrzymanie tej dynamiki, aby jak najszybciej niwelować skalę istniejących obszarów zdegradowanych. Dlatego tak ważnym jest prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych, w szczególności w małych, średnich miast i gmin w celu przywrócenia lub nadawania zdegradowanym obszarom nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych lub rekreacyjnych. Ponadto, patrząc na dobrą praktykę RPO dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2021 i plany nowego okresu programowania „Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027”, posługuję o rozszerzenie zapisów Strategii w zakresie rozwoju gmin i grup mieszkańców w WZP na niwie działań rewitalizacyjnych, poprzez idee Cittaslow. Przedmiotowa idea ma na celu poprawę warunków życia w małych miastach poprzez realizację działań na rzecz społeczeństwa i środowiska oraz utrzymanie wyjątkowego charakteru miast m.in. poprzez dbałość o ich	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspierana w ramach EFS+.
Maciej Błędowski	Szczecińska Energetyka Ciepła Sp. z o.o.	<div>2 Zielone Pomorze Zachodnie</div>	CS (ii)	Warunki podstawowe	61	Typy projektów: - budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z ewentualnymi magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci; dopuszczalne moce energii elektrycznej: - wiatr: poniżej 5 MWt; - biomasa: poniżej 5 MWt; - biogaz: poniżej 0,5 MWt; - woda: poniżej 5 MWt; - promieniowanie słoneczne: poniżej 0,5 MWt.	Typy projektów: - budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z ewentualnymi magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci; dopuszczalne moce energii elektrycznej: - wiatr: poniżej 5 MWt; - biomasa: poniżej 10 MWt; - biogaz: poniżej 0,5 MWt; - woda: poniżej 5 MWt; - promieniowanie słoneczne: poniżej 0,5 MWt.		2.1 uwaga nieuwzględniona	Projekty o większych mocach źródeł będą wspierane w ramach programu FEnKS.
		<div>2 Zielone Pomorze Zachodnie</div>	CS (ii)	Warunki podstawowe	61	budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z ewentualnymi magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE; dopuszczalne moce energii cieplnej: - biomasa: poniżej 5 MWth; - promieniowanie słoneczne: poniżej 0,5 MWth; - geotermia: poniżej 2 MWth; - biogaz: poniżej 0,5 MWth.	budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z ewentualnymi magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE; dopuszczalne moce energii cieplnej: - biomasa: poniżej 10 MWth; - promieniowanie słoneczne: poniżej 0,5 MWth; - geotermia: poniżej 2 MWth; - biogaz: poniżej 0,5 MWth.	W ciepłownictwie, zlokalizowanym w mniejszych lub średnich ośrodkach miejskich najczęściej stosowane były i obecnie najczęściej wykorzystywane jeszcze są kotły węglowe o mocy 5 - 10 MW, a zatem ich zastąpienie w procesie dekarbonizacji, wymaga zastosowania rozwiązania równoważnego pod względem mocy urządzeń wytwórczych. Ograniczenie do 5 MW będzie skutkowało koniecznością instalacji dodatkowych źródeł, zmniejszając efekt ekologiczny przy jednoczesnym zwiększeniu kapitałochłonności inwestycji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Projekty o większych mocach źródeł będą wspierane w ramach programu FEnKS.

Natalia Tkacz	Organizacja pozarządowa - Stowarzyszenie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	56	Szczegółne terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych – Nie dotyczy	Uwzględnienie narzędzi terytorialnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	JST należące do SSOM są zainteresowane realizacją projektów z zakresu danego celu szczegółowego w ramach instrumentu ZIT. Prośba o uwzględnienie narzędzia ZIT oraz wyodrębnienie alokacji przeznaczonych na ten cel. Zainteresowanie realizacją projektów z zakresu termomodernizacji oraz modernizacji oświetlenia ulicznego.	2.1 uwaga nieuwzględniona	JST z całego województwa będą mogły realizować projekty z tego zakresu. Nie przewiduje się wydzielenia alokacji na ZIT w tym obszarze. Obszary wsparcia oraz wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakter indykatorywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro (należy mieć na względzie, że ewentualne rozszerzenie zakresu wsparcia poprzez instrument ZIT nie będzie wiązało się ze zwiększeniem przedmiotowej wartości).
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	54	Wsparcie w formie instrumentów zwrotnych lub dotacja dla projektów zlokalizowanych na obszarze o szczególnie niekorzystnych parametrach ubóstwa energetycznego	Wsparcie w formie instrumentów zwrotnych lub dotacja	Z założeń przyjętych w projekcie FEPZ wynika, że dotacja będzie przeznaczona tylko dla projektów zlokalizowanych na niektórych obszarach. Na stronie 53 dokumentu wskazano rodzaje obszarów, które wymagają innego podejścia bez udostępnienia diagnozy/ mapy na której będzie bazował ten podział. Z analizy potrzeb JST należących do SSOM jak i z dużego zainteresowania środkami przeznaczonymi na termomodernizację wielorodzinnych budynków mieszkaniowych w perspektywie 2014-2020 wynika, że wspólnoty mieszkaniowe z terenu SOM będą ubiegały się o wsparcie w nowej perspektywie. Wsparcie dla wspólnot mieszkaniowych z obszaru SOM w formie dotacji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W nowej perspektywie instrument finansowy (IF) może zawierać element dotacyjny. Projekty z zakresu EE, zgodnie z badaniem ewaluacyjnym IF, wykazują potencjał do wdrażania przy pomocy IF. Podobne wskazanie zawarto na poziomie UP, jak również jest to forma wsparcia postulowana przez KE.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	nie dotyczy	67	Typ projektu: adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu Wspariane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km	Wspariane będą projekty w miastach/ obszarach miejskich/ gminach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km	Możliwość realizacji projektów przez JST wchodzące w skład SSOM, nie mające statusu gminy miejskiej – przykładowo Gmina Dobra. W gminach położonych najbliższej Szczecina, a nie mających statusu gmin miejskich przez ostatnie lata notuje się wzrost ilości mieszkańców.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapis wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi i regionalnymi.
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	nie dotyczy	96	Projekty zlokalizowane w Szczecinie	Projekty zlokalizowane w Szczecińskim Obszarze Metropolitalnym	Z logiki zdania wynika, że chodzi o Szczeciński Obszar Metropolitalny, a nie o samo Miasto Szczecin.	3. Wyjaśnienia	Kwestia SUMP zostanie rozstrzygnięta po uzgodnieniu (KE-Rząd RP) zapisów Umowy Partnerstwa.
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	nie dotyczy	96	Muszą wynikać z SUMP	Bez zmian	Czy w SUMP ma być zawarta lista projektów? Czy projekty mogą wynikać z celów, kierunków dokumentu?	3.2 uwaga o charakterze zapytania	
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	100	Szczegółne terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych – Nie dotyczy	Uwzględnienie narzędzi terytorialnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	JST należące do SOM będą realizować projekty w ramach priorytetu 3 – Mobilne Pomorze Zachodnie dotyczące transportu miejskiego. Wyodrębnienie puli środków dla ZIT w priorytecie 4 – Połączone Pomorze Zachodnie umożliwi zapewnienie komplementarności podejmowanych działań, w tym łącznie różnych form, transportu z naciskiem na preferencję dla transportu zbiorowego.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W ramach alokacji na priorytet 4 nie przewiduje się środków dla ZIT ze względu na konieczność realizacji zadań wynikających z regionalnego planu transportowego. W ramach alokacji na ZIT w priorytecie 7 przewidziano możliwość realizacji inwestycji w drogi lokalne.
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	101	Poprawę dostępności do terenów inwestycyjnych	Bez zmian	JST należące do SOM wykazują zapotrzebowanie na realizację projektów drogowych mających na celu poprawę dostępności do terenów inwestycyjnych. Realizacja tych zadań w ramach priorytetu 7 – Uspolecznione Pomorze Zachodnie będzie bardzo utrudniona ze względu na ograniczoną alokację przy bardzo szerokim merytorycznym zakresie priorytetu.	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Inwestycje realizowane w priorytecie 4 muszą wynikać z regionalnego planu transportowego, który determinowany jest modelami ruchu. Inwestycje w drogi dojazdowe do terenów inwestycyjnych mogą wynikać ze strategii ZIT i w priorytecie 7 przewidziano środki na takie zadania.
		Cały dokument		inne		Typ beneficjenta		Ujednolicić zapisy w typie beneficjenta. Stosować zapis JST, ich związki i stowarzyszenia.	1.1 uwaga uwzględniona	Uzupełniono zapisy Typu Beneficjenta.
		7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)					Wyodrębnić realizacje projektów mających na celu uzbrojenie terenów inwestycyjnych/ infrastruktury biznesowej w priorytecie 1, w tym wyodrębnić tam dodatkową alokację na ten cel. Realizacja tych zadań w ramach priorytetu 7 – Uspolecznione Pomorze Zachodnie będzie bardzo utrudniona ze względu na ograniczoną alokację przy bardzo szerokim merytorycznym zakresie priorytetu.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Komisja Europejska nie wyraża zgodny na wsparcie tego typu projektów w CP1. Ponadto nie wszystkie partnerstwa muszą realizować ten typ projektu i realizacja przedmiotowych działań powinna wynikać ze zidentyfikowanych potrzeb i planów rozwojowych.
		7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)	Plan finansowy				Zwiększenie alokacji przewidzianej na priorytet 7. Alokacja jest przeznaczona na wszystkie ZITy, przy czym zakres merytoryczny priorytetu jest bardzo szeroki. Samorządy wchodzące w skład SOM są zainteresowane realizacją projektów ze wszystkich dziedzin. Istnieje ryzyko, że nie wystarczy środków na realizację tych zadań	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wszystkie projekty w ramach partnerstw lokalnych muszą wynikać ze zidentyfikowanych potrzeb i planów rozwojowych. Należy zauważyć, że wszystkie projekty w ramach Priorytetu 7 muszą być projektami zintegrowanymi wpływającymi na rozwój całego obszaru. Podkreślenia wymaga, że Fundusze Europejskie nie mają na celu zapewnienia finansowania wszystkich potrzeb samorządów. Wsparcie musi być ukierunkowane na wyrównywanie szans.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Strategia Programu	16			Tabela 1 – w uzasadnieniu odnośnie celu szczegółowego (iii) w CP 1 – położono silny nacisk na podniesienie konkurencyjności w SSW. Przy założonej alokacji 140 mln EUR skierowanie większego strumienia środków na SSW, może okazać się ryzykowne oraz niewykonalne. Ponadto warto zwrócić uwagę, że przy dystrybucji środków 2014-2020, gdzie istotny strumień wsparcia został przeznaczony na uzbrojenie oraz uatrakcyjnienie stref inwestycyjnych – będzie rynekowe oczekiwanie na wsparcie przedsiębiorców, którzy ułożą swoje przedsięwzięcia w tych strefach, np. w SOM czy w KKBOF. Należy zachować konsekwencję wsparcia UE w tym właśnie zakresie. Ponadto w tym celu szczegółowym wg nas brakuje elementu wsparcia na rzecz kontynuacji możliwości dofinansowania, które uzupełniająco będzie ukierunkowane na uzbrojenie dalszych fragmentów stref inwestycyjnych.	3. Wyjaśnienia	Atrakcyjne instrumenty finansowe w modelu mieszanym tzn. z możliwością częściowego umorzenia kapitału (po spełnieniu oczekiwanych warunków) będą mogły być wykorzystywane także przez przedsiębiorstwa lokujące swoje inwestycje na terenach inwestycyjnych wspartych w latach 2014 - 2020. W celu szczegółowym 1(ii) nie przewiduje się realizacji projektów z zakresu uzbrajania terenów inwestycyjnych. Wynika to ze stanowiska Komisji Europejskiej do zakresu interwencji CP1. Tereny inwestycyjne będą mogły być rozwijane w ramach Priorytetu 7 w ramach alokacji dedykowanej poszczególnym ZIT w zależności od zidentyfikowanych przez nie potrzeb i planów rozwojowych. Konieczne będzie wykazanie w jaki sposób zostały wykorzystane (zapełnione) tereny inwestycyjne uzbrojone ze środków RPO WZ 2014 - 2020.
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Strategia Programu	20			Tabela 1 – w uzasadnieniu odnośnie celu szczegółowego (ii) CP 3 – wg nas brakuje informacji o kluczowym dla regionu, oraz obszarze metropolitalnego Szczecina – tj. Zachodnim Drogowym Obejściu m. Szczecina, a szczególnie o drogach dojazdowych do niniejszej inwestycji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Informacja została zawarta w opisie celu szczegółowego, nie ma konieczności powielania jej w tabeli 1.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Strategia Programu	22			Tabela 1 – w uzasadnieniu odnośnie celu szczegółowego (vi) CP4 – wg nas zupełnie nie zauważa się obszaru, związanego z miejskimi obszarami funkcjonalnymi (np. SOM lub KKBOF). Alokacja przeznaczona na wsparcie w tym celu jest dosyć znacząca. A wzmocnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym na obszarach funkcjonalnych może wygenerować stosunkowo dobre, ciekawe projekty, które mogą mieć istotny wpływ na rozwój gospodarczy ośrodków miejskich i ich otoczenia. Sam CP5 i alokacja do niego przypisana może okazać się niewystarczająca.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Część Strategiczna Programu została przeformułowana.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)		40			Jeśli w tej kategorii wsparcia przewidziano wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora – należy istotnie rozważyć: kontynuację możliwości dofinansowania, które uzupełniająco będzie ukierunkowane na uzbrojenie stref inwestycyjnych / nowych fragmentów stref inwestycyjnych. Należy zachować konsekwencję kontynuacji wsparcia UE w tym właśnie zakresie. Można rozważyć wsparcie w oparciu o PPP, lecz taka definitywna eliminacja wsparcia może nie wpływać prorozwojowo na region lub obszary funkcjonalne większych miast. Szczególnie w sytuacji, że przewidziana na ten cel szczegółowy alokacja jest stosunkowo wysoka.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W celu szczegółowym 1(iii) nie przewiduje się realizacji projektów z zakresu uzbrajania terenów inwestycyjnych. Jest to zgodne z podejściem KE do zakresu interwencji CP1. Został zaplanowany natomiast projekt własny realizowany przez UM WZ na rzecz wszystkich JST z terenu województwa w zakresie "Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora". Tereny inwestycyjne będą mogły być rozwijane w ramach alokacji dedykowanej poszczególnym ZIT w zależności od zidentyfikowanych przez nie potrzeb i planów rozwojowych. Konieczne będzie wykazanie w jaki sposób zostały wykorzystane (zapełnione) tereny inwestycyjne uzbrojone ze środków RPO WZ 2014 - 2020.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)		52	Typ projektu: Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (wraz z audytem), w tym mających na celu pełnienie wzorcowej roli sektora publicznego w zakresie efektywności energetycznej (np. budynki pasywne) w kierunku rozwiązań kompleksowych (wraz z podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej), czy wraz z instalacją urządzeń OZE). Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową		Uwaga odnosi się do wskazanego typu projektu. Niezrozumiale jest dlaczego wykluczony został instrument terytorialny (ZIT) względem tego typu projektu? Widzielibyśmy w tym miejscu zaangażowanie Związku ZIT – np. w udział w określaniu kryteriów wyboru projektów, bądź udział w wyborze projektów. Zasadniczo zauważamy również komplementarność względem projektów: promocja, doradztwo, podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkank i mieszkańców, i przedsiębiorców i władz publicznych, m.in. w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i wykorzystania OZE. Projekty obejmują także wprowadzenie narzędzi do zachęcania społeczności korzystającej naprzemiennie z kilku źródeł ciepła do wyboru mniej emisyjnego źródła. Projekty polegające na kształtowaniu postaw ekologicznych będą komplementarne do projektów doradczych. Tego typu projekty mogą mieć charakter komplementarny/ zintegrowany i mogłyby być wdrażane w ramach instrumentu ZIT.	2.1 uwaga nieuwzględniona	JST z całego województwa będą mogły realizować projekty z tego zakresu. Nie przewiduje się wydzielenia alokacji na ZIT w tym obszarze. Obszary wsparcia oraz wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakter indykatorywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro (należy mieć na względzie, że ewentualne rozszerzenie zakresu wsparcia poprzez instrument ZIT nie będzie wiązało się ze zwiększeniem przedmiotowej wartości). Jednocześnie wsparcie budynków użyteczności publicznej także przewidywane jest w formie instrumentu finansowego łączącego formę zwrotną z dotacją lub w postaci projektów PPP czy w formule ESCO.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)		68			W ramach typów projektów: adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu: mała retencja wodna w regionie, działania edukacyjne dla mieszkank i mieszkańców/instytucji, rozwój systemów prognozowania i ostrzegania przed zagrożeniami naturalnymi oraz wzmocnienie służb ratownictwa. Wyłącznie do tego ostatniego typu projektu wpisano założenie, że zakłada się realizację wsparcia w trybie niekonkurencyjnym. Czy to oznacza, że pozostałych typów projektów to nie dotyczy? Prosimy o właściwe uzupełnienie zapisów w tym celu szczegółowym	1.1 uwaga uwzględniona	Zapisy FEPZ zostaną uzupełnione w tym zakresie.		
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (vii)		90			Uważamy, że nieujęcie instrumentu ZIT w tym celu jest niewłaściwe, szczególnie, że uwzględniono SSW, a typ projektu: wsparcie ośrodków edukacji ekologicznej oraz działania edukacyjne – ma duży potencjał jeśli chodzi o realizację w ramach projektów zintegrowanych oraz komplementarnych do innych działań w programie. Zważywszy także na zaplanowaną stosunkowo wysoką alokację w tym celu	1.1 uwaga uwzględniona	Obszary wsparcia oraz wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych celach szczegółowych mają charakter indykatorywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro (należy mieć na względzie, że ewentualne rozszerzenie zakresu wsparcia poprzez instrument ZIT nie będzie wiązało się ze zwiększeniem przedmiotowej wartości).		
3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)		95			Prosimy o uzupełnienie zapisów, że realizacja projektów w ramach tego celu szczegółowego będzie miała charakter projektów w trybie niekonkurencyjnym.	1.1 uwaga uwzględniona			

		<div>5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie</div>	CS (vi)		132	<div>Projekty realizowane na obszarach objętych Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi w zakresie kultury, dziedzictwa kulturowego i turystyki, realizowane przez podmioty inne niż Samorząd Województwa i jego jednostki organizacyjne, mogą być realizowane jedynie w ramach CP5 Cs (i)'</div>	Do wykreślenia	<div>W naszej opinii cały zapis powinien zostać wykreślony. Alokacja w CP5 – priorytet 7 – jest stosunkowo niska, a przy tym zakłada cały szereg różnych typów projektów oraz ilość związanych Związków ZIT na terenie WZP. Takie podejście może przyczynić się do tego, że wartościowe projekty zintegrowane oraz komplementarne np. do „Koncepcji sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego” mogą nie znaleźć wsparcia w programie. Wnioskujemy o uwzględnienie instrumentu ZIT w tym celu szczegółowym.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Należy zachować demarkację pomiędzy priorytetami, więc jeśli przedmiotowy zakres miałby całościowo być wspierany w priorytecie 5, to nie będzie mógł być w priorytecie 7 i odwrotnie.</div>
		<div>4 Połączone Pomorze Zachodnie</div>	CS (ii)		100-101	<div>poprawę dostępności transportowej województwa – poprzez powiązania i rozwój sieci TEN-T oraz integrację wewnętrzną regionu, a także zintegrowanie systemów transportu ze szczególnym uwzględnieniem systemów transportu zbiorowego</div>	Dodanie typu projektu – budowa dróg gminnych i powiatowych	<div>Stan techniczny dróg gminnych i powiatowych jest często niezadowalający. Wsparcia finansowego wymaga zarówno budowa nowych dróg, jak i modernizacja dotychczas funkcjonujących</div>	1.1 uwaga uwzględniona	<div>Wsparcie budowy dróg powiatowych i gminnych jest co do zasady możliwe, natomiast muszą one spełniać wszystkie pozostałe warunki tzn. nośność, funkcja drogi, itd.</div>
		<div>5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie</div>	CS (ii)		106	<div>szkolna infrastruktura sportowa</div>	infrastruktura sportowa służąca dzieciom i młodzieży	<div>Obiekty sportowe służące dzieciom i młodzieży są też zlokalizowane poza szkołami. Ich gospodarzem jest gmina, a cel ich funkcjonowania jest łożsamy, gdyż te dwa typy obiektów służą wzmacnianiu sprawności fizycznej dzieci i młodzieży. Potrzeba kompleksowych interwencji w sferze społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej na terenie naszej Gminy. Proszę o ujęcie tego typu działań w Programie.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>W ramach celu szczegółowego możliwe jest wsparcie jedynie na infrastrukturę szkolną.</div>
		<div>5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie</div>	CS (iii)				<div>Należy wyodrębnić priorytet skierowany na wzmocnienie obszarów objętych rewitalizacją lub dać konkretne preferencje w innych priorytetach uwzględniające możliwość pozyskania funduszy przez różne podmioty, które mają zgłoszone projekty w GPR-ach</div>	<div>W całym dokumencie brak ukierunkowanej pomocy finansowej na procesy rewitalizacji, brak konkretnego priorytetu dedykowanego rewitalizacji lub preferencji dla projektów wpisanych w GPR-y (zgodnie z ustawą o rewitalizacji). Pomieście rewitalizacji jest krzywdzące, ponieważ przyczyni się do przzerwiania już dobrze rozpoczętych procesów wyjścia z kryzysów na obszarach zdegradowanych. Brak środków będzie powodem dalszej marginalizacji tych obszarów. A co za tym idzie będzie skutkowało negatywnym rozlewaniem się problemów na inne części miast. Argument, którego wysłuchaliśmy na otwartym spotkaniu z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego, że rewitalizacja może znaleźć się w ZIT-ach (Priorytet 7) skutecznie ogranicza możliwości aplikowania o środki na projekty wpisane do GPR przez podmioty inne niż JST, np. przedsiębiorcy. Ponadto tylko nasze województwo w całej Polsce nie wsparło procesów rewitalizacyjnych.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEZP. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspieraną w ramach EFS+.</div>
		<div>7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie</div>	CS (i)				Należy wprowadzić instrument ZIT, również do innych priorytetów.	<div>Instrumentowi ZIT dedykowany jest głównie priorytet 7, niestety środki przeznaczone na ten priorytet są stosunkowo małe wobec liczby zawiązanych ZIT-ów w woj. Zachodniopomorskim. Dlatego należy dopuścić w innych priorytetach również instrument ZIT by wzmocnić efekty realizacji projektów strategicznych gmin, które wpływają na rozwój całego Pomorza Zachodniego.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Instrument ZIT został przewidziany również w innych priorytetach, tj. 2, 3 oraz 5.</div>
		<div>2 Zielone Pomorze Zachodnie</div>	CS (iv)		67	<div>Wspierane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2.</div>	Należy usunąć zapis o gęstości zaludnienia lub wprowadzić inne preferencje dla miast o wyższym wskaźniku gęstości zaludnienia	<div>Ze wskazanymi w typie projektu „adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu” problemami borykają się przede wszystkim miasta o większej gęstości zaludnienia, i to głównie do nich powinny być kierowane te działania. Zapis na str. 70 daje możliwość aplikowania dla ZIT na przedsięwzięcia na rzecz odporności miast na zagrożenia związane ze skutkami zmian klimatu, mała retencja wodna, z drugiej strony zapis dotyczący gęstości zaludnienia wyklucza część gmin, będących w ZIT-ach z tej możliwości. Prosimy o uwzględnienia możliwości aplikowania również przez obszary miejskie będących w ZIT również o większej gęstości zaludnienia.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Zapis wynika z linii demarkacyjnej pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi. Obszary o większej gęstości zaludnienia mogą ubiegać się o wsparcie z programu FENIKS.</div>
		<div>2 Zielone Pomorze Zachodnie</div>	CS (iv)		70	<div>Szczególne terytoria docelowe (...): - ZIT</div>	Rozszerzenie zapisu przy ZIT o: „udostępnienie zachowującej funkcje przyrodnicze wysokiej jakości przestrzeni publicznej”	<div>Możliwość realizacji tego typu projektów także przez ZIT, a nie jedynie przez SSW. Projekty w zakresie ZIT nie powinny mieć ograniczenia w zakresie gęstości zaludnienia.</div>	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	<div>Uwaga zostanie uwzględniona w odniesieniu do rozszerzenia zapisu. Natomiast ograniczenie w zakresie gęstości zaludnienia wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi.</div>
		<div>2 Zielone Pomorze Zachodnie</div>	CS (iv)		70	<div>Szczególne terytoria docelowe (...): - ZIT</div>	Mając na uwadze wprowadzenie ograniczenia dot. gęstości zaludnienia, jak to ma się do projektów ZIT? – Czy aplikować o środki będą mogły jedynie gminy ZIT, które będą spełniały ten warunek?	<div>Projekty w zakresie ZIT nie powinny mieć ograniczenia w zakresie gęstości zaludnienia.</div>	3. Wyjaśnienia	<div>Zapis wynika z linii demarkacyjnej pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi. Obszary o większej gęstości zaludnienia mogą ubiegać się o wsparcie z programu FENIKS.</div>
		<div>3 Mobilne Pomorze Zachodnie</div>	CS (viii)		98	<div>Dotacja – 80 000 000</div>		<div>Mając na uwadze zakres interwencji oraz typy projektów a także fakt, iż w ramach przedmiotowego celu szczegółowego aplikować o środki będą mogły wszystkie ZIT, przewidywania alokacja jest zdecydowanie za mała.</div>	3. Wyjaśnienia	<div>Wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakter indykatywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEZP na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro.</div>
		<div>4 Połączone Pomorze Zachodnie</div>	CS (ii)		102		Mając na uwadze rangę i zakres proponowanych działań, konieczne jest określenie terytoriów docelowych: ZIT	<div>Mając na uwadze rangę i zakres proponowanych działań, konieczne jest określenie terytoriów docelowych: ZIT.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>W ramach alokacji na priorytet 4 nie przewiduje się środków dla ZIT ze względu na konieczność realizacji zadań wynikających z regionalnego planu transportowego. W ramach alokacji na ZIT w priorytecie 7 przewidziano możliwość realizacji inwestycji w drogi lokalne.</div>
		<div>7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie</div>	CS (i)		199	<div>Kwota środków przeznaczona na cel: 151 000 000 EUR</div>	Mając na uwadze szeroki wachlarz interwencji, które mogą być dofinansowane ze środków P7 CS(i) (od wsparcia ochrony dziedzictwa kulturowego po kulturę turystykę, kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej wpisanej do ewidencji lub rejestru zabytków, infrastrukturę okolicyznesową i wsparcie terenów inwestycyjnych) przeznaczenie takiej kwoty na wszystkie ZIT jest zdecydowanie za małe.	<div>Mając na uwadze szeroki wachlarz interwencji, które mogą być dofinansowane ze środków P7 CS(i) oraz wysokość środków, które są niezbędne do realizacji zakresu zadań, przeznaczenie takiej kwoty na wszystkie ZIT jest zdecydowanie za małe.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Wszystkie projekty w ramach partnerstw lokalnych muszą wynikać ze zidentyfikowanych potrzeb i planów rozwojowych. Należy zauważyć, że wszystkie projekty w ramach Priorytetu 7 muszą być projektami zintegrowanymi wpływającymi na rozwój całego obszaru. Podkreślenia wymaga, że Fundusze Europejskie nie mają na celu zapewnienia finansowania wszystkich potrzeb samorządów. Wsparcie musi być ukierunkowane na wyrównywanie szans.</div>
		<div>3 Mobilne Pomorze Zachodnie</div>	CS (viii)				Proponowany nowy zapis "... łączący się z węzłem przesiadkowym lub przystankiem obsługiwanym przez miejski transport publiczny/ przystankiem posiadającym bezpośrednie połączenie autobusowe z miastem / centrum przesiadkowym".	<div>W typach projektów proponuje się zmianę dotyczącą połączenia nowych dróg rowerowych na terenach wiejskich nie tylko do centrum przesiadkowego lecz także połączenie dróg rowerowych z przystankami komunikacji publicznej. W ramach inwestycji w sieć rowerową istnieje możliwość realizacji obiektów rowerowych przy przystankach komunikacji publicznej, przy czym niekoniecznie droga rowerowa musi łączyć się z węzłem przesiadkowym.</div>	1.1 uwaga uwzględniona	
		<div>2 Zielone Pomorze Zachodnie</div>	CS (iv)		67			<div>Proponuje się dopuszczenie ingerencji nie tylko w miastach ale także na obszarach funkcjonalnych miast. Istotne jest by interwencja była możliwa także na terenach zurbanizowanych o charakterze miejskim leżących bezpośrednio przy granicy z miastem. Przykład inwestycje w zbiorniki retencyjne w Mierzynie, Bezrzeczu, które mogą pozytywnie wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa podtopień na terenie miasta Szczecin bo cały układ wód opadowych gminy Dobra jak i miasta Szczecin jest połączony</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>W zakresie adaptacji do zmian klimatu, w tym gospodarowania wodami opadowymi przewiduje się, zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej, wsparcie projektów realizowanych w miastach z uwagi na skalę urbanizacji i wielkość powierzchni zasklepionej o określonych parametrach demograficznych, które wynikają z linii demarkacyjnej pomiędzy programami regionalnymi i krajowymi.</div>
Wioleta Anders	Osoba fizyczna	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)	nie dotyczy	181	<div>Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej.</div>	<div>Zapadalność rejestrowana związana z najczęściej występującymi wśród Polaków chorobami ma tendencję wzrostową, a zatem przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia, psychologii zdrowia, zarządzania zdrowiem, aktywnego starzenia się społeczeństwa oraz promowania zdrowego stylu życia stają się priorytetem w zabezpieczaniu potrzeb społeczności w zakresie opieki zdrowotnej.</div>	<div>Długotrwała choroba (tj. choroba rzadka, przewlekła, nowotworowa) negatywnie wpływa na życie rodzinne, zawodowe, społeczne osoby chorej i jej otoczenia. Niezbędne jest wdrożenie działań, które pomogą przywrócić równowagę, poradzić sobie z emocjami (depresją, stresem, bezradnością), lepiej zarządzać zdrowiem (motywacją, zmianą wspierającą zdrowie psychofizyczne) oraz znaleźć obszary aktywności i nowych kompetencji poprawiających jakość życia osoby chorej oraz jej najbliższych.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Działania podejmowane w ramach obszaru zdrowia muszą być powiązane z rynkiem pracy. Działania w zakresie zdrowia psychicznego będą kierowane wyłącznie do pracowników i pracodawców. Zgodnie ze stanowiskiem KE nie ma możliwości prowadzenia działań w ramach promocji zdrowia, zarządzania zdrowiem czy promowaniem zdrowego stylu życia.</div>
					182 – 183	<div>Wsparcie w obszarze zdrowia: Regionalne Programy Zdrowotne dotyczące chorób stanowiących istotny problem zdrowotny regionu; □ poprawa dostępu do usług zdrowotnych dla osób wykluczonych z tych usług lub mających problemy z dostępem do nich; □ wspieranie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym opieki psychiatrycznej dla osób dorosłych; □ rozwój usług z zakresu wczesnej interwencji psychologicznej i psychoedukacji dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w trakcie i po kryzysie psychicznym oraz z zaburzeniami psychicznymi/ zaburzeniami zachowania, uzależnieniami np. od alkoholu, substancji psychoaktywnych, komputera/ telefonu (m.in. wsparcie terapeutyczne, działania profilaktyczne – psychoedukacja, psychoprofilaktyka) - zgodnie z realizowaną reformą w zakresie psychiatrii; □ wdrażanie standardów dostępności w POZ i szpitalach.</div>	<div>Dodanie nowego rodzaju wsparcia w obszarze zdrowia. - rozwój usług z zakresu psychologii zdrowia i zarządzania zdrowiem w trakcie długotrwałej choroby (m.in. wsparcie psychologiczne, informacyjne, doradcze, psychoedukacja i psychoprofilaktyka, szkolenia i warsztaty, projektowanie i wdrażanie innowacyjnych/ mobilnych rozwiązań dla osób chorych i ich bliskich).</div>	<div>Jednym z obszarów (oprócz profilaktyki, wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia) walki z długotrwałą chorobą jest jakość życia. Dlatego niezbędne są działania na rzecz zdrowia i jakości życia w oparciu o potrzeby osób chorych i ich bliskich. Działania powinny służyć poprawie dobrostanu psychicznego, kształtowaniu zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego, pobudzać świadomość i uczyć, że aktywna postawa może pomóc w powrocie do zdrowia. Liczne badania dowodzą, że wyjście naprzeciw lękom, bezradności, poczuciu przynębnienia czy osamotnienia mobilizuje układ odpornościowy i wzmacnia efekt leczenia medycznego. Natomiast wsparcie emocjonalne i psychologiczne odgrywa istotną rolę w kompleksowym leczeniu i należy je postawić na równi z rehabilitacją czy dietą. Dlatego długotrwały proces leczenia wymaga szczególnej mobilizacji chorego i jego rodziny, ale też profesjonalnie zbudowanego wsparcia w obszarze zdrowia.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Działania podejmowane w ramach obszaru zdrowia muszą być powiązane z rynkiem pracy. Działania w zakresie zdrowia psychicznego będą kierowane wyłącznie do pracowników i pracodawców. Zgodnie ze stanowiskiem KE nie ma możliwości prowadzenia działań w ramach promocji zdrowia, zarządzania zdrowiem czy promowaniem zdrowego stylu życia.</div>
Dr Monika Klein	Uczelnia - Akademia Sztuki w Szczecinie	<div>7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie</div>	CS (i)	Warunki podstawowe	196	<div>Typy beneficjentów - JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST; - organizacje pozarządowe; - instytucje kultury; - jednostki sektora finansów publicznych; - kościoły i związki wyznaniowe.</div>	<div>Typy beneficjentów - JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST; - organizacje pozarządowe; - instytucje kultury; - jednostki sektora finansów publicznych; - uczelnie artystyczne; - kościoły i związki wyznaniowe.</div>	<div>Uczelnie artystyczne odgrywają szczególną rolę w procesie kulturotwórczym, nie tylko poprzez kształcenie nowych kadr kultury, ale również popularyzując i kształtowanie widowni i odbiorców kultury w regionie. Przyczyniają się do tworzenia umiejętności twardych potrzebnych na rynku pracy, ale również kompetencji miękkich, poczucia wspólnotowości i budowania kapitału społecznego niezbędnego dla rozwoju innowacyjnego regionu.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Zgodnie z Linią Demarkacyjną, uczelnie artystyczne będą wspierane z Programu FENIKS.</div>
		<div>7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie</div>	CS (i)	inne	198	<div>124 Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych</div>	<div>124 Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych z uwzględnieniem uczelni wyższych.</div>	<div>Uczelnie prowadzi działania wpisane w kategorię life long learning, oraz kształcenie ustawiczne podnosząc kompetencje i umiejętności grup zawodowych o różnym charakterze demograficznym z uwzględnieniem potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego. Szczególnie uczelnie o profilu artystyczno – praktycznym dostarczają niezbędne dla innowacyjnej gospodarki kompetencje.</div>	2.1 uwaga nieuwzględniona	<div>Wsparcie uczelni planowe jest w ramach Priorytetu 5. Należy mieć jednak na uwadze, że zgodnie z Linią Demarkacyjną, uczelnie artystyczne będą wspierane z Programu FENIKS.</div>
		<div>6 Aktywne Pomorze Zachodnie</div>	CS (vi)	Warunki podstawowe	130	<div>Typy beneficjent w w zakresie działań w sektorze turystyki: * JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST, * organizacje pozarządowe.</div>	<div>Typy beneficjent w w zakresie działań w sektorze turystyki: *JST, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST, *organizacje pozarządowe *uczelnie artystyczne</div>	<div>Ze względu na swój regiono twórczy charakter – budowanie kapitału społecznego, budowanie prestiżu miejsca, rewitalizacje miejsc i społeczną – uczelnie artystyczne mają możliwość nadawania nowych funkcji i zagospodarowania obiektów zabytkowych. Ze względu na powyższe powinny być ujęte jako potencjalny beneficjent środków</div>		

Ewa Gąsiorowski-Nawój	JST- Powiat Pyrzycki	1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Warunki podstawowe	18		Proponuje się rozszerzenie rodzaju projektów o przebudowę/budowę/modernizację i wyposażenie sieci teleinformatycznych	Bez odpowiedniej bazy technicznej w tym sprzętowej właściwe funkcjonowanie e- usług nie będzie w pełni sprawienie funkcjonowało.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Inwestycje infrastrukturalne finansowane mają być ze środków programu krajowego Fundusze Europejskie dla Rozwoju Cyfrowego oraz z Krajowego Planu Odbudowy.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Warunki podstawowe	30		Proponuje się rozszerzenie typów projektów o przebudowę/budowę/modernizację węzłów cieplnych	W wielu przypadkach jeden węzeł ciepły obsługuje kilka budynków bez możliwości regulacji i rozdzielania zapotrzebowania w energię ukierunkowane na konkretny budynek w zależności od jego potrzeb. Umożliwienie wydzielenia węzłów na poszczególne obiekty w stopniu ogólny bardzo pozytywnie wpłynie i znacznie zmniejszy ogólne zapotrzebowanie energii.	1.1 uwaga uwzględniona	Projekty modernizacji/rozdzielenia węzłów cieplnych będą musiały wykazać się znaczącą oszczędnością energii.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Warunki podstawowe	40	W tym celu wspierane będą m.in. rozwój inkubatorów przedsiębiorczości, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące zakładania i prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju oraz inicjatywy zachęcające mieszkańców regionu do uruchamiania działalności gospodarczej.	(...) rozwój inkubatorów przedsiębiorczości, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące zakładania i prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju oraz inicjatywy zachęcające mieszkańców regionu do uruchamiania działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb mieszkańców obszarów wiejskich i popegeerowskich	Znaczna część mieszkańców obszarów wykluczonych społecznie, tj. obszarów wiejskich i popegeerowskich w chwili obecnej podejmuje pracę w dużych zakładach i ośrodkach miejskich. Np. mieszkańcy powiatu pyrzyckiego dojeżdżają codziennie do pracy po 50-70 km, a ich dzień pracy wraz z dojazdem trwa 12-15 godzin. Należałoby wprowadzić mechanizmy wsparcia, które zachęcałyby duże przedsiębiorstwa do organizacji pracy dla takich osób bliżej miejsca zamieszkania. I z drugiej strony liczna grupa mieszkańców obszarów wykluczonych chętnie zakładałaby swoją działalność gospodarczą lub ją rozszerzała, tylko brakuje im instrumentów, umiejętności lub środków finansowych na właściwe i konstruktywne nawiązanie kontaktów biznesowych umożliwiających efektywniejsze przedstawienie swoich ofert dla dużych przedsiębiorstw. Do tej grupy odbiorców powinny zostać dedykowane specjalne środki tak, aby mali przedsiębiorcy z obszarów wykluczonych nie musieli w konkursach konkurować z przedsiębiorcami z obszarów dużych aglomeracji, którzy mają lepsze możliwości przygotowania się do procesu aplikowania	3. Wyjaśnienia	W celu szczegółowym 1(iii) możliwe będzie ubieganie się o wsparcie usług inkubacyjnych możliwych do świadczenia na terenie całego województwa. Kluczowe jest, by podmioty ubiegające się o tego typu finansowanie posiadały do tego odpowiednie kompetencje. Z prowadzonych przez UM WZ analiz wynika, iż na rynku są dostępne instrumenty finansowe dla osób chcących założyć działalność gospodarczą. Priorytetowo będą traktowane te przedsięwzięcia, które będą kierowane dla całego obszaru województwa lub terenu SSW.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Warunki podstawowe	53	zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (wraz z audytem), w tym mających na celu pełnienie wzorowej roli sektora publicznego w zakresie efektywności energetycznej (np. budynki pasywne) w kierunku rozwiązań kompleksowych (wraz z podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej/ czy wraz z instalacją urządzeń OZE). Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową.	Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową.	W szczególności należy zwrócić uwagę na budynki, które na obszarach małych miast i wsi pełną jednocześnie kilka funkcji, np. w jednym budynku znajduje się remiza OSP, szkoła, przedszkole i biblioteka. Konieczne jest wsparcie, które pozwoli w sposób kompleksowy dokonać termomodernizacji takich obiektów. Ponadto w tym pakiecie działań powinna znaleźć się termomodernizacja budynków remiz OSP, która w dużej mierze jest własnością gmin, użyczonym stowarzyszeniom jakimi są OSP.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	Katalog jest przykładowy.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)		67	Wspierane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2 ,zwiększające odporność tych obszarów na negatywne skutki zmian klimatu,	Wspierane będą projekty w miastach i wsiach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2 ,zwiększające odporność tych obszarów na negatywne skutki zmian klimatu	Działaniami dostosowującymi do zmian klimatu powinny być objęte także obszary wiejskie, które w niektórych miejscach również są dość zurbanizowane i w których zachwiana jest różnorodność biologiczna i spójność ekosystemów.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapis wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Warunki podstawowe	68		Proponuje się rozszerzenie grupy docelowej o parafie i związki wyznaniowe	Znaczna część obiektów podlegających pracą konserwatorskim i restauratorskim należy do parafii. To główni gospodarze obiektów zabytkowych znajdujących się na naszym obszarze.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w przedmiotowym zakresie dla beneficjentów innych niż Samorząd Województwa zaplanowane zostało w osi priorytetowej 7. Nie ma możliwości zaprogramowania takiego samego wsparcia dla tych samych beneficjentów w dwóch różnych celach szczegółowych, dlatego też zdecydowano się na przedmiotową demarkację.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Warunki podstawowe	68	– rozwój systemów prognozowania i ostrzegania przed zagrożeniami naturalnymi oraz wzmocnienie służb ratownictwa; Zakłada się wdrożenie działań, które będą skutecznym narzędziem przekazywania informacji o ekstremalnych zjawiskach pogodowych, zagrożeniach środowiskowych i meteorologicznych. Dopełnieniem tego będzie wsparcie działań ukierunkowanych na podnoszenie sprawności, gotowości i zwiększanie potencjału służb ratowniczych, m.in. poprzez doposażenie w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia skutecznych akcji ratowniczych (doposażenie Państwowej Straży Pożarnej będzie możliwe pod warunkiem koordynacji podejmowanych działań i współpracy z Wojewódzkim Oddziałem Związku Ochotniczych Straży Pożarnych).	(...) Dopełnieniem tego będzie wsparcie działań ukierunkowanych na podnoszenie sprawności, gotowości i zwiększanie potencjału służb ratowniczych, m.in. poprzez doposażenie w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia skutecznych akcji ratowniczych, modernizację systemu łączności, w szczególności na obszarach wiejskich i małych miasteczek	Coraz częściej obszar województwa zachodniopomorskiego jest poddawany działaniom różnych anomalii pogodowych, np. długotrwałe opady deszczu powodujące lokalne podtopienia gospodarstw domowych, nagłe i niespodziewane wichury. W obliczu takich zagrożeń jedną formą pomocy dla mieszkańców obszarów wiejskich, małych miast oddalonych od dużych aglomeracji są Ochotnicze Straże Pożarne. Należy przeznaczyć środki finansowe na zbudowanie rozproszonego systemu tych służb ratowniczych odpowiednio wyposażonych. Ostatnie wydarzenia pokazują, że nadal na terenie województwa zachodniopomorskiego funkcjonują jednostki OSP, zwłaszcza te które nie zostały jeszcze włączone do Systemu Ratowniczo – Gaśniczego, z gmin popegeerowskich z mocno wyeksploatowanymi pojazdami pożarniczymi, bez dobrego i sprawnego systemu łączności. Ważne jest wyposażenie tych jednostek w odpowiednie agregaty prądotwórcze, które stanowiłyby awaryjne zabezpieczenie dla lokalnej ludności i kluczowych obiektów infrastruktury publicznej (stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków, domy pomocy społecznej, szpitale). W przypadku poważnych awarii prądu wywołanych negatywnymi skutkami wichur w pierwszej kolejności służby energetyczne usuwają awarie w dużych miastach i miejscowościach z dużym skupiskiem ludzi. Wtedy to mieszkańcy terenów wiejskich, obszarów popegeerowskich, gdzie sieci energetyczne są mocno awaryjne muszą funkcjonować bez prądu nawet kilka dni. W takich sytuacjach nie działają też wiejskie systemy wodociągowe (znaczna jeszcze część stacji uzdatniania wody nie ma swoich własnych rezerwowych systemów zasilania). W takim przypadku istnieje duże ryzyko wybuchu pożarów w gospodarstwach domowych, rolnych (mieszkańcy funkcjonują przy świeczkach, lampach naftowych, ogrzewają się piecami na opał stały) przybyła na miejsce zdarzenia straż pożarna zostaje pozbawiona możliwości czerpania wody z wiejskich sieci wodociągowych (brak zasilania z sieci energetycznych uniemożliwia działanie stacji uzdatniania wody). Akcje ratownicze wydłużają się lub znacznie utrudniają prowadzenie akcji gaśniczych. W czasie porywistych wiatrów to jednostki OSP jako pierwsze docierają do wywrotów drzew, zerwanych dachów, istotne jest, aby ochotnicy dysponowali w czasie takich akcji sprawnymi pojazdami samochodowymi oraz środkami ochrony osobistej (ubrania specjalne, rękawice, buty, kurki przeciwdeszczowe, itp.)	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Warunki podstawowe	100-101	Wspierane będą projekty ukierunkowane na rozwój sieci transportowej Pomorza Zachodniego, koncentrujące się na działaniach mających na celu: – poprawę dostępności transportowej województwa – poprzez powiązania i rozwój sieci TEN-T oraz integrację wewnętrzną regionu, a także zintegrowanie systemów transportu ze szczególnym uwzględnieniem systemów transportu zbiorowego; – poprawę warunków życia mieszkank i mieszkańców poprzez ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko oraz poprawę bezpieczeństwa ruchu; – poprawę dostępności do terenów inwestycyjnych.	Dodać: - poprawę dostępności mieszkańców obszarów wykluczonych (małych miasteczek i obszarów wiejskich) do terenów inwestycyjnych, ośrodków gospodarczych i usług społecznych - poprawę wewnętrzną sieci drogowej łączącej ośrodki gminne i powiatowe z istniejącymi drogami wojewódzkimi	Każda gmina powinna mieć zapewnioną przynajmniej jedną drogę, która łączyłaby przynajmniej „stolicę” gminy z najbliższą drogą wojewódzką, co usprawniłoby ruch komunikacyjny i połączenie mieszkańców obszarów wykluczonych społecznie i transportowo z dużymi ośrodkami gospodarczo – społecznymi w województwie. Najczęściej działaniem były objęte drogi powiatowe, o znaczeniu strategicznym dla powiatowego ruchu drogowego	1.1 uwaga uwzględniona	Jednym z celów priorytetu 4 jest połączenie obszarów wykluczonych transportowo z drogami wyższego rzędu.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (v)		125	budowa (w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach), przebudowa, modernizacja obiektów ochrony zdrowia, zakup aparatury medycznej, wyposażenia oraz wyrobów medycznych	budowa (w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach), przebudowa, modernizacja obiektów ochrony zdrowia, zakup aparatury medycznej, wyposażenia oraz wyrobów medycznych, z uwzględniam potrzeb mieszkańców SSW, obszarów wykluczonych społecznie, popegeerowskich, obszarów wiejskich	Szczególnie ważne jest, aby w każdym powiecie istniała dobrze wyposażona placówka ochrony zdrowia, przygotowana do realizacji dobrej diagnostyki i działań profilaktycznych dla mieszkańców małych miasteczek i wsi. Mieszkańcy tych terenów, zwłaszcza obszarów poepeerowskich w wieku 60+ to często osoby, które mają utrudniony dostęp do dobrej jakości usług medycznych oraz małą świadomość konieczności przeprowadzania badań profilaktyczny. Pomocy medycznej często potrzebują osoby, które nie posiadają własnego transportu, a transport publiczny jest tu znikomy, co ogranicza ich dostęp do specjalistów oraz dobrej diagnostyki. W konsekwencji ta grupa społeczeństwa jest najbardziej narażona na różnego rodzaju poważne zachorowania i długoletnie i kosztowne leczenie, a często brak możliwości wyleczenia	2.1 uwaga nieuwzględniona	Ukierunkowanie na obszary wiejskie jest w opisie celu szczegółowego. Nie ma możliwości rozszerzania typu projektu.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)		156	Szczególnym wsparciem należy objąć profile zawodowe, kształtujące w zawodach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami województwa	Szczególnym wsparciem należy objąć profile zawodowe, kształtujące w zawodach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami województwa oraz zawodami szczególnie potrzebnymi na wojewódzkim rynku pracy	Na lokalnych rynkach pracy zauważy się brak wyspecjalizowanych pracowników nie koniecznie tylko w branżach inteligentnych specjalizacji ale brak na rynku dobrze przygotowanych rzemieślników, specjalistów branży budowlanej, elektrotechnicznej, ale coraz częściej także z zakresu administracji i zarządzania w małych firmach. Konieczne jest także wsparcie szkolnictwa ogólnokształcącego o możliwość odbywania praktyk i stażów przez uczniów tych szkół jako dodatkowych form kształcenia, nauki języków obcych, obsług biur.	3. Wyjaśnienia	W ramach kształcenia zawodowego szczególnym wsparciem objęte będą profile zawodowe, kształtujące w zawodach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami województwa.To one stanowią jeden z podstawowych elementów rozwoju gospodarczego regionu.

Anna Prejzner	JST - Gmina Miasto Świnoujście	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Strategia Programu	131	Prorytetami rozwojowymi sformulowanymi przez Samorząd Województwa w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu są: 1 Program rozwoju szlaków kulturowych 2 Program rozwoju szlaku turystycznego „Parki i Ogrody” 3 Koncepcja budowy i rozwoju szlaku kulinarnego „Smaki regionu” 4 Koncepcja budowy i rozwoju turystyki wodnej „Małe szlaki wodne” 5 Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego	Należy uwzględnić funkcjonujące w regionie pięć gmin uzdrowiskowych jako odrębny Program Zachodniopomorskie Uzdrowiska). Pomimo zgłoszonych uwag przez gminę uzdrowiskową (Kołobrzeg) na wcześniejszym etapie i przyjęte do analizy ale w obecnym dokumencie brak jest wyniku tej analizy ani nie zaproponowano zapisu. Sugerowany zapis: Prorytetami rozwojowymi sformulowanymi przez Samorząd Województwa w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu są: 1 Program rozwoju szlaków kulturowych 2 Program rozwoju szlaku turystycznego „Parki i Ogrody” 3 Koncepcja budowy i rozwoju szlaku kulinarnego „Smaki regionu” 4 Koncepcja budowy i rozwoju turystyki wodnej „Małe szlaki wodne” 5 Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego oraz inwestycje w infrastrukturę na obszarach zachodniopomorskich uzdrowisk	Turystyka uzdrowiskowa staje się coraz popularniejszym i znaczącym segmentem turystyki krajowej. Województwo Zachodniopomorskie ze względu na swoje wyjątkowe naturalne walory krajobrazowe i potencjał uzdrowiskowy zajmuje czołowe miejsce wśród regionów oferujących tego typu produkt. Wsparcie inwestycyjne ogólnodostępnych przestrzeni gmin uzdrowiskowych województwa zachodniopomorskiego o wyjątkowych naturalnych walorach krajobrazowych i potencjale prozdrowotnym lub uzdrowiskowym (Kołobrzeg, Świnoujście, Kamień Pomorski, Połczyn Zdrój i Dąbki), wzmocnienie aktywnej turystyki zdrowotnej i oferty czasu wolnego będzie jednocześnie poszerzeniem całorocznej oferty, budującej odporność zdrowotną turystów i mieszkańców regionu. Będzie wzmacniać przewagę konkurencyjną województwa na tle innych regionów turystycznych. Zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Województwa: bogactwo walorów naturalnych województwa tworzy jego specyfikę, a jednocześnie stanowi stałe niewykorzystany w pełni potencjał. Przy dochowaniu należytej troski o ich ochronę mogą one być przedmiotem pełniejszego zagospodarowania przestrzenno-funkcjonalnego. Istotne jest pełniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego i przyrodniczego regionu. Województwo dąży do pełnego wykorzystywania nadmorskiego położenia i rozwoju wysokiej jakości zróżnicowanego, wielosezonowego produktu turystycznego. Ze względu na starzejące się społeczeństwo, seniorzy stanowią coraz większy segment rynku turystycznego m.in. ze względu na fakt, że mogą korzystać z oferty poza ścisłym sezonem turystycznym, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego miejscowości uzdrowiskowych oraz tych położonych w ich najbliższym sąsiedztwie.	1.1 uwaga uwzględniona	
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (v)	Strategia Programu	124	Wprowadzenie programu profilaktycznego - szczepienia przeciwko HPV	Zachodniopomorski Program Szczepień przeciwko HPV	Zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego – HPV, jest jedną z najczęstszych infekcji wirusowych, przenoszonych głównie drogą płciową. Jest to także czynnik powodujący przypadki nowotworów m.in. macicy, sromu, pochwy, prącia czy odbytu. Obecnie nie ma leków, które skutecznie eliminowałyby zakażenie wirusem HPV. Leczenie polega jedynie na zwalczaniu następstw zakażenia. Wprowadzenie programu szczepień powinno znacząco obniżyć liczbę zachorowań w przyszłości, zmniejszyć koszty społeczne leczenia nowotworów. Z uwagi na powszechne nośnictwo wirusa, programem szczepień powinni zostać objęci zarówno chłopcy jak dziewczęta	2.1 uwaga nieuwzględniona	Programy profilaktyczne przewidziane zostały do realizacji z wykorzystaniem środków EFS+ (Priorytet 6.).
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Warunki podstawowe	52	Intervencja w ramach funduszy – opis celu interwencji	W ramach celu można umożliwić wsparcie projektów, które będą wskazane jako działania związane z rewitalizacją obszarów zdegradowanych.	Wsparcie ukierunkowane dla kompleksowych działań w zakresie racjonalizacji zużycia i ograniczenia strat energii, ciepła z zastosowaniem OZE i wody, co wzmacnia działania na rzecz ograniczenia ubóstwa energetycznego również zdiagnozowanego na obszarach rewitalizacji	3.2 uwaga o charakterze zapytania	Projekty na obszarach zdegradowanych będą wspierane w całym programie - będą dodatkowo punktowane, jeśli będą wynikały z Gminnego Programu Rewitalizacji. Dotyczy to także priorytetu 2.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Warunki podstawowe	53	Wymiana Źródła ciepła opartego na spalaniu paliw kopalnych możliwa będzie w oparciu o hierarchię źródeł ciepła.: 1. Odnawialne Źródła Energii. 2. Ciepło systemowe. 3. Źródła wykorzystujące paliwo gazowe. Dopiero uzasadnienie dla braku możliwości technicznych może być podstawą wyboru źródła ciepła o niższej hierarchii.	Wymiana źródła ciepła opartego na spalaniu paliw kopalnych możliwa będzie w oparciu o hierarchię źródeł ciepła.: 1. Odnawialne Źródła Energii. 2. Ciepło systemowe. 3. Źródła wykorzystujące paliwo gazowe. Dopuszczalne będzie wsparcie dla instalacji wytwarzających energię w oparciu o technologię pomp ciepła, jeśli będzie to miało istotne znaczenie dla zmniejszenia emisji CO2.	Zaleca się premiowanie wymian źródeł ciepła wyłącznie na źródła obniżające emisje w sposób znaczący. Ponadto, do zaproponowanej hierarchizacji powinny zostać dopuszczone także instalacje wsparte działaniem pomp ciepła (analogicznie jak w przypadku dopuszczenia takich instalacji w CS(ii) – str. 60). W przypadku obecnego zaawansowania technologicznego, brak możliwości technicznych nie powinien dopuszczać możliwości zastosowania źródeł o mniejszej efektywności ekologicznej niż wskazane w proponowanym zapisie.	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	53	Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową.	Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (np. szpitale, placówki edukacyjne, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i inne), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową.	Dotychczasowy zapis ma charakter zawężający. Zaproponowano zapis bardziej otwarty.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	Zapis nie jest zawężający, a katalog jest przykładowy.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	54	Budowa regionalnego systemu monitorującego jakość powietrza	Budowa regionalnego systemu monitorującego klimat	Sformułowanie „system monitorujący jakość powietrza” z góry ogranicza zakres działania systemu. Należy w naszej ocenie podejść do tematu szerzej – przy odpowiednim zagegosczeniu sieci czujników poza parametrami powietrza, system z powodzeniem może również badać inne zjawiska przenoszące się wprost na efektywność energetyczną np. zjawiska miejskiej wyspy ciepła (przy relatywnie małym koszcie). Zakres funkcjonalności systemu powinien być zatem dokładnie przeanalizowany – na tym etapie zaproponowana nazwa nie powinna ograniczać jego funkcjonalności	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy programu zostaną przeformułowane tak, by nie ograniczać zakresu interwencji do monitorowania jakości powietrza.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	54	Realizacja projektów w oparciu o Masterplan energetyczny oświetlenia.	Realizacja projektów w oparciu o dokument potwierdzający zasadność i efektywność przedsięwzięcia	Pojęcie „masterplan energetyczny oświetlenia” nie jest pojęciem określonym przepisami prawa. IZ nie powinna zatem z góry narzucać przygotowania takiego dokumentu. To po stronie Beneficjenta powinno leżeć uzasadnienie, że dany projekt jest zasadny i efektywny – w naszej ocenie może to nastąpić w formie innych dokumentów, ze wskazanym przez IZ minimalnym zakresem ujętych w nich informacji.	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Wskaźniki	56-58	Wskaźniki produktu Wskaźniki rezultatu	Dodanie do każdego wskaźnika, podwskaźnika dotyczącego projektów z obszaru rewitalizacji.	Proponowana zmiana jest konsekwencją zmiany proponowanej w uwadze nr 1.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Będzie to monitorowane na niższym poziomie.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	62	Typy Beneficjentów	Uzupełnienie o przedsiębiorstwa ze 100% udziałem JST, nie będące przedsiębiorstwami energetycznymi	Zasadnym wydaje się dołączenie do katalogu przedsiębiorstw stanowiących w 100% własność JST (sposza MSP), realizujących usługi publiczne, które chciałyby realizować przedsięwzięcia z zakresu OZE w celu pokrycia własnych potrzeb energetycznych.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Możliwość wsparcia ograniczona jest przepisami o pomocy publicznej i sprowadza się tylko do działalności przedsiębiorstwa w zakresie usług publicznych.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Warunki podstawowe	67	Typy projektów: – adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu; Wspierane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2, zwiększające odporność tych obszarów na negatywne skutki zmian klimatu, tj. przeciwdziałające miejskim wyspom ciepła(...)	Typy projektów: – adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu; Wspierane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2, zwiększające odporność tych obszarów na negatywne skutki zmian klimatu, tj. przeciwdziałające miejskim wyspom ciepła(...)	Zdaniem opiniującego wyłączenie miast o gęstości zaludnienia nie większej niż 1000 mieszkańców/km2 stoi w sprzeczności z typem przedmiotowego projektu. Tereny zurbanizowane wymagające adaptacji do zmian klimatu znajdują się w szczególności w miastach gęsto zaludnionych, zwłaszcza w ich centrach. Wobec powyższego, w celu umożliwienia partycypacji takich miast (a w tym Szczecina) w projekcie, zaleca się wykreślenie wyłączenia odnoszącego się do gęstości zaludnienia.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapis wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Warunki podstawowe	67	mała retencja wodna w regionie; (...) Przewiduje się wykluczenie wsparcia dla prac utrzymaniowych na rzekach, renaturyzacji przekształconych cieków wodnych i wód zależnych oraz budowy sztucznych zbiorników retencyjnych.	mała retencja wodna w regionie; (...) Przewiduje się wykluczenie wsparcia dla prac utrzymaniowych na rzekach, renaturyzacji przekształconych cieków wodnych i wód zależnych, oraz budowy sztucznych zbiorników retencyjnych	W ramach zadania zaleca się dopuszczenie budowy sztucznych zbiorników retencyjnych umożliwiających przetrzymywanie wody w celu jej późniejszego wykorzystania.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w zakresie malej retencji wodnej opiera się o wykorzystanie naturalnych rozwiązań ekosystemowych.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Wskaźniki	71	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	Ilość osób poszkodowanych w wyniku powodzi	Zdaniem opiniującego w przypadku pozostawienia wskaźnika w dotychczasowym brzmieniu brak jest możliwości oszacowania ilości osób odnoszących korzyści z zastosowania takiej ochrony (zarówno w ujęciu bazowym jak i docelowym). Zasadnym i bardziej miarodajnym wskaźnikiem byłoby więc odniesienie się do ilości osób faktycznie poszkodowanych przez dane zjawisko i dążenie do jej sukcesywnego obniżania	2.1 uwaga nieuwzględniona	Nie ma możliwości zmiany nazw wskaźników. Katalog wskaźników jest ustalony ogólnie.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Wskaźniki	71	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed pożarami	Ilość osób poszkodowanych w wyniku pożarów	Zdaniem opiniującego w przypadku pozostawienia wskaźnika w dotychczasowym brzmieniu brak jest możliwości oszacowania ilości osób odnoszących korzyści z zastosowania takiej ochrony (zarówno w ujęciu bazowym jak i docelowym). Zasadnym i bardziej miarodajnym wskaźnikiem byłoby więc odniesienie się do ilości osób faktycznie poszkodowanych przez dane zjawisko i dążenie do jej sukcesywnego obniżania	2.1 uwaga nieuwzględniona	Nie ma możliwości zmiany nazw wskaźników. Katalog wskaźników jest ustalony ogólnie.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Wskaźniki	71	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (innymi niż powódzie i pożary)	Ilość osób poszkodowanych w wyniku klęsk żywiołowych związanych z klimatem (inne niż powódzie i pożary)	Zdaniem opiniującego w przypadku pozostawienia wskaźnika w dotychczasowym brzmieniu brak jest możliwości oszacowania ilości osób odnoszących korzyści z zastosowania takiej ochrony (zarówno w ujęciu bazowym jak i docelowym). Zasadnym i bardziej miarodajnym wskaźnikiem byłoby więc odniesienie się do ilości osób faktycznie poszkodowanych przez dane zjawisko i dążenie do jej sukcesywnego obniżania.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Nie ma możliwości zmiany nazw wskaźników. Katalog wskaźników jest ustalony ogólnie.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (viii)	inne	Brak	Brak	Cel szczegółowy (viii) – Poprawa jakości miejskich środowisk akustycznych	Zanieczyszczenie hałasem to drugie, zaraz po zanieczyszczeniu powietrza, największe zagrożenie środowiskowe w Europie. Zanieczyszczenie, które w ramach przedmiotowego projektu zostało w zupełności pominięte. W ramach priorytetu 2 proponuje się więc dodanie ósmego celu szczegółowego, który odnosić się będzie bezpośrednio do zagrożenia hałasem. W ramach zadania/projektów zaleca się ujęcie rozwiązań doraźnych (niejczytawy typowo techniczne, ograniczające hałas) i połączenie ich z obowiązkiem zastosowania zielono-błękitnej infrastruktury. Równocześnie można uwzględnić także działania miękkie realizowane w celu podnoszenia świadomości społecznej		
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (viii)	inne	Brak	Brak	Wprowadzenie typu projektu/priorytetu dedykowanego wsparciu dotacyjnemu zakupu zeroemisyjnych pojazdów samochodowych na potrzeby realizacji usług publicznych	Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed sektorem publicznym jest wymiana floty samochodowej na pojazdy zeroemisyjne (wynika to w głównej mierze z zapisów dyrektyw UE, transponowanych do polskich przepisów prawa). Wsparcie rządowe w tym zakresie jest dalece niewystarczające i nie rekompensuje różnicy w kosztach zakupu i eksploatacji pojazdów w porównaniu do kosztów pojazdów konwencjonalnych. FEPEZ wydaje się naturalnym narzędziem wsparcia takich przedsięwzięć przynoszących wymierny efekt ekologiczny		
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (i)	Warunki podstawowe	94	* budowa i przebudowa infrastruktury transportu miejskiego, w tym: o centra przesiadkowe łączące minimum trzy typy transportu; o obiekty P&R (wyłącznie na obrzeżach miast), B&R	budowa i przebudowa infrastruktury transportu miejskiego, w tym: o centra przesiadkowe łączące minimum trzy typy transportu; o obiekty P&R (wyłącznie na obrzeżach miast), B&R	Wyłączenie tylko do budowania obiektów P&R na „obrzeżach miast” wprowadza niejednoznaczność zapisu. Ciepło znaleźć jednoznaczną definicję pojęcia, stąd partycypacja w zadaniu może stać się uznaniowa. Ponadto, obiekty P&R budowane nawet przy centrach miast również mogą znacząco wpłynąć na pozytywne obniżenie emisji. Zaleca się więc usunięcie wyłączenia	2.1 uwaga nieuwzględniona	Kwestia wynikająca z zapisów projektu Umowy Partnerstwa.

Łukasz Kosmala	JST-Gmina Miasto Szczecin	3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	Inne	94	„centra przesiadkowe łączące minimum trzy typy transportu”	Proponowany zapis: „centra przesiadkowe łączące minimum trzy różne ŚRODKI TRANSPORTU jak np. kolej, autobus komunikacji miejskiej, autobus/bus komunikacji poza miejskiej (realizujący połączenia regionalne i dalekobieżne), rower, samochód, itp.” lub Propozycja zapisu przy równoczesnym zdefiniowaniu pojęcia ŚRODKI TRANSPORTU: „centra przesiadkowe łączące minimum trzy różne ŚRODKI TRANSPORTU; „przez pojęcie ŚRODKI TRANSPORTU rozumieć należy: kolej, autobus komunikacji miejskiej, autobus/bus komunikacji poza miejskiej (realizujący połączenia regionalne i dalekobieżne), rower, samochód, itp.”.	Konieczność zmiany wynika z niejasności użytego sformułowania: TYPY TRANSPORTU - brak definicji ww. pojęcia w projekcie FEPZ. Występujące w obiegu definicje sformułowania TYP TRANSPORTU wskazują, iż należy przez nie rozumieć: transport wodny, lądowy, powietrzny, przesyłowy (specjalny). Przy takim definiowaniu pojęcia TYP TRANSPORTU brak możliwości połączenia na terenie województwa Zachodniopomorskiego (ewentualnie poza Świnoujściem) trzech typów transportu w ramach jednego projektu centrum przesiadkowego, co realnie wyklucza możliwość aplikowania o dofinansowanie dla projektów polegających na budowie centrów przesiadkowych w innych gminach. Na zasadność użycia sformułowania ŚRODKI TRANSPORTU zamiast TYPY TRANSPORTU wskazuje ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2021r., nr 1371 - t.j.) definiująca pojęcie zintegrowanego węzła przesiadkowego przy wykorzystaniu pojęcia ŚRODEK TRANSPORTU. Konieczność weryfikacji użytego sformułowania TYP TRANSPORTU pod kątem znaczenia i zastąpienie go pojęciem ŚRODKI TRANSPORTU, lub zawarcie/stworzenie jego definicji celem doprecyzowania zapisów w sposób umożliwiający ubieganie się o dofinansowanie dla projektów łączących w ramach centrów przesiadkowych co najmniej trzech środków transportu.	1.1 uwaga uwzględniona	
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	Inne	95	W zakresie typów projektów zaplanowanych w celu szczegółowym nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.	Dodać zapis: Planowane jest umożliwienie realizacji projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego, po akapicie „ W zakresie typów projektów zaplanowanych w celu szczegółowym nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych”.	W ramach Priorytetu 2 – Zielone Pomorze Zachodnie wprost wskazuje się na możliwość realizacji projektów w formule PPP: „Planowane jest umożliwienie wsparcia projektów, które będą funkcjonowały w formule ESCO i PPP” (np. str. 53, 60). Wobec powyższego zasadnym jest doprecyzować również dla pozostałych Priorytetów możliwość realizacji projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Umżliwienie realizacji projektów w formule PPP zwiększy wachlarz możliwych form realizacji poszczególnych przedsięwzięć oraz zwiększy skuteczność i efektywność realizacji potrzeb publicznych w warunkach ograniczonych środków budżetowych.	3. Wyjaśnienia	Tego rodzaju forma jest możliwa we wszystkich celach szczegółowych.
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	nle dotyczy	95	Priorytetowo będą traktowane inwestycje dotyczące wymiany taboru na autobusy wodorowe wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	Zastąpienie „autobusów wodorowych” zapisem o „autobusach zeroemisyjnych w rozumieniu Ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych”. Doprecyzowanie, że infrastruktura towarzysząca obejmuje: zaplecze techniczne do obsługi taboru, modernizację zajezdni autobusowych wraz z infrastrukturą do ładowania i/lub tankowania pojazdów zeroemisyjnych	Należy mieć na uwadze, że technologie wodorowe są jednymi z kilku gwarantujących zeroemisyjność w komunikacji miejskiej. To zeroemisyjność powinna być celem, a nie technologia wodorowa. W przypadku już zrealizowanych inwestycji w zeroemisyjne autobusy elektryczne (w tym w ich infrastrukturę ładowania) budowa kolejnej infrastruktury (wodorowej) i wprowadzanie kolejnego (narzuconego) typu pojazdu wydają się przeciwnie skuteczne z punktu widzenia ekonomicznej racjonalności osiągnięcia celów klimatycznych. Ponadto należy doprecyzować pojęcie infrastruktury towarzyszącej w ramach priorytetowo traktowanych projektów.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	Taki zapis znajduje się w obecnym programie.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Inne	106	W zakresie wskazanych typów projektów nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.	Dodać zapis: Planowane jest umożliwienie realizacji projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego, po akapicie „ W zakresie typów projektów zaplanowanych w celu szczegółowym nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych”.	W ramach Priorytetu 2 – Zielone Pomorze Zachodnie wprost wskazuje się na możliwość realizacji projektów w formule PPP: „Planowane jest umożliwienie wsparcia projektów, które będą funkcjonowały w formule ESCO i PPP” (np. str. 53, 60). Wobec powyższego zasadnym jest doprecyzować również dla pozostałych Priorytetów możliwość realizacji projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Umżliwienie realizacji projektów w formule PPP zwiększy wachlarz możliwych form realizacji poszczególnych przedsięwzięć oraz zwiększy skuteczność i efektywność realizacji potrzeb publicznych w warunkach ograniczonych środków budżetowych.	3. Wyjaśnienia	Tego rodzaju forma jest możliwa we wszystkich celach szczegółowych.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Inne	106	Typy projektów	Dodać zapis: modernizacja placówek edukacyjnych kształcących osoby niepełnosprawne/ze szczególnymi potrzebami pod kątem realizacji ich potrzeb	W opisie celu wskazano jedynie, że wszystkie projekty realizowane w ramach celu szczegółowego muszą zapewniać pełny dostęp dla osób ze szczególnymi potrzebami. W naszej ocenie należy stworzyć odrębny typ projektu, w którym osoby niepełnosprawne/ze szczególnymi potrzebami będą istotą działań projektowych, a nie jedynie podmiotem pobocznym danego projektu (należy stworzyć im nie tylko „pełny dostęp” do danego projektu, ale możliwość realizacji projektu wyłącznie im dedykowanego np. w zakresie adaptacji obiektów oświatowych).	2.1 uwaga nieuwzględniona	Nie istnieje możliwości wsparcia szkół specjalnych.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Warunki podstawowe	111-112	Interwencja w ramach funduszy - W różnych miejscach opisu celu interwencji	W ramach celu szczegółowego możliwa będzie m.in. realizacja komplementarnych programów, w tym gminnych programów rewitalizacji mających na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni zurbanizowanej minimalizowanie zjawisk kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej oraz poprawę środowiska poprzez zastosowanie rozwiązań w zakresie dotyczącym zmian klimatu.	Z treści opisu celu wynika, że w dużej mierze dotyczy również obszarów zdegradowanych, na których skala negatywnych zjawisk społecznych jest największa, a w całym prioryecie brak zapisów odnośnie rewitalizacji jak i działań rewitalizacyjnych	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Zapis został przeformułowany po uwagach KE.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Wskaźniki	114-115	Wskaźniki produktu: •Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych •Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej (innych niż mieszkania) •Ludność objęta projektami w ramach zintegrowanych działań na rzecz włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji Wskaźniki rezultatu: •Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych •Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej	Wskaźniki produktu: •Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych •Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych – w tym na obszarach rewitalizacji •Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej (innych niż mieszkania) •Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej (innych niż mieszkania) – w tym na obszarach rewitalizacji •Ludność objęta projektami w ramach zintegrowanych działań na rzecz włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji •Ludność objęta projektami w ramach zintegrowanych działań na rzecz włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji – w tym zamieszkała na obszarach rewitalizacji Wskaźniki rezultatu: •Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych •Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych – w tym zamieszkałych na obszarach rewitalizacji •Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej •Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej – w tym zamieszkałych na obszarach rewitalizacji	Proponowana zmiana jest konsekwencją zmiany proponowanej w uwadze nr 21. Uwzględnienie we wskaźnikach produktu i rezultatu interwencji bezpośrednio na obszarach rewitalizacji zwiększy szanse na realizację projektów zapisanych w Programach Rewitalizacji	2.1 uwaga nieuwzględniona	Nazwy wskaźników są nazwami wynikającymi z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Warunki podstawowe	129-132	Interwencja w ramach funduszy – opis celu interwencji	Wsparcie ukierunkowane jest na tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych przyczyniających się do aktywnego uczestnictwa w kulturze i w życiu społecznym, w tym eliminacji barier w dostępie do kultury dla osób wykluczony. Ponieważ wsparcie realizowane w ramach CP4 w przedmiotowym zakresie może być komplementarne z interwencją w ramach CP5 możliwe jest uwzględnienie specyfiki regionalnej i odniesienie się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, uwzględniając osiągnięcia perspektywy finansowej 2014-2020 zarówno w odniesieniu do wytworzonych zasobów jak i wypracowanych rozwiązań - dla uzyskania efektu synergii i spójności interwencji oraz uwzględnienia długofalowych uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych należy uwzględnić działania wpisane do gminnych programów rewitalizacji.	Z treści opisu wynika, że jednym z ważnych efektów prowadzonych działań w ramach celu vi ma być włączenie społeczne wobec powyższego dla uzyskania efektu synergii i spójności interwencji oraz uwzględnienia długofalowych uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych należy uwzględnić działania wpisane do gminnych programów rewitalizacji.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Inne	132	Zawężenie katalogu potencjalnych beneficjentów w sektorze kultury i dziedzictwa kulturowego do jedynie: samorządu województwa i jego jednostek organizacyjnych.	Propozycja rozszerzania katalogu o jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST, organizacje pozarządowe	Już na etapie tworzenia dokumentu strategicznego dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021 – 2027 zostały wykluczone z katalogu beneficjentów/wnioskodawców m.in. inne jednostki samorządu terytorialnego w tym Gmina Miasto Szczecin oraz instytucje kultury, dla których organizatorem jest Gmina Miasto Szczecin. Realizacja polityki zrównoważonego rozwoju to obowiązek wszystkich partnerów regionalnych (samorządu, biznesu, organizacji pozarządowych, środowisk twórczych oraz innych organizacji społecznych). Budowam.in. prawidłowych mechanizmów dystrybucji środków i dóbr przyczynia się do zmniejszenia dystansu dzielącego poszczególne regiony Kraju i Europy.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w przedmiotowym zakresie dla pozostałych jednostek samorządu terytorialnego zaplanowane zostało w osi priorytetowej 7. Nie ma możliwości zaprogramowania takiego samego wsparcia dla tych samych beneficjentów w dwóch różnych celach szczegółowych, dlatego też zdecydowano się na przedmiotową demarkację.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Wskaźniki	134	Wskaźniki produktu: Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Wskaźniki produktu: •Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem •Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – w tym zlokalizowanych na obszarach rewitalizacji	Proponowana zmiana jest konsekwencją zmiany proponowanej w uwadze nr 1. Uwzględnienie we wskaźnikach produktu interwencji bezpośrednio na obszarach rewitalizacji zwiększy szanse na realizację projektów zapisanych w Programach Rewitalizacji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Nazwy wskaźników są nazwami wynikającymi z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)	Wybierz element.	158	Wpisanie do katalogu potencjalnych beneficjentów „organów pozarządowych” budzi wątpliwość, gdyż jako takie nie istnieją, występują natomiast „organizacje pozarządowe”	Propozycja zmiany jednego z beneficjentów na „organizacje pozarządowe”	Wstawienie do katalogu beneficjentów/wnioskodawców nieistniejącego tworu ograniczy dostępność programu dla grupy docelowej, którą są mieszkańcy Województwa zachodniopomorskiego	1.1 uwaga uwzględniona	Przeformulowano zapis.

					6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)	Warunki podstawowe	168-169	Interwencja w ramach funduszy Typy projektów: - rozwój działań integracyjnych na obszarach gmin zagrożonych marginalizacją oraz miast tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze, stanowiących obszary strategicznej interwencji na poziomie regionalnym i lokalnym	W typach projektu oraz w ramach celu: - rozwój działań integracyjnych na obszarach gmin zagrożonych marginalizacją oraz miast tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze, stanowiących obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji.	Taka zmiana pozwoli na wypromowanie działań rewitalizacyjnych z zakresu integracji społecznej osób, rodzin, społeczności lokalnych borykających się z różnymi problemami, narażonych na marginalizację i wykluczenie. Wsparcie pozwoli na realizowanie działań aktywizacyjnych, integracyjnych, edukacyjnych, informacyjnych, kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych pozwalających na włączenie lub utrzymanie aktywności społecznej, służących wzmacnianiu więzi społecznych, międzypokoleniowych oraz budowaniu wspólnot sąsiedzkich.	1.1 uwaga uwzględniona	Przeformulowano zapis.
					6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)	Wskaźniki	172-173	Wskaźniki rezultatu i wskaźniki produktu	Dodanie do każdego wskaźnika, podwskaźnika dotyczącego działań skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji	Uwzględnienie we wskaźnikach produktu interwencji bezpośrednio na obszarach rewitalizacji zwiększy szanse na realizację projektów zapisanych w Programach Rewitalizacji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wskaźniki przyporządkowywane są na podstawie Listy Wskaźników Kluczowych 2021-2027 - EFS+. W ramach CP 4 w celu szczegółowym (h) nie ma wskaźnika, który odzwierciedlałby działania w obszarze rewitalizacji.
					6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)	Warunki podstawowe	181-184	Interwencja w ramach funduszy – opis celu interwencji	W typach projektu oraz w ramach celu szczegółowego powinny być również wskazane działania wspierające rewitalizację obszarów zdegradowanych.	Zgodnie z opisem interwencji, większość działań w ramach celu k dotyczy również działań rewitalizacyjnych w sferze społecznej. Delimitacja takich obszarów jasno wskazuje jakie negatywne, kryzysowe zjawiska powstają w tej sferze i jakie projekty należy wdrożyć w celu ich niwelacji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami Lini Demarkacyjnej w ramach celu szczegółowego (k) mogą być realizowane wyłącznie działania skupiające się na osobach najbardziej potrzebujących np. bezdomnych czy dzielciach.
					6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)	Wskaźniki	185	Wskaźnik produktu: Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	Dodanie podwskaźnika dotyczącego działań skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji	Proponowana zmiana jest konsekwencją zmiany proponowanej w uwadze nr 29.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wskaźniki przyporządkowywane są na podstawie Listy Wskaźników Kluczowych 2021-2027 - EFS+. W ramach CP 4 w celu szczegółowym (k) nie ma wskaźnika, który odzwierciedlałby działania w obszarze rewitalizacji.
					6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (l)	Warunki podstawowe	188-191	Interwencja w ramach funduszy – opis celu interwencji	W typach projektu oraz w ramach celu szczegółowego powinny być również wskazane działania wspierające rewitalizację obszarów zdegradowanych	Analogicznie jak w uwadze nr 29. (CS(k))	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami Lini Demarkacyjnej w ramach celu szczegółowego (l) mogą być realizowane wyłącznie działania skupiające się na osobach.
					7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)	Warunki podstawowe	194 - 196	Interwencja w ramach funduszy - Cały opis celu interwencji	W ramach celu szczegółowego powinny być kontynuowane cele dotyczące rewitalizacji obszarów zdegradowanych, obejmujące kompleksowe działania mające na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni zurbanizowanej minimalizowanie zjawisk kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej oraz poprawę środowiska.	Z treści opisu celu wynika, że jest mowa o obszarach zdegradowanych a w całym prioryecie brak zapisów odnośnie rewitalizacji jak i działań rewitalizacyjnych. Projekt Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, w celu 5 Polityki spójności: „Europa bliżej obywateli” wskazuje, że szczególnym rodzajem działań podejmowanych w ramach CP5 będzie kontynuacja procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Wspierane powinny być kompleksowe, zintegrowane działania na rzecz: lokalnej społeczności i gospodarki, ładu przestrzennego i zrównoważonego gospodarowania przestrzenią, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone na podstawie gminnego programu rewitalizacji (GPR). Rewitalizacja to ciągły proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji, w całym programie funduszy Eu dla Pomorza Zachodniego brak ciągłości i spójności w odniesienia się do poprzedniego okresu wsparcia tego procesu.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspieraną w ramach EFS+.
					7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)	Partnerstwo	197	Terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Rozwój kierowany przez lokalną społeczność (RLKS) IIT- Inne Instrumenty Terytorialne	Terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Rozwój kierowany przez lokalną społeczność (RLKS) IIT- Inne Instrumenty Terytorialne	Z uwagi na fakt, iż działania realizowane w CP 5 powinny być wdrażane za pomocą instrumentów terytorialnych, kluczowe jest podnoszenie umiejętności JST w zakresie planowania strategicznego oraz zwiększenie poziomu współpracy z podmiotami/partnerami społeczno-gospodarczymi. Podejście do projektów powinno cechować się kompleksowością i budować u potencjalnych beneficjentów kompetencje do tworzenia oraz wdrażania rozwiązań na rzecz zintegrowanych projektów. Czy planowana jest Strategia IIT? IIT mogą być realizowane na obszarach strategicznej interwencji wyznaczonych w KSRR tj. obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze lub w ramach regionalnych OSI. IIT może również stanowić instrument dedykowanym obszarom, dla których planowane są działania rewitalizacyjne. W tym przypadku funkcje strategii terytorialnej pełni gminny program rewitalizacji (GPR). (Projekt Umowy Partnerstwa dla Realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, str. 229). Czy planowane są instrumenty RLKS?, które przy społecznych projektach mają zgodnie z zaleceniem KE powinny wzmocnić pozycję społeczności lokalnych i zapewnić konkretne rozwiązania lokalne. Zastosowanie instrumentu RLKS nie ogranicza się tylko do terenów wiejskich. Może być on wdrażany także w gminach miejsko-wiejskich, miejskich, jak również w dzielnicach miast (obszar rewitalizacji) Projekty RLKS mogą także wliczać się do 8% alokacji EFRR na poziomie UP, która należy obowiązkowo przeznaczyć na zrównoważony rozwój obszarów miejskich (zgodnie z art. 11 rozporządzenia ws. EFRR i Funduszu Spójności). Zachętą dla instytucji zarządzających do zaprogramowania RLKS jest możliwość wykorzystania maksymalnych stóp dofinansowania powiększonych o 10 pp. dla priorytetów realizowanych w całości w ramach tego instrumentu	2.1 uwaga nieuwzględniona	RLKS będzie realizowany w prioryecie 6. Z uwagi na planową realizację ZIT na obszarze wszystkich gmin i powiatów województwa nie przewiduje się wdrażania kolejnego instrumentu terytorialnego, tj. IIT.
					7 Uspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)	Wskaźniki	198	Wskaźniki produktu: Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego Wskaźniki rezultatu: Brak	Wskaźniki produktu: -Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego; -Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach; -Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. Wskaźniki rezultatu: No... Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	Zmiana z uwagi na resztę uzasadnień do tego Priorytetu	2.1 uwaga nieuwzględniona	W Programie wskazano wskaźniki wynikające z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. Na poziomie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych katalog wskaźników zostanie rozszerzony.
					Cały dokument			Nie dotyczy	FEPZ w zaproponowanym kształcie nie uwzględnia oddziaływania konfliktu zbrojnego w Ukrainie na Szczecin i województwo zachodniopomorskie, a tym samym najnowszych wyzwań z nim związanych.	Przed przesłaniem FEPZ do KE należy przeprowadzić, przynajmniej wstępną diagnozę wyzwań społecznych i gospodarczych dla regionu związanych ze skutkami wojny w Ukrainie. W FEPZ powinna nastąpić aktualizacja obejmująca stosowne przesunięcia alokacji (szczególnie na obszary takie jak edukacja i infrastruktura edukacji, adaptacja migrantów do wymagań rynku pracy, pomoc społeczna), a także zmiany w priorytetyzacji poszczególnych rodzajów projektów. Jednym z wielu przykładów w tym zakresie powinno być przejście od koncentracji na innowacyjnej infrastrukturze wychowania przedszkolnego, w szczególności na obszarach wiejskich (str. 106), na rzecz modernizacji/przebudowy/budowy infrastruktury wychowania przedszkolnego pod kątem jej zdolności do obsługi zwiększonej ilości dzieci w wyniku fali migracji – niezależnie od tego czy miejsca przedszkolne będą powstawać na wsi czy w dużych ośrodkach takich jak Szczecin. Aspekt innowacyjny czy preferencji terytorialnych w obliczu przewidywanej fali migracji ludności ukraińskiej powinien zejść na dalszy plan, koncentrując środki na utrzymaniu nie pogorszonej dostępności podstawowych usług dla mieszkańców.	Władze województwa już na tym etapie powinny przedstawić wstępną koncepcję wykorzystania środków w ramach FEPZ na rzecz wyzwań związanych z oddziaływaniem konfliktu zbrojnego w Ukrainie na województwo zachodniopomorskie	1.1 uwaga uwzględniona	Zapisy strategii oraz osi priorytetowych zostały rozszerzone.
							inne		W projekcie Programu zmarginalizowano partnerstwo publiczno-prywatne. Program w obecnej formie nie wykorzystuje potencjału współpracy podmiotów prywatnych z podmiotami publicznymi. W sposób znaczący ogranicza to potencjał rozwojowy naszego województwa.	W celu zintensyfikowania rozwoju gospodarczego oraz nowych form współpracy, zasadnym jest umożliwienie współfinansowania projektów realizowanych w PPP we wszystkich priorytetach Programu.	1.Wsparcie dla projektów realizowanych w formule PPP powinno być możliwe w zakresie znacznie szerszym niż tylko w ramach Priorytetu 2 i celu szczegółowego (i) – Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz celu szczegółowego (ii) – Wspieranie energii odnawialnej (...), głównie dlatego, że jak wynika z analizy rynku projekty w formule PPP są realizowane głównie w sektorach: efektywności energetycznej, sportu i turystyki, infrastruktury transportowej, gospodarki wodno-kanalizacyjnej. Zatem objęcie wsparciem projektów tylko z jednej gałęzi gospodarki może w długim okresie okazać się nieefektywne z uwagi chociażby na ograniczony zakres potrzeb podmiotów publicznych w tym zakresie. 2.Siedmioletnia perspektywa finansowa, która definiuje obszary wsparcia dla różnego rodzaju projektów służących rozwojowi regionu, szczególnie w trudnym okresie pandemii i rosnących cen towarów i usług, powinna być czasem otwierania perspektywy i możliwości, bo tylko dzięki temu region będzie miał szansę skorzystać z istniejących i dostępnych rozwiązań w obszarze realizacji niezbędnych i potrzebnych inwestycji, które dzięki wsparciu ze środków UE znajdują się w zasięgu nawet mniejszych gmin. 3.Dzięki wykorzystaniu formuły PPP podmioty publiczne mają możliwość zrealizować inwestycje w obszarach, w których są one niezbędne zyskując jednocześnie na tym, że finansowanie przedsięwzięcia jest organizowane przez partnera prywatnego, co oznacza, że podmiot publiczny nie musi zabezpieczać w swoim budżecie całej kwoty nakładów, ponieważ są one albo spłacane w formie rat (w okresie od 15 do nawet 30 lat) albo partner prywatny odzyskuje swój wkład w formie opłat pobieranych od użytkowników. Kolejną zaletą wyboru formuły PPP jest kompleksowość – partner prywatny wybuduje i będzie zarządzał infrastrukturą publiczną w okresie umowy. Jest to rozwiązanie wygodne i efektywne zarówno dla stron umowy, jak i użytkowników, którzy mogą korzystać z nowoczesnej usługi spełniającej najwyższe standardy. Dlatego tak ważna jest popularyzacja takich rozwiązań, gdyż w dłuższym horyzoncie czasowym zyski przewyższają poniesione wydatki – pod warunkiem odpowiednio skonstruowanej umowy i właściwego nią zarządzania po stronie publicznej	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został usunięty, ponieważ mylnie sugerował możliwość realizowania projektów w formule PPP tylko w jednym celu szczegółowym.

Mariusz Ryndziejewicz	JST- Powiat Koszaliński	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Strategia Programu	Od 10 do 12	W strategii całkowicie pominięto rolę domów pomocy społecznej (DPS) w świadczeniu pomocy społecznej. Są one jednym z najważniejszych elementów pomocy społecznej dla osób niesamodzielnych, somatycznie chorych, niepełnosprawnych umysłowo i chorych psychicznie.	W roku 2020 w województwie zachodniopomorskim w 36 DPS-ach objętych opieką było 4302 Mieszkańców. Domy pomocy społecznej stanowią istotny element świadczenia pomocy społecznej w województwie.	Ze względów demograficznych nie ma możliwości zaopiekowania się wszystkimi osobami somatycznie chorymi, intelektualnie niepełnosprawnymi oraz psychicznie chorymi w ich miejscu zamieszkania w ramach tzw. deinstytucjonalizacji. Ponadto te osoby wymagają całodobowej, specjalistycznej opieki i rehabilitacji co wyklucza opiekę nad nimi w zdeinstytucjonalizowanym trybie. W roku 2030 odsetek osób w wieku 75 lat i więcej wyniesie 10%. Według prognoz GUS, liczba osób powyżej 60 r.ż. w Polsce w 2030 r. ma wzrosnąć do poziomu 10,8 mln. Spodziewany jest stały wzrost liczby ludności w wieku senioralnym. Wśród mieszkańców miast udział osób w wieku senioralnym wzrośnie z 27,8 proc. w 2020 r. do 42,4 proc. w 2050 r., a udział osób starszych w populacji polskiej wsi zwiększy się z 22,3 proc. do 37,8 proc. Według stanu z dnia 31 grudnia 2020 roku na terenie całego kraju funkcjonuje 871 Domów Pomocy Społeczne, które dysponują 82 660 miejscami. Miejsca te są niezbędne, aby w pełni zająć się osobami przewlekłe chorymi wymagającymi całodobowej opieki. W województwie zachodniopomorskim nastąpią znaczące zmiany struktury wieku, silniejsze niż w skali kraju – przewiduje się znaczny wzrost udziału osób w wieku 65 lat i więcej.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Uzupełniono zapisy strategii. Należy jednak mieć na uwadze, że nie ma możliwości wsparcia ze środków UE DPS, które nie przekształcają się zgodnie ze Strategią Deinstytucjonalizacji.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Warunki podstawowe	111	Deinstytucjonalizacja DPSów na rzecz mieszkalnictwa senioralnego oraz opieki rodzinnej, dziennej i środowiskowej	W celu zaspokojenia wszystkich potrzeb osób wymagających opieki dwudziestoczterogodzinnej należy wspierać jednostki instytucjonalne, takie jak np. Domy Pomocy Społecznej	Wsparcie dla instytucji Domów Pomocy Społecznej (DPS) w ramach Priorytetu 5 nie powinno być pominięte i całkowicie zdeinstytucjonalizowane. Należy wyraźnie rozróżnić beneficjenta DPS-ów od tych, którzy mogą korzystać z mieszkalnictwa senioralnego i wsparcia dziennego. Osoba korzystająca z usług DPS-ów jest często pozbawiona samodzielności codziennej, chora, niepełnosprawna. Nawet przy pełnym wsparciu doraźnym nie jest w stanie samodzielnie funkcjonować w miejscu zamieszkania. Pominiecie tej kwestii prowadzi do wykluczenia tych osób z dostępności do usług zdrowotnych i opiekuńczych w pełni zaspokajając ich potrzeby. Siedmioletnia perspektywa finansowa, zakładająca wsparcie dla osób niepełnosprawnych, starszych zależnych, itp. powinna zakładać dwutorowość postrzegania możliwości realizowania polityki społecznej w tym projektów na rzecz dostępności opieki w DPS-ach. Istotnym procesem jest tworzenie mieszkalnictwa społecznego i senioralnego wyposażonego w systemy opieki telemedycznej, itp., jednakże ważnym jest, aby nie odbywało się to kosztem DPS-ów. Program, bez możliwości wsparcia finansowego projektów infrastrukturalnych jednostek takich jak DPS pogłębi ich zły stan techniczny i przyczyni się do wykluczenia społecznego ich mieszkańców. Oba działania powinny być rozwijane i wspierane finansowo w sposób łożsamy, bez pominięcia na niekorzyść jednego z nich.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Brak zgody Komisji Europejskiej na przedmiotowe wsparcie.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (v)	Warunki podstawowe	124	Rozwój zdeinstytucjonalizowanych form opieki zdrowotnej nad osobami niesamodzielnymi, tj. opieki dziennej, domowej i środowiskowej kosztem wsparcia DPSów	Równoczesny i dwutorowy rozwój form opieki zdrowotnej i społecznej nad osobami niesamodzielnymi	DPS-y są instytucji udzielającej niezbędnych świadczeń, tj., świadczenie usług bytowych, opiekuńczych, wspomagających i edukacyjnych osobom wymagającym całodobowej opieki – nie można w perspektywie siedmioletniego finansowania pominąć wsparcia dla tego typu instytucji, ponieważ znacząco wpłynie to na i tak już trudną sytuację tych miejsc. Brak finansowania w postaci realizacji projektów na rzecz DPSów zablokuje możliwość podnoszenia standardów bytowych (np. standaryzacja miejsc do pokoi jednosobowych) w tym także unowocześniania tych miejsc, rozwijania w systemy informatyczne, np. opaski pomiarowe, systemy elektroniczne. Należy kontynuować i rozwijać założenia polityki senioralnej oraz wspierać rozwój usług społecznych i opiekuńczych dostosowanych do potrzeb osób starszych. W miejscu zamieszkania jak również w całodobowych instytucjach świadczących usługi osobom wymagającym wsparcia niemal we wszystkich czynnościach dnia codziennego.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Brak zgody Komisji Europejskiej na przedmiotowe wsparcie.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)	Warunki podstawowe	181	Działania wspierające proces przejścia od opieki instytucjonalnej/szpitalnej do wysokiej jakości i przystępnych cenowo usług w zakresie opieki domowej oraz usług środowiskowe, w tym promowania cyfrowych rozwiązań w zakresie opieki zdrowotnej w formie teleopieki/telemedycyny,	Działania wspierające instytucje DPS w zakresie dostępności oraz promowania rozwiązań w zakresie opieki zdrowotnej w formie teleopieki/telemedycyny	Uwzględniając w grupach docelowych seniorów, osoby niepełnosprawne oraz osoby psychicznie chore wymagające stałej opieki należy rozpatrzyć potrzeby tych osób w znacznie szerszym kontekście aniżeli wspieranie ich w systemach prowadzących do deinstytucjonalizacji DPSów. Co stanie się z takimi osobami, kiedy nie otrzymają pełnego wsparcia instytucjonalnego? Tj. opieki w trybie całokodbowym. Wsparcie finansowe na inwestycje DPSów pozwoli na znaczącą poprawę sytuacji lokalowej, wsparcie kadry pracowniczej, a co za tym idzie zapewnienie opieki na jak najwyższym poziomie.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z wytycznymi KE nie ma możliwości wspierania instytucjonalnych form całodobowej opieki.
Grzegorz Sokolik	Przedsiębiorstwo- Avility sp. z o.o.	1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	inne	34-35	Jedno z pierwszych zdań mówi: "Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, przewiduje się wsparcie projektów przedsiębiorstw, administracji oraz działania skierowane bezpośrednio do mieszkańek i mieszkańców." A następnie zawęza się beneficjentów do JST.	Typy beneficjentów: *JST, jedn. org. JST *mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa *Instytucje Otoczenia Biznesu *uczelnie *klastyry; *Samorząd Województwa *podmiot wdrażający instrument finansowy *i inne.	Należy dopisać również przedsiębiorstwa czy biznes, jakkolwiek nazwać przedstawicieli sektora gospodarczego. Brakuje tu również wspomnianych w nagłówku organizacji badawczych. Ich projekty nie będą realizowane? Może warto dopisać tandemny typu współpracę jednostek badawczych z JST i przedsiębiorstwami jako katalizator innowacji czy nowych technologii.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Jednostki badawcze będą wspierane w celu (i) a przedsiębiorstwa w celu (ii). Dla zachowania wewnętrznej demarkacji nie przewiduje się tego wsparcia w celu (ii).
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	inne	36	Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe: Na etapie tworzenia programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny programu regionalnego.	Dodanie wsparcia działań międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.	Nie wskazano konkretnej propozycji zapisu z uwagi na wątpliwość, która rodzi się z analizy pozostałej części dokumentu, gdzie zapisano dodatkowo: Nie przewiduje się możliwości realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych, transgranicznych ani transnarodowych. Brak takiego zapisu w pierwszych celach sugeruje możliwość wystąpienia tego typu działań i w kontekście słusznie ujętych w dokumencie zapisów uwzględniających transgraniczne uwarunkowania położenia regionu (s.35) warto w tym rozważyć możliwość wsparcia działań międzyregionalnych, transgranicznych i transnarodowych.	3.2 uwaga o charakterze zapytania	Pole dotyczy realizacji inwestycji poza obszarem województwa zachodniopomorskiego. Dlatego też nie przewiduje się takich działań, jednakże z usług wytworzonych w ramach niniejszego celu, będą mogli korzystać wszyscy.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	inne	35	Ponadto rozszerzona winna być dostępność e-usług związanych z realizacją zadań obejmujących takie obszary jak turystyka, sport, rolnictwo, ochrona środowiska, komunikacja realizowanych z wykorzystaniem danych przestrzennych.	Ponadto rozszerzona winna być możliwość ucyfrowienia e-usług związanych z realizacją zadań obejmujących między innymi takie obszary jak turystyka, sport, rolnictwo, ochrona środowiska, komunikacja i organizacja transportu oraz mobilność realizowanych z wykorzystaniem danych przestrzennych. Rozszerzenie dostępności e-usług winno być realizowane w oparciu o budowę centrów serwowania usług z wykorzystaniem efektywnie działających systemów elektronicznego obiegu dokumentów wdrożonych w przedsiębiorstwach, administracji oraz sektorze pozarządowym.	Propozycja uzupełnienia wynika z potrzeby ujęcia kwestii związanych z organizacją transportu i wsparcia mobilności oraz wykorzystania narzędzi cyfrowych przez sektor prywatny, publiczny i pozarządowy.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Jednym z zadań w tym celu szczegółowym jest udostępnienie danych publicznych innym sektorom. Cyfryzacja transportu natomiast może być realizowana w Priorytecie 4.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	inne	35	Dla stworzenia możliwości sprawnie funkcjonujących e-usług niezbędne jest umożliwienie sfinansowania dostosowania zaplecza informatycznego dla e-usług oraz systemów informatycznych zapewniających obsługę świadczonych usług wraz z zapewnieniem optymalnej dostępności i przepustowości łączny internetowych w podmiotach świadczących e-usługi.	Dostosowanie zaplecza informatycznego dla e-usług oraz systemów informatycznych obsługujących e-usługi poprzez między innymi: poprawę stanu łączy internetowych wśród JST, poprawę parametrów SLA dla łączy internetowych, dostawę infrastruktury sprzętowo – programowej.	Propozycja uzupełnienia wynika z potrzeby stworzenia możliwości prawidłowego i efektywnego funkcjonowania systemów informatycznych, które obsługiwane będą realizację usług dla mieszkańek i mieszkańców. Zmieniające się uwarunkowania techniczne i wydajnościowe powodują potrzebę rozbudowy i modernizacji wykorzystywanej do realizacji e-usług infrastruktury technicznej.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Inwestycje infrastrukturalne finansowane mają być ze środków programu krajowego Fndusze Europejskie dla Rozwoju Cyfrowego oraz z Krajowego Planu Odbudowy.
		UWAGA OGÓLNA		inne			W typach beneficjentów przy JST należy rozwinąć zapis: „ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST”	Rozszerzenie katalogi beneficjentów.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	W zależności od priorytetu, celu szczegółowego, a także pakietu działań zaplanowanych do realizacji, katalog beneficjentów został poszerzony.
		7 Uspokojone Pomorze Zachodnie	CS (i)	inne			Należy wyodrębnić priorytet skierowany na wzmocnienie obszarów objętych rewitalizacją lub dać konkretne preferencje w innych priorytetach uwzględniające możliwość pozyskania funduszy przez różne podmioty, które mają zgłoszone projekty w GPR-ach	W całym dokumencie brak ukierunkowanej pomocy finansowej na procesy rewitalizacji, brak konkretnego priorytetu dedykowanego rewitalizacji lub preferencji dla projektów wpisanych w GPR-y (zgodnie z ustawą o rewitalizacji). Pomięcie rewitalizacji jest krzywdzące, ponieważ przyczyni się do przzerwiania już dobrze rozpoczętych procesów wyjścia z kryzysów na obszarach zdegradowanych. Brak środków będzie powodem dalszej marginalizacji tych obszarów. A co za tym idzie będzie skutkowało negatywnym rozlewaniem się problemów na inne części miast. Argument, którego wysłuchaliśmy na otwartym spotkaniu z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego, że rewitalizacja może znaleźć się w ZIT-ach (Priorytet 7) skutecznie ogranicza możliwości aplikowania o środki na projekty wpisane do GPR przez podmioty inne niż JST, np. przedsiębiorcy. Ponadto tylko nasze województwo w całej Polsce nie wsparło procesów rewitalizacyjnych.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspieraną w ramach EFS+.
		UWAGA OGÓLNA		inne			Należy wprowadzić instrument ZIT, również do innych priorytetów.	Instrumentowi ZIT dedykowany jest głównie priorytet 7, niestety środki przeznaczone na ten priorytet są stosunkowo małe wobec liczby zawiązanych ZIT-ów w woj. Zachodniopomorskim. Dlatego należy dopuścić w innych priorytetach również instrument ZIT by wzmocnić efekty realizacji projektów strategicznych gmin , które wpływają na rozwój całego Pomorza Zachodniego.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	Obszary wsparcia oraz wartości wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakterindykatywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro (należy mieć na względzie, że ewentualne rozszerzenie zakresu wsparcia poprzez instrument ZIT nie będzie wiązało się ze zwiększeniem przedmiotowej wartości).
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	30	Konieczność uwzględnienia w typach beneficjentów: - Instytucje Otoczenia Biznesu - spółki ze 100% udziałem gminy (np. agencje rozwoju lokalnego)		Proponowana zmiana jest zasadna w kontekście zakresu interwencji. Ponadto umożliwi zawarcie w ramach projektów partnerstw z IOB czy agencjami rozwoju lokalnego.	3. Wyjaśnienia	Beneficjentami środków na projekty B+R będą mogły być przedsiębiorstwa, w tym także realizujące projekty w partnerstwie z jednostkami naukowymi (organizacjami badawczymi). IOB zostaną dodane do cs 1(i) ze względu na rozszerzenie interwencji celu szczegółowego w kolejnej wersji programu. Nie ma potrzeby dopisywania konkretnych form prawnych IOB. Jeśli będą one spełniać definicję IOB, nie będzie miało to znaczenia.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	34	Opis dotyczący przewidywanych typów projektów: - transformacja cyfrowa polegająca na wdrożeniu programów stymulujących (...), oraz cyfryzacji i zwiększenia dostępności danych publicznych, a także cyfrowych zasobów o znacznym potencjale ponownego wykorzystania (np. w zakresie kultury i dziedzictwa, pozostających w dyspozycji podmiotów spoza sektora publicznego...	Należy wykreślić zapis: pozostających w dyspozycji podmiotów spoza sektora publicznego...	Działania w zakresie kultury i dziedzictwa, w większości dotyczącej jednostek sektora publicznego (JST, instytucje kultury, uczelnie publiczne). Pozostawiając ten zapis zostaną one automatycznie wykluczone z możliwości aplikowania o środki na zwiększenie dostępności danych publicznych, a także zasobów o znacznym potencjale ponownego wykorzystania w ww. działaniach.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapis nie ogranicza interwencji do ucyfrowienia zasobów niepublicznych, wcześniejsze zdania wskazują na dane publiczne.

1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	34		Konieczność uwzględnienia w typach projektów możliwości budowy sieci pomiędzy wszystkimi jednostkami/ spółkami gminy.	Potrzeby gminy w zakresie cyfryzacji wskazują także na konieczność uwzględnienia w typach projektów możliwości budowy sieci pomiędzy wszystkimi jednostkami/ spółkami gminy.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Inwestycje infrastrukturalne finansowane mają być ze środków programu krajowego Fndusze Europejskie dla Rozwoju Cyfrowego oraz z Krajowego Planu Odbudowy.
1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	35	Uzupełnienie typów beneficjentów o: - instytucje otoczenia Biznesu - instytucje kultury - jednostki organizacyjne JST - spółki ze 100% udziałem jst - placówki naukowe		Instytucje Otoczenia Biznesu – w zakresie cyfrowej transformacji polskiej gospodarki; ze względu na typy projektów dot. usług dla przedsiębiorców, usług dla biznesu Instytucje kultury – w związku z uwagą w pkt 2 Jednostki organizacyjne JST oraz spółki ze 100% udziałem JST – wykonujące usługi publiczne, ze względu na określone typy projektów	2.1 uwaga nieuwzględniona	Ze względu na ograniczoną alokację środków nie przewiduje się wsparcia innych beneficjentów niż jst.
1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	nie dotyczy	39	„W tym kontekście jednym z wyzwań będzie aktywizacja gospodarcza obszaru Specjalnej Strefy Włączenia (SSW).”	„W tym kontekście jednym z wyzwań będzie m.in. aktywizacja gospodarcza obszaru Specjalnej Strefy Włączenia (SSW).”	Uzupełnienie zapisu, aby nie ograniczać się jedynie do SSW.	3. Wyjaśnienia	W celu szczegółowym 1(iii) wsparcie będzie kierowane do całego obszaru województwa. Wszystkie zachodniopomorskie MŚP będą mogły korzystać z atrakcyjnych instrumentów finansowych. Dla podmiotów z obszaru SSW przewiduje się dodatkową możliwość wsparcia dotacyjnego dla znaczących inwestycji na tym terenie.
1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	nie dotyczy	40-45		Uwzględnienie w typach projektów możliwości sfinansowania budowy hal pod wynajem – Inkubatora Przedsiębiorczości	Budowa Inkubatora Przedsiębiorczości (hali) jest niezbędna na rzecz lokalnego rozwoju ekonomicznego mikro, małych i średnich przedsiębiorców, jako miejsce lokowania MMŚP, którym potrzebny jest impuls i wsparcie do rozpoczęcia działalności oraz rozwoju.	3. Wyjaśnienia	Hala pod wynajem nie jest inkubatorem przedsiębiorczości. W inkubacji kluczowe są usługi wsparcia oferowane początkującym przedsiębiorstwom. Powierzchnia biurowa czy magazynowa pod wynajem ma zupełnie inny charakter wsparcia i nie mieści się w zakresie takiej interwencji.
1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	nie dotyczy	40	Przewiduje się następujące typy projektów: (...) - wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora poprzez m.in. uzbrojenie i przygotowanie terenów parków przemysłowych oraz budowę hal – Inkubatorów Przedsiębiorczości	Przewiduje się następujące typy projektów: (...) - wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora poprzez m.in. uzbrojenie i przygotowanie terenów parków przemysłowych oraz budowę hal – Inkubatorów Przedsiębiorczości	Doprecyzowanie zapisów poprzez wskazanie możliwości budowy hal – Inkubatorów Przedsiębiorczości oraz uzbrojenia i przygotowania terenów parków przemysłowych. Powyższe powinno mieć także odzwierciedlenie w kwotach przypisanych do kategorii interwencji.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Hala nie jest inkubatorem przedsiębiorczości. W celu szczegółowym 1(iii) nie przewiduje się realizacji projektów z zakresu uzbrajania terenów inwestycyjnych. Wynika to ze stanowiska Komisji Europejskiej do zakresu interwencji CP1. Został zaplanowany natomiast projekt własny realizowany przez UM WZ na rzecz wszystkich JST z terenu województwa w zakresie "Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora". Tereny inwestycyjne będą mogły być rozwijane w ramach alokacji dedykowanej poszczególnym ZIT w zależności od zidentyfikowanych przez nie potrzeb i planów rozwojowych. Konieczne będzie wykazanie w jaki sposób zostały wykorzystane (zapełnione) tereny inwestycyjne uzbrojone ze środków RPO WZ 2014 - 2020.
1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	nie dotyczy	41		Rozszerzenie typów beneficjentów o: - JST - spółki ze 100% udziałem gminy (np. agencje rozwoju lokalnego)	Aby móc skorzystać z określonego typu projektu: „wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora”.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W celu szczegółowym 1(iii) nie przewiduje się realizacji projektów z zakresu uzbrajania terenów inwestycyjnych. Wynika to ze stanowiska Komisji Europejskiej do zakresu interwencji CP1. Został zaplanowany natomiast projekt własny realizowany przez UM WZ na rzecz wszystkich JST z terenu województwa w zakresie "Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora". Tereny inwestycyjne będą mogły być rozwijane w ramach alokacji dedykowanej poszczególnym ZIT w zależności od zidentyfikowanych przez nie potrzeb i planów rozwojowych. Konieczne będzie wykazanie w jaki sposób zostały wykorzystane (zapełnione) tereny inwestycyjne uzbrojone ze środków RPO WZ 2014 - 2020.
1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Warunki podstawowe	42		W szczególnych terytoriach docelowych wskazane zostały jedynie SSW. Nie powinniśmy ograniczać się jedynie do tego obszaru.	Konieczne jest wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP także na obszarach spoza SSW. Aby nie dyskryminować MŚP położonych poza SSW – propozycja premiovania MŚP z obszaru SSW, a nie ograniczenie projektów jedynie do tego obszaru.	3. Wyjaśnienia	Wsparcie przedsiębiorczości będzie realizowane na terenie całego województwa poprzez instrumenty finansowe. Dodatkowo dla SSW - z uwagi na szereg zidentyfikowanych na tym obszarze deficytów - planowane jest wsparcie dotacyjne dla inwestycji o znaczących rezultatach w obszarze oddziaływania na rozwój regionu i kooperacje.
1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Wskaźniki	43		Uzupełnienie wskaźników rezultatu o wskaźnik dot. powierzchni uzbrojonych terenów oraz dotyczący budowy hal – Inkubatorów Przedsiębiorczości	Aby uspójnić, w związku z uwagą w pkt. 6 i 7. (CS ii CS iii)	2.1 uwaga nieuwzględniona	Nie przewiduje się tego typu wsparcia, więc wskaźniki nie będą dodawane.
1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Inne	44	Kategorie interwencji: zakres interwencji, forma finansowania, terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne	Uwzględnienie typów projektów dot. uzbrojenia terenów parków przemysłowych oraz budowy hal – Inkubatorów Przedsiębiorczości	Aby uspójnić, w związku z uwagą w pkt. 6 i 7.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z powyższymi odpowiedziami.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	48		Rozszerzenie typów beneficjentów o: - spółki ze 100% udziałem gminy (np. agencje rozwoju lokalnego)	Celem skorzystania z dofinansowania w zakresie przedsiębiorczości.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Możliwość wsparcia ograniczona jest przepisami o pomocy publicznej i sprowadza się tylko do działalności przedsiębiorstwa w zakresie usług publicznych.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	53	Zróżnicowanego podejścia wymagają takie obszary jak Specjalna Strefa Włączenia, obszar uzdrowiskowy, strefa przybrzeżna, strefa występowania obiektów zabytkowych, strefy, w których liczba zgonów oraz liczba schorzeń układu oddechowego i układu krążenia są największe w stosunku do 10 tysięcy mieszkańców.	Rozszerzenie obszarów wymagających zróżnicowanego podejścia o obszar rewitalizacji, tereny zdegradowane z Gminnego Programu Rewitalizacji oraz lokale komunalne w zabudowie wielorodzinnej.	Obok wskazanych obecnie w dokumencie stref, wskazane strefy także potrzebują zróżnicowanego podejścia	1.1 uwaga uwzględniona	Projekty na obszarach zdegradowanych będą wspierane w całym programie - dodatkowo będą punktowane jeśli będą wynikały z Gminnego Programu Rewitalizacji. Dotyczy to także priorytetu 2.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	52	Projekt z zakresu termomodernizacji budynków publicznych i mieszkalnych musi wykazywać minimum 25% oszczędności energii.	Sugeruje się wprowadzenie rozróżnienia % osiągnięcia oszczędności energii dla zabudowy wielorodzinnej i odrębnie dla jednorodzinnej oraz uszczegółowienia zapisów, który wskaźnik ma zostać obniżony (Czy to ma być energia końcowa, czy energia pierwotna). Propozycja zapisu: „Projekt z zakresu termomodernizacji budynków publicznych i mieszkalnych musi wykazywać minimum 15% oszczędności energii końcowej, na podstawie audytów energetycznych i świadectwa charakterystyki energetycznej obiektów budowlanych.”	Przy zabudowie wielorodzinnej, gdzie beneficjentami są osoby fizyczne znacznie trudniej jest osiągnąć większą oszczędność, zwłaszcza przy dociepleniach. Likwidacja samego pieca np. kaflowego to oszczędność 15%. Np. w ZPA 2.14 i 2.15 wskaźnikiem jest EP i ono określa nam wartość do zakwalifikowania do projektu. W świadectwie charakterystyki energetycznej nie ma podanej wartości tj. % oszczędności energii	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa minimalny próg oszczędności energii wynosi 30%, stąd brak możliwości obniżenia jego wartości w programie. Ponadto również na podstawie projektu Umowy Partnerstwa w ramach programów regionalnych możliwe będzie jedynie wsparcie budynków mieszkalnych wielorodzinnych. Budynki mieszkalne jednorodzinne będą wspierane w ramach programu Czyste Powietrze (którego wymóg 30% oszczędności energii nie obejmuje).
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	52	Wsparcie w zakresie źródeł ciepła będzie realizowane z uwzględnieniem traktowania gazu za paliwo przejściowe, które docelowo zostanie zastąpione rozwiązaniami bezemisijnymi.	Konieczność modyfikacji w kontekście dotychczas funkcjonujących zasad udzielania wsparcia dla przedsięwzięć objętych programami wsparcia (np. Zachodniopomorski Program Antysmogowy).	W realizowanym obecnie Zachodniopomorskim Programie Antysmogowym obowiązuje zasada dot. udzielania wsparcia dla inwestycji dot. wymiany nieekologicznych źródeł ciepła wg. przyjętej hierarchii: 1) podłączenie do sieci ciepłowniczej, 2) zainstalowanie ogrzewania gazowego 3) zainstalowanie innych rodzajów źródeł ciepła: - zainstalowanie ogrzewania elektrycznego, - zainstalowanie ogrzewania olejowego, - zainstalowanie ogrzewania opartego na odnawialnych źródłach energii, - zainstalowanie ogrzewania opartego na paliwie stałym o niskiej emisyjności. Konieczna jest modyfikacja, ponieważ w tej chwili możliwość przyłączenia nieruchomości do sieci gazowej wyklucza możliwość zastosowania pozostałych, ekologicznych źródeł ciepła. Szczególnie ważne dla obszarów miejskich jest zachowanie dotychczasowych warunków, dzięki którym wsparcie do wymiany nieekologicznych źródeł ciepła kierowane jest do właścicieli mieszkań w zabudowie wielorodzinnej.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Priorytetem przy wsparciu będzie stosowanie odnawialnych źródeł energii. Podłączanie do sieci gazowej będzie wyjątkiem, a nie regułą ze względu na nieodnawialny charakter tego paliwa.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	53	Typy projektów: Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych (wraz z audytem), w tym zmniejszanie zjawiska ubóstwa energetycznego, w kierunku rozwiązań kompleksowych, (wraz z podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, czy wraz z instalacją urządzeń OZE).	Typy projektów: Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych (wraz z audytem oraz świadectwem charakterystyki energetycznej dla lokali mieszkalnych), w tym zmniejszanie zjawiska ubóstwa energetycznego, w kierunku rozwiązań kompleksowych, (wraz z podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, czy wraz z instalacją urządzeń OZE).	Audyტ sporządza się tylko dla całego budynku, a nie pojedynczego lokalu. W ten sposób wykluczmy ze wsparcia pojedyncze lokale mieszkalne.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa wsparcie mogą otrzymać budynki mieszkalne wielorodzinne, a nie pojedyncze lokale mieszkalne.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	53	Typy projektów: Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych (...). Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową.	Typy projektów: Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych (...). Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (np. szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową.	Aby nie tworzyć katalogu zamkniętego.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	Zapis nie jest zawężający, a katalog jest przykładowy.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	53	Wymiana źródła ciepła opartego na spalaniu paliw kopalnych możliwa będzie w oparciu o hierarchię źródeł ciepła.: 1. Odnawialne Źródła Energii. 2. Ciepło systemowe. 3. Źródła wykorzystujące paliwo gazowe. Dopiero uzasadnienie dla braku możliwości technicznych może być podstawą wyboru źródła ciepła o niższej hierarchii.	Powinno znaleźć się rozróżnienie w hierarchii uzależnione od rodzaju zabudowy. Odnawialne źródło energii nie powinno być kluczowe w zabudowie wielorodzinnej.	Dodatkowo BARDZO CZĘSTO źródło ciepła oparte o odnawialne źródła nie może być głównym źródłem ciepła zapewniającym komfort cieplny w całym okresie grzewczym.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa i stanowiskiem Komisji priorytetem są odnawialne źródła energii ew. uzupełniane źródłami gazowymi, żadne inne (olejowe, węglowe, itp.) nie mogą być wspierane.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	54	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych (...) - wsparcie w formie instrumentów zwrotnych lub dotacja dla projektów zlokalizowanych na obszarze o szczególnie niekorzystnych parametrach ubóstwa energetycznego	Wprowadzenie możliwości pozyskania wsparcia bezzwrotnego także przez wnioskodawców będących spoza obszaru o szczególnie niekorzystnych parametrach ubóstwa energetycznego.	Wsparcie bezzwrotne powinno obejmować także mieszkaniowy zasób gminy z uwagi na charakter tego zasobu, tj. przeznaczenie go dla osób ubogich. Tworzenie tych zasobów jest wspierane bezzwrotnymi instrumentami finansowymi (Fundusz Działal BGK). Analogicznie więc poprawa efektywności tych budynków powinna być wspierana takimi narzędziami.	1.1 uwaga uwzględniona	Instrumenty finansowe, stanowiące główny środek wsparcia takich inwestycji w nowej perspektywie, będą zawierały komponent bezzwrotny (dotacyjny).
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	54	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych (wraz z audytem)...	Proponuje się rozbudowanie wsparcia i wprowadzenie narzędzi do przekonania społeczności korzystającej naprzemiennie z kilku źródeł ciepła, w tym tzw. "kopciuchów".	Obecnie liczba grupa mieszkańców posiada dwa źródła ciepła, tj. na paliwo stałe oraz gazowe. Używają „kopciucha” w zależności od temperatury na zewnątrz. Przy temperaturach niższych zauważyć można większą emisję gazów. Niezbędna wydaje się kampania zwiększająca świadomość mieszkańców ale także wprowadzenie instrumentów wsparcia do likwidacji pieca na paliwo stałe – również w przypadku korzystania z kilku źródeł ciepła dla danego budynku/lokalu.	1.1 uwaga uwzględniona	W ramach CP2 cs (i) będzie realizowany typ projektu: promocja, doradztwo, podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkank i mieszkańców, przedsiębiorców i władz publicznych. W jego ramach będzie możliwa realizacja wskazanych działań.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	nie dotyczy	54		Wprowadzenie definicji „obszaru o szczególnie niekorzystnych parametrach ubóstwa energetycznego.	Dla przejrzystości zapisów, konieczne jest wprowadzenie np. mapki pokazującej przedmiotowy obszar.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Obszary zostaną określone na etapie wdrażania.

2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	Warunki podstawowe	54	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne Realizacja projektów w oparciu o Masterplan energetyczny oświetlenia.	Należy wykreślić ten warunek, ewentualnie wprowadzić warunek wykonania audytu dla konkretnego przedsięwzięcia.	Należy wykreślić ten warunek, ewentualnie wprowadzić warunek wykonania audytu dla konkretnego przedsięwzięcia.	1.1 uwaga uwzględniona	
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	Warunki podstawowe	56	W części dot. instrumentów finansowych jest zapis: „Istotnym elementem decydującym o formie wsparcia będzie wyznacznik ubóstwa energetycznego.”	Konieczność doprecyzowania poziomu wskaźnika.	Dla przejrzystości zapisów konieczne jest doprecyzowanie poziomu wskaźnika będącego wyznacznikiem ubóstwa energetycznego.	4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Poziom zostanie określony w kryteriach wyboru projektów, a o tym zdecyduje Komitet Monitorujący FEPZ.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	nie dotyczy	58		Ze względu na powyższą uwagę dot. wprowadzenie dotacji dla zasobów mieszkaniowych komunalnych, konieczna jest zmiana w zakresie podziału środków pomiędzy dotacje a pożyczkę.	W odniesieniu do uwagi dot. wprowadzenia dotacji dla zasobów mieszkaniowych komunalnych	1.1 uwaga częściowo uwzględniona	Do kategorii interwencji zostanie wprowadzony kod 05- dotacja w ramach instrumentu finansowego
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (II)	nie dotyczy	61	Typy projektów: - budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z ewentualnymi magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE; dopuszczalne moce energii cieplnej: biomasa: poniżej 5MWth (...)	Zwiększenie dopuszczalnej mocy energii cieplnej: biomasa do poziomu 20 MWth.	Zwiększenie poziomu umożliwi aplikowanie o środki także innym spółkom (np. Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej w Stargardzie) , które działają na rzecz mieszkańców.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Projekty o większych mocach źródeł będą wspierane w ramach programu FEnIKS.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (II)	nie dotyczy	61	Wsparcie w formie instrumentów zwrotnych i mieszanych.	Zmianę zapisu poprzez umożliwienie aplikowania o dotację przez spółki ze 100% udziałem gminy.	Przedmiotem działalności gospodarczej Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. z siedzibą w Stargardzie jest koncesjonowana działalność w zakresie wytwarzania, przesyłania i dystrybucji ciepła. Z uwagi na charakter prowadzonej działalności, zgodnie z zasadami i przepisami ustawy – Prawo energetyczne, przedsiębiorstwo energetyczne, spółka zobligowana jest do ustalania tzw. taryfy dla ciepła, która podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki. Ze względu na ochronę interesów odbiorców ciepła przed nadmiernym wzrostem cen i stawek opłat, zasadne jest, aby tego typu podmiot mógł skorzystać z dofinansowania bezzwrotnego w formie dotacji na realizację zadań inwestycyjnych. Skorzystanie bowiem z instrumentów zwrotnych powoduje wzrost kosztów wykonywania działalności dla przedsiębiorstwa, które wpłyną na ceny i stawki opłat dla odbiorcy końcowego tj. wyższa amortyzacja czy koszty finansowe od pożyczek. Dodatkowo w ramach środków własnych PEC Sp. z o.o. ponosi nakłady tylko na bieżące zadania inwestycyjne (sieci, przyłącza, węzły).	2.1 uwaga nieuwzględniona	Instrumenty finansowe, stanowiące główny środek wsparcia takich inwestycji w nowej perspektywie, będą zawierały komponent bezzwrotny (dotacyjny).
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (II)	Plan finansowy	65		Uwzględniając uwagę w pkt 19, konieczne jest znaczne zwiększenie kwoty w 050 Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych, do kwoty min. 20 mln euro	Uwzględniając uwagę w pkt 19, konieczne jest znaczne zwiększenie kwoty w 050 Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych, do kwoty min. 20 mln euro	2.1 uwaga nieuwzględniona	Projekty o większych mocach źródeł będą wspierane w ramach programu FEnIKS.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (IV)	nie dotyczy	67	Wspierane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2.	Należy usunąć zapis o gęstości zaludnienia lub wprowadzić inne preferencje dla miast o wyższym wskaźniku gęstości zaludnienia	Ze wskazanymi w typie projektu „adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu” problemami borykają się przede wszystkim miasta o większej gęstości zaludnienia, i to głównie do nich powinny być kierowane te działania. Zapis na str. 70 daje możliwość aplikowania dla ZIT na przedsięwzięcia na rzecz odporności miast na zagrożenia związane ze skutkami zmian klimatu, mała retencja wodna, z drugiej strony zapis dotyczący gęstości zaludnienia wyklucza część gmin, będących w ZIT-ach z tej możliwości. Prosimy o uwzględnienia możliwości aplikowania również przez obszary miejskie będących w ZIT również o większej gęstości zaludnienia.	3. Wyjaśnienia	Zapis wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi. Obszary o większej gęstości zaludnienia mogą ubiegać się o wsparcie z programu FEnIKS.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (IV)	nie dotyczy	67	Wsparcie obejmować również będzie gospodarowanie wodami opadowymi w formie np. ogrodów deszczowych, zielonych dachów, poprzez lokalne obniżenia z bioretencją, rozszczelnienie powierzchni nieprzepuszczalnych, a także wdrożenie działań zapobiegających utracie różnorodności biologicznej i spójności ekosystemów miejskich np. poprzez zadrzewienia, parki kieszonekowe i miejskie, skwery.	Konieczność dodania: tworzenie, nowych obszarów parków miejskich oraz terenów zielonych	Abby nie było to tylko powiększenie istniejących terenów zielonych.	3. Wyjaśnienia	Interwencja dopuszcza również realizację nowych terenów zieleni.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (IV)	nie dotyczy	68	(...) możliwe będzie uzyskanie wsparcia na przygotowanie miejskich placów adaptacji.	Odnosząc się do uwagi powyżej, miasta o większej gęstości zaludnienia niż 1000 mieszkańców/m2 zmuszone będą do opracowania miejskich planów adaptacji, aby mogły walczyć z negatywnymi skutkami zmian klimatu.	Odnosząc się do uwagi powyżej, miasta o większej gęstości zaludnienia niż 1000 mieszkańców/m2 zmuszone będą do opracowania miejskich planów adaptacji, aby mogły walczyć z negatywnymi skutkami zmian klimatu.	3. Wyjaśnienia	Zapis wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi, gdzie o wsparcie dla opracowania miejskich planów adaptacji obszary o większej gęstości zaludnienia mogą ubiegać się z programu FEnIKS.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (IV)	nie dotyczy	69		Rozszerzenie typów beneficjentów o: - związki JST - TBS - spółki ze 100% udziałem gminy	Rozszerzenie typów beneficjentów wynika z możliwości realizacji określonych typów projektów przez wskazanych beneficjentów. TBS – jako zarządca wspólnotami i zasobem komunalnym. Ponadto, doprecyzowania będzie wymagała sytuacja aplikowania o środki przez związki JST – w przypadku wprowadzenia/zachowania limitu gęstości zamieszkania, w jaki sposób odnosić ten wskaźnik do związku – czy gęstość odnosić będziemy do każdego z parterów, czy może będzie to średnia gęstości na całym obszarze związku?	2.1 uwaga nieuwzględniona	W typach beneficjentów wskazano podmioty, których podstawowym zadaniem są działania wskazane w zakresie wsparcia. Z uwagi na ograniczoną alokację oraz zadania statutowe każdej z instytucji, nie ma możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (IV)	Warunki podstawowe	70	Szczególne terytoria docelowe (...): - ZIT	Rozszerzenie zapisu przy ZIT o: „udostępnienie zachowującej funkcje przyrodnicze wysokiej jakości przestrzeni publicznej”	Możliwość realizacji tego typu projektów także przez ZIT, a nie jedynie przez SSW	1.1 uwaga uwzględniona	
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (IV)	Warunki podstawowe	70	Szczególne terytoria docelowe (...): - ZIT	Mając na uwadze wprowadzenie ograniczenia dot. gęstości zaludnienia, jak to ma się do projektów ZIT? – Czy aplikować o środki będą mogły jedynie gminy ZIT, które będą spełniały ten warunek?	Projekty w zakresie ZIT nie powinny mieć ograniczenia w zakresie gęstości zaludnienia	3. Wyjaśnienia	Warunek dotyczący gęstości zaludnienia dotyczy obszarów miejskich bez względu na formę partnerstwa terytorialnego.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (IV)	Plan finansowy	73		Mając na uwadze, że ze skutkami zmian klimatu borykają się przede wszystkim miasta średnie i duże, środki na ten cel przeznaczone powinny skupiać się przede wszystkim na tej kategorii beneficjentów, a nie ma „miastach małych i przedmieściach”	Mając na uwadze, że ze skutkami zmian klimatu borykają się przede wszystkim miasta średnie i duże, środki na ten cel przeznaczone powinny skupiać się przede wszystkim na tej kategorii beneficjentów, a nie ma „miastach małych i przedmieściach	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (V)	nie dotyczy	74-75	Wsparcie obejmuje aglomeracje z przedziału 2-15 tys RLM.	Konieczność usunięcia zakresu RLM, albo jego zwiększenie do np. 150 tys. oraz przy typach projektów dot.: - Rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, w tym budowa lub przebudowa oczyszczalni ścieków zgodnie z priorytetami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz - Zwiększenie efektywności dostaw wody, rozwój systemów ujęć, uzdatniania, zaopatrzenia, dostawy i magazynowania wody (...)	Usunięcie lub zwiększenie górnego zakresu RLM umożliwi takim miastom jak Stargard zrealizowanie inwestycji ważnych z punktu widzenia strategicznego miasta (m.in. poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, pozytywny wpływ na środowisko, ograniczenie podtopień), tj. m.in. - budowa zamkniętych komór fermentacyjnych wraz z budową zbiornika gazu i instalacji do odzysku energii, budowie instalacji do stabilizacji osadów wapnem wysokoreaktywnym oraz budowę instalacji do odbioru osadów z czyszczenia kanalizacji; - budowa przepompowni nadmiarowej ścieków dopływających w pogodzie deszczowej do Oczyszczalni Ścieków wraz z adaptacją obiektów kubaturowych do gromadzenia tych ścieków oraz z wykonaniem syfonu z niezbędnymi urządzeniami. Ponadto aglomeracje, takie jak aglomeracja Stargard (86.238 RLM) porządkuje gospodarkę ściekową na obszarze Miasta Stargard oraz Gminy Stargard i Gminy Kobyłanka. Rozwój aglomeracji ma bezpośredni wpływ na wody podziemne i wody powierzchniowe (m.in. ochronę wód rzeki Iny i jeziora Miedwie). Zatem w celu uzyskania zakładanych wskaźników, niezbędne jest wsparcie projektów w ramach aglomeracji znajdujących się w przedziale do 150.000 RLM	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa i linii demarkacyjnej aglomeracje powyżej 15 tys. RLM będą wspierane na poziomie krajowym. Z kolei w przypadku inwestycji zwiększających efektywność dostaw wody (...) wsparcie możliwe jest na poziomie regionalnym dla gmin o liczbie ludności do 15 tys. mieszkańców.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (V)	Plan finansowy	78-79		Uwzględniając uwagę powyżej, niezbędne jest zaplanowanie środków w odpowiedniej wysokości, które pozwolą zrealizować zaplanowane zadania	Uwzględniając uwagę powyżej, niezbędne jest zaplanowanie środków w odpowiedniej wysokości, które pozwolą zrealizować zaplanowane zadania	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa i linii demarkacyjnej aglomeracje powyżej 15 tys. RLM będą wspierane na poziomie krajowym. Z kolei w przypadku inwestycji zwiększających efektywność dostaw wody (...) wsparcie możliwe jest na poziomie regionalnym dla gmin o liczbie ludności do 15 tys. mieszkańców.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (V)	nie dotyczy	75	W celu szczegółowym planowane jest także wsparcie projektów polegających na usuwaniu zanieczyszczeń spoczywających w korytarz rzek/dolin zalewowych (...)	Konieczność uwzględnienia także "kanałów rzecznych".	Konieczność uwzględnienia także "kanałów rzecznych".	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (V)	nie dotyczy	75	Typy projektów (...) - projekty polegające na oczyszczaniu śródlądowych wód stojących i płynących (zmniejszenie ilości odpadów niesionych przez wody morza)	Rozszerzenie zapisu o: „wraz z zagospodarowaniem terenów przy wodach / ciekach wodnych. Typ projektu dedykowany PGW Wody Polskie w partnerstwie z JST oraz organizacjami pozarządowymi.	Głównym podmiotem odpowiedzialnym za krajową gospodarkę wodną jest PGW Wody Polskie. Natomiast tereny przy wodach / ciekach wodnych mogą należeć do JST.	1.1 uwaga uwzględniona	
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (VI)	nie dotyczy	83		Poszerzenie katalogu beneficjentów o: - spółki ze 100% udziałem gminy - przedsiębiorstwa (mikro, małe, średnie i duże) zlokalizowane na terenie parków przemysłowych	Doprecyzowanie typów beneficjentów w kontekście typów projektów, które mogą realizować. W Stargardzie zadania w tym zakresie realizują spółki komunalne ze 100% udziałem miasta. Do zadań gminy, realizowanych przez Zakład Zagospodarowania Odpadów Stargard Sp. z o.o. należy m.in. zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (Instalacja Komunalna w Łęczycy, gm. Starga Dąbrowa). Natomiast Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. realizuje pozostałe zadania gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi. Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w sposób szczególny ogranicza możliwości powierzenia zadań w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych, w związku z czym nie zawsze jest możliwość powierzenia zadania spółce komunalnej na zasadach świadczenia UOIG. W takich przypadkach, niejednokrotnie nawet spółki ze 100% udziałem gminy zobowiązane są zabiegać o umowy na zasadach zamówień publicznych. Obecny, przywołany zapis dotyczący typu beneficjentów wyklucza możliwość ubiegania się o środki w ramach tego wsparcia przez spółki komunalne powołane przez gminę do realizacji zadań gminy, ale realizujących zadania w ramach umów zawartych w wyniku zamówienia publicznego.	1.1 uwaga uwzględniona	

2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (vii)	nie dotyczy	89-90	Interwencja: Jednocześnie jednym z zadań na obszarach zurbanizowanych będzie przeciwdziałanie niedoborom terenów zielonych, powiększenie powierzchni biologicznie czynnej oraz zwiększenie nasadzeń zieleni wysokiej.	Dodanie typu projektów w zakresie wsparcia dla projektów obejmujących parki, skwery, zieleń przydrożną.	Uspójnienie zapisów dokumentu.	3. Wyjaśnienia	Przywołany typ projektu będzie mógł być realizowany w CP2 (iv).
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (vii)	nie dotyczy	90	Azyle dla zwierząt (...)	Brak wsparcia dla działań gmin w zakresie opieki nad zwierzętami bezdomnymi – konieczność uwzględnienia.	Jednym z obowiązków zadań gmin jest zapewnienie w ramach gminnych programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi (m.in. tworzenie i prowadzenie schronisk dla bezdomnych zwierząt (psy i koty), sprawowanie opieki nad kotami wolnożyjącymi, rozwój działań ograniczających niekontrolowany wzrost populacji zwierząt bezdomnych poprzez działania adopcyjne, sterylizacje itp., rozwój systemu pomocy zwierzętom bezdomnym i dzikożyjącym, które uległy wypadkom komunikacyjnym. Do tej pory brak jest programów ukierunkowanych na działania gmin w tym zakresie. W szczególności wsparcie ma na celu: - zapewnienie humanitarnych warunków życia zwierzętom bezdomnym, - ograniczenie niekontrolowanego rozrostu populacji zwierząt bezdomnych, - poprawę bezpieczeństwa zwierząt oraz mieszkańców przed zwierzętami bezdomnymi i dzikimi, - wsparcie działań edukacyjnych, m.in. w zakresie oddziaływania zwierząt domowych na zdrowie mieszkańców.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Brak możliwości wsparcia ze środków unijnych.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (vii)	nie dotyczy	90		Rozszerzenie typów beneficjentów o TBS, spółki ze 100% udziałem gminy	W związku ze wskazaniem w katalogu beneficjentów „spółdzielni mieszkaniowych oraz wspólnot mieszkaniowych”, Stargardzkie TBS także pełni funkcję zarządcy wspólnotami.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W typach beneficjentów wskazano podmioty, których podstawowym zadaniem są działania wskazane w zakresie wsparcia. Z uwagi na ograniczoną alokację oraz zadania statutowe każdej z instytucji, nie ma możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów.
2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (vii)	Warunki podstawowe	91	Możliwości uzyskania wsparcia w ramach celu nie powinny ograniczać się jedynie do beneficjentów z obszaru SSW, gdyż z przedmiotowymi problemami opisanymi w interwencji, borykają się także beneficjenci spoza SSW.	Możliwości uzyskania wsparcia w ramach celu nie powinny ograniczać się jedynie do beneficjentów z obszaru SSW, gdyż z przedmiotowymi problemami opisanymi w interwencji, borykają się także beneficjenci spoza SSW.	Możliwości uzyskania wsparcia w ramach celu nie powinny ograniczać się jedynie do beneficjentów z obszaru SSW, gdyż z przedmiotowymi problemami opisanymi w interwencji, borykają się także beneficjenci spoza SSW.	1.1 uwaga uwzględniona	
3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	nie dotyczy	94-99	Z uwagi na ukierunkowanie celu szczegółowego na poprawę jakości powietrza oraz zmiany nawyków transportowych, planowana jest realizacja działań służących bardziej efektywnemu i przyjaznemu dla środowiska podziałowi zadań przewozowych, w tym rozwój infrastruktury dla niezmotoryzowanych oraz promowanie nowych sposobów na przemieszczanie się po mieście (np. współdzielenia pojazdów lub korzystania z urządzeń transportu osobistego).	Brak wsparcia dla innych niż przewóz osób usług będących zadaniami gmin, np. transportu miejskiego w zakresie odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości.	Publiczny transport zbiorowy nie jest jedynym zadaniem gmin, oddziałującym w znacznym stopniu na jakość powietrza w mieście. Ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych nakłada na samorządy (i podmioty je obsługujące) obowiązki w zakresie realizacji zadań z wykorzystaniem pojazdów zeroemisyjnych nie tylko w zakresie publicznego transportu zbiorowego, ale również w pozostałych dziedzinach usług komunalnych. Zadania te obejmują m.in. odbiór odpadów komunalnych z nieruchomości, obsługę dróg i terenów publicznych, mieszkalnictwo, ciepłownictwo itp. Koniecznym jest wsparcie dla JST i przedsiębiorstw realizujących zadania gmin w tym zakresie.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Cel szczegółowy nie ma na celu wymiany środków transportu instytucji publicznych, a jedynie transportu publicznego miejskiego.
3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	nie dotyczy	94	Typy projektów: - budowa i przebudowa infrastruktury transportu miejskiego, w tym: (...)	Wprowadzenie zapisu „m.in.”: - budowa i przebudowa infrastruktury transportu miejskiego, w tym m.in.: (...)	Zaproponowane rozwiązanie wprowadzające katalog otwarty zakresu projektu.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	Wskazane typy projektów są na tyle szerokie, że nie ma potrzeby stosowania katalogu otwartego. Należy pamiętać, że nie wszystkie typy projektów mogą być finansowane w ramach transportu miejskiego.
3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	nie dotyczy	95	Typy projektów: (...) Inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowany w centrach miast (ciagi pieszce, wspólny bilet, przejścia dla pieszych, azyle dla pieszych);	Wprowadzenie zapisu „m.in.” oraz uzupełnienie o inne przykładowe działanie mające na celu transformację w kierunku gospodarki zeroemisyjnej: Inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowany w centrach miast (m.in. ciagi pieszce, wspólny bilet, przejścia dla pieszych, azyle dla pieszych), wraz z zieloną i zielono-niebieską infrastrukturą.	Zaproponowane rozwiązanie wprowadzające katalog otwarty zakresu projektu oraz rozszerza zakres projektów mający wpływ na transformację w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Zapisy zostały przeformułowane
3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	Plan finansowy	98	Dotacja – 80 000 000		Mając na uwadze zakres interwencji oraz typy projektów a także fakt, iż w ramach przedmiotowego celu szczegółowego aplikować o środki będą mogły wszystkie ZIT, przewidywania alokacja jest zdecydowanie za mała.	3. Wyjaśnienia	Wielkości alokacji wskazane na realizację ZIT w ramach poszczególnych CS mają charakter indykatywny i zostaną doprecyzowane po uzgodnieniach z partnerstwami JST. Łącznie w FEPZ na realizację ZIT przewidziano 290 mln euro.
4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	100	Kluczowym zadaniem będzie tworzenie obsłóg miejscowości, wyprowadzających ruch z ich centrów (...). Zmiana przebiegu dróg wojewódzkich poprzez realizację obwodnic (...).	Konieczność wprowadzenie czytelnych zapisów, umożliwiających tworzenie obsłóg miejscowości, nie będących jednocześnie drogami wojewódzkimi.	W przypadku Miasta Stargard – planowana obwodnica północna, której celem jest stworzenie bezpiecznego ruchu tranzytowego omijającego centrum miasta, ma strategiczne znaczenie dla miasta m.in. przez swoją lokalizację – przebiega w bliskim sąsiedztwie parku przemysłowego. Planowana inwestycja w znaczący sposób ograniczy tranzyt i przejazd pojazdów przez miasto, w szczególności na trasie Stargard - Szczecin oraz Stargard - Goleniów (bezpośrednie połączenie Stargardzkiego Parku Przemysłowego z drogą krajową nr 10 poprzez rondo południk oraz z drogą powiatową nr 1709Z bezpośrednio połączoną z drogą wojewódzką nr 142).	1.1 uwaga uwzględniona	Drogi lokalne będą mogły być realizowane w ramach Priorytetu 4, jednakże należy mieć na względzie konieczność ujęcia zadań w regionalnym planie transportowym oraz ograniczenia związane z limitem środków oraz obostrzeniami dot. zadań drogowych. Drogi lokalne stanowiące dojazdy do terenów inwestycyjnych przewidziane zostały do wsparcia w ramach strategii ZIT w priorytecie 7.
4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	100-104		Uwzględnienie w zapisach interwencji oraz planowanych działaniach możliwości realizacji inwestycji w zakresie dróg lokalnych.	Drogi lokalne, ze względu na „bliskość” dla mieszkańców, powinny także być wprost przewidziane do współfinansowania, gdyż ich jakość i lokalizacja wpływa na zapewnienie bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz wszystkich użytkowników dróg.	1.1 uwaga uwzględniona	Drogi lokalne będą mogły być realizowane w ramach Priorytetu 4, jednakże należy mieć na względzie konieczność ujęcia zadań w regionalnym planie transportowym oraz ograniczenia związane z limitem środków oraz obostrzeniami dot. zadań drogowych. Drogi lokalne stanowiące dojazdy do terenów inwestycyjnych przewidziane zostały do wsparcia w ramach strategii ZIT w priorytecie 7.
4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	101	Ulepszona komunikacja dotyczyła będzie zarówno wykluczonych transportowo obszarów Specjalnej Strefy Włączenia, jak i układu transgranicznego i połączeń z sąsiednimi regionami.	Wprowadzenie „m.in.”: Ulepszona komunikacja dotyczyła będzie m.in. zarówno wykluczonych transportowo obszarów Specjalnej Strefy Włączenia, jak i układu transgranicznego i połączeń z sąsiednimi regionami	Proponowany zapis nie ogranicza jedynie możliwości interwencji na wskazanych obszarach, ale także daje możliwość interwencji na pozostałych obszarach, które wymagają inwestycji drogowych.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	Dotychczasowy zapis nie ogranicza zakresu inwestycji.
4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Warunki podstawowe	102		Mając na uwadze rangę i zakres proponowanych działań, konieczne jest określenie terytoriów docelowych: ZIT	Mając na uwadze rangę i zakres proponowanych działań, konieczne jest określenie terytoriów docelowych: ZIT.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Inwestycje będą realizowane na terenie całego województwa, w tym na obszarach właściwych dla poszczególnych partnerstw objętych instrumentem terytorialnym ZIT. Zadania będą realizowane na podstawie rozstrzygnięć regionalnego planu transportowego. Projekty wynikające ze strategii ZIT będą mogły zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu 7.
4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	101		Konieczność wprowadzenia do typów beneficjentów: spółek komunalnych, ze 100% udziałem gminy.	Bardzo często budowie/przebudowie drogi towarzyszy konieczność budowy/przebudowy sieci wodociągowej, która w przypadku Miasta Stargard, wykonywana jest (w partnerstwie) przez Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	1.1 uwaga uwzględniona	
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	106	(...) planowane są działania polegające na przebudowie, rozbudowie i funkcjonalnym dostosowaniu szkół i placówek oświatowych.	Wprowadzenie zapisu umożliwiającego rozbudowę szkół/placówek oświatowych poprzez „budowę” obiektu.	Aby niwelować dysproporcję w dostępie do infrastruktury edukacyjnej, może być konieczna rozbudowa szkoły poprzez budowę nowego obiektu edukacyjnego.	1.1 uwaga uwzględniona	Uzupełniono zapisy, jednak należy mieć na uwadze, że budowa będzie możliwa jedynie w uzasadnionych sytuacjach, przy wykazaniu potrzeb wynikających z długofalowych analiz demograficznych.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	106	Planowane jest wsparcie innowacyjnej infrastruktury wychowania przedszkolnego (...)	Wprowadzenie zapisu umożliwiającego budowę, przebudowę i rozbudowę placówek przedszkolnych.	Doprecyzowanie formy wsparcia infrastruktury wychowania przedszkolnego.	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	107		Wprowadzenie do katalogu beneficjentów: TBS, spółki ze 100% udziałem gminy	W przypadku Miasta Stargard, inwestycje w zakresie opisanym w interwencji może realizować także Stargardzkie TBS Sp. z o.o.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W typach beneficjentów wskazano podmioty, których podstawowym zadaniem są działania opisane w zakresie wsparcia. Z uwagi na ograniczoną alokację oraz zadania statutowe każdej z instytucji, nie ma możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	109		Zwiększenie środków na P5 CS (ii)	Mając na uwadze zakres interwencji w zakresie działań infrastrukturalnych, środki przeznaczone na ten cel są zdecydowanie za małe	2.1 uwaga nieuwzględniona	Fundusze Europejskie nie mają na celu zapewnienia finansowania wszystkich potrzeb samorządów. Wsparcie musi być ukierunkowane na wyrównywanie szans.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	nie dotyczy	112-113	Do wykluczenia społecznego prowadzą również utrudnienia w dostępie do obiektów i przestrzeni publicznej, na które narażone są w szczególności osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby starsze.	Uzupełnienie typów projektów o projekty dot. dostosowania obiektów i przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Brak typu projektu, który dożyłby przedmiotowego zapisu umieszczonego w części dot. interwencji.	1.1 uwaga uwzględniona	
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	nie dotyczy	113	Typy projektów: - infrastruktura społeczna powiązana z procesem integracji społecznej (w tym mieszkania chronione, schroniska dla osób bezdomnych) (...)	Wprowadzenie „m.in.” oraz dodatkowych form wsparcia opisanych w interwencji: - infrastruktura społeczna powiązana z procesem integracji społecznej (w tym m.in. mieszkania chronione, wytnieniolowe, wspomagane, schroniska dla osób bezdomnych) (...)	Wprowadzenie zapisu wprowadzającego otwarty katalog wsparcia oraz uzupełnienie o przykłady opisane w interwencji.	1.1 uwaga uwzględniona	
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	nie dotyczy	113		Uzupełnienie typów projektów o nowy, uwzględniający opisaną interwencję: - infrastruktura obiektów zapewniających całonocowy pobyt (w tym czasowy, np. przez 2 tygodnie) osobom z niepełnosprawnościami lub osobom w podeszłym wieku	Wprowadzony zapis odzwierciedla charakter wsparcia oferowany przez Gminę Miasto Stargard osobom z niepełnosprawnościami oraz starszym. Nie zawsze mamy do czynienia z placówką czy opieką w oferowanych obiektach.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Brak zgody Komisji Europejskiej na przedmiotowe wsparcie.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	113		Wprowadzenie do katalogu beneficjentów: TBS, spółki ze 100% udziałem gminy	W ramach celu możliwe będzie uzyskanie wsparcia na różne formy usług bytowych tj. mieszkania chronione, socjalne, treningowe, wytnieniolowe, wspomagane, które na terenie Gminy Miasto Stargard realizowane są przez Stargardzkie TBS Sp. z o.o.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W typach beneficjentów wskazano podmioty, których podstawowym zadaniem są działania opisane w zakresie wsparcia. Z uwagi na ograniczoną alokację oraz zadania statutowe każdej z instytucji, nie ma możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	114	Możliwości uzyskania wsparcia w ramach celu nie powinny ograniczać się jedynie do beneficjentów z obszaru SSW, gdyż z przedmiotowymi problemami opisanymi w interwencji, borykają się także beneficjenci spoza SSW.	Możliwości uzyskania wsparcia w ramach celu nie powinny ograniczać się jedynie do beneficjentów z obszaru SSW, gdyż z przedmiotowymi problemami opisanymi w interwencji, borykają się także beneficjenci spoza SSW.	Możliwości uzyskania wsparcia w ramach celu nie powinny ograniczać się jedynie do beneficjentów z obszaru SSW, gdyż z przedmiotowymi problemami opisanymi w interwencji, borykają się także beneficjenci spoza SSW.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na ograniczone wsparcie, zasadne jest jego ukierunkowanie a na gminy o słabszym potencjale Fundusze Europejskie nie mają na celu zapewnienia finansowania wszystkich potrzeb samorządów. Wsparcie musi być ukierunkowane na wyrównywanie szans.

5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorza Zachodnie	CS (ii)	nie dotyczy	115		Uwzględniając zakres interwencji, niezbędne jest zaplanowanie środków w odpowiedniej wysokości, które pozwolą zrealizować zaplanowane zadania.	Uwzględniając zakres interwencji, niezbędne jest zaplanowanie środków w odpowiedniej wysokości, które pozwolą zrealizować zaplanowane zadania.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Fundusze Europejskie nie mają na celu zapewnienia finansowania wszystkich potrzeb samorządów. Wsparcie musi być ukierunkowane na wyrównywanie szans.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorza Zachodnie	CS (iv)	nie dotyczy	117-123		W ramach celu szczegółowego powinno być przewidziane wsparcie nie tylko dla migrantów, ale także dla uchodźców – w kontekście obecnej sytuacji na Ukrainie	W ramach celu szczegółowego powinno być przewidziane wsparcie nie tylko dla migrantów, ale także dla uchodźców – w kontekście obecnej sytuacji na Ukrainie	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Opisy zostały rozszerzone po agresji Rosji na Ukrainę. Należy jednak zauważyć, że nazwa celu szczegółowego jest nazwą własną wskazaną w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorza Zachodnie	CS (iv)	nie dotyczy	119		Wprowadzenie do katalogu beneficjentów: TBS, spółki ze 100% udziałem gminy	W ramach celu możliwe będzie uzyskanie wsparcia na różne formy usług bytowych tj. mieszkania chronione, socjalne, treningowe, wychnieniowe, wspomagane, które na terenie Gminy Miasto Stargard realizowane są przez Stargardzkie TBS Sp. z o.o.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W typach beneficjentów wskazano podmioty, których podstawowym zadaniem są działania opisane w zakresie wsparcia. Z uwagi na ograniczoną alokację oraz zadania statutowe każdej z instytucji, nie ma możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorza Zachodnie	CS (v)	nie dotyczy	125		Wprowadzenie do katalogu beneficjentów: JST oraz TBS, spółki ze 100% udziałem gminy	Zakres interwencji oraz określone typy projektów wskazują na konieczność rozszerzenia typów beneficjentów, w których posiadaniu/zarządzaniu są obiekty ochrony zdrowia. Ponadto Gmina Miasto Stargard prowadzi centrum opiekuńczo-mieszkalne, które dzięki możliwości pozyskania środków zewnętrznych, rozszerzyłoby ofertę usług dla osób niesamodzielnych, umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami pozostanie w środowisku lokalnym, a także zwiększenie ich sprawności oraz bezpieczne, komfortowe i adekwatne do potrzeb wsparcie. Dodatkowo odnosząc się do opieki psychiatrycznej opisane w interwencji, Miasto dąży do poszerzenia oferty w zakresie usług dla osób starszych, o miejsce pobytu dziennego dla osób wymagających wysokiego poziomu wsparcia. Obecnie brak na terenie miasta placówki dla osób z chorobami odczynowymi, w oferowanej terapii i aktywizacji. Korzystanie z tej formy wsparcia może pomóc uczestnikom w opóźnieniu rozwoju choroby i dłuższe zachowanie sprawności, natomiast członkom ich rodzin pozwala na wytchnienie i dale możliwość dalszej aktywności zawodowej	2.1 uwaga nieuwzględniona	W typach beneficjentów wskazano podmioty, których podstawowym zadaniem są działania opisane w zakresie wsparcia. Z uwagi na ograniczoną alokację oraz zadania statutowe każdej z instytucji, nie ma możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów. Ponadto w ramach celu szczegółowego możliwe jest jedynie wsparcie jednostek, które świadczą usługi zdrowotne finansowane z NFZ.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorza Zachodnie	CS (vi)	nie dotyczy	130	W celu zwiększenia udziału w kulturze mieszanek i mieszkanków województwa planowane jest wsparcie dla kluczowych instytucji kultury.	Uwzględnienie w typach projektów oraz interwencji, zabytków wpisanych na listę najcenniejszych polskich zabytków - Pomników Historii, poprzez rozszerzenie zapisu: - prace restauratorskie i konserwatorskie obiektów zabytkowych i o znaczeniu historycznym, ze szczególnym uwzględnieniem Pomników Historii;	Ze względu na swoją bogatą historię, są to zabytki o szczególnej wartości dla kultury, za którymi kryje się ogrom dziedzictwa. Obecnie na listę Pomników Historii wpisanych jest 107 zabytków i układów urbanistycznych, na Pomorzu Zachodnim są trzy: w Kolbaczu Opactwo Cystersów, w Kamieniu Pomorskim – zespół katedralny z katedrą NMP, śś Jana Chrzciciela i Faustyna oraz w Stargardzie Kolegiata NMP Królowej Świata i średniowieczne mury obronne.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na katalog beneficjentów nie ma podstaw do rozszerzenia typów projektów.
5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorza Zachodnie	CS (vi)	nie dotyczy	132		Rozszerzenie typów beneficjentów w zakresie działań w sektorze kultury i dziedzictwa kulturowego o: - JST - samorządowe instytucje kultury	Rozszerzenie w związku z uwagą powyżej dot. konieczności uwzględnienia Pomników Historii.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w przedmiotowym zakresie dla pozostałych jednostek samorządów terytorialnych zaplanowane zostało w osi priorytetowej 7 i tam zaplanowano wsparcie dla instytucji kultury takich jak wskazane w uwadze. Nie ma możliwości zaprogramowania takiego samego wsparcia dla tych samych beneficjentów w dwóch różnych celach szczegółowych, dlatego też zdecydowano się na przedmiotową demarkację.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (a)	nie dotyczy	138		Wprowadzenie typu beneficjenta: JST	Umożliwienie pozyskania wsparcia przez JST na projekty skierowane do osób młodych kończących szkoły ponadpodstawowe/ uczelnie, absolwentów szkół / uczelni (promocja przedsiębiorczości)	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z Liniją demarkacyjną beneficjentami w ramach przedmiotowego wsparcia mogą być urzędy pracy oraz Ochotnicze Hufce Pracy.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (f)	nie dotyczy	155- 161	W ramach edukacji przedszkolnej działania koncentrować się będą zarówno na wspieraniu tworzenia nowych miejsc przedszkolnych (...).	Tworzenie nowych miejsc przedszkolnych jest często ściśle związane z poszerzeniem infrastruktury, a tym samym działaniami inwestycyjnymi Mając na uwadze, że środki przeznaczone na powyższe działanie będą pochodziły z EFS+, należy je uzupełnić o środki EFRR.	Tworzenie nowych miejsc przedszkolnych jest często ściśle związane z poszerzeniem infrastruktury, a tym samym działaniami inwestycyjnymi Mając na uwadze, że środki przeznaczone na powyższe działanie będą pochodziły z EFS+, należy je uzupełnić o środki EFRR.	1.1 uwaga uwzględniona	Zapisy programu zostaną uzupełnione o zapewnienie komplementarności środków EFS+ ze środkami EFRR w przedmiotowym obszarze.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (f)	nie dotyczy	155-157	W ramach poprawy jakości i dostępności edukacji przedszkolnej oraz tworzenia miejsc przedszkolnych powinna być możliwość sfinansowania: - dostosowania przedszkola do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami - zapewnienia asystenta dziecku nie tylko w przedszkolu, ale i poza nim	Konieczność spełnienia ustawy o dostępności. Stwierdza się dużą potrzebę zapewnienia asystentów dzieci z niepełnosprawnościami, już na etapie przedszkolnym.		1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	W ramach typów projektów zaplanowano poprawę jakości i dostępności edukacji na każdym etapie kształcenia - od wychowania przedszkolnego poprzez kształcenie ogólne, kończąc na kształceniu zawodowym.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (f)	nie dotyczy	158		Uzupełnienie typów beneficjentów o: - JST - instytucje kultury	Określony zakres interwencji oraz typy projektów wskazują, że działania będą realizowane przez: - JST – w zakresie edukacji, jako organizatorzy szkół - instytucje kultury (w przypadku Stargardu – SCN oraz MAH) – w zakresie centrów popularyzujących edukację	3. Wyjaśnienia	W cs (f) są wskazani zaproponowani beneficjenci, tj. szkoły i placówki oświaty i ich organy prowadzące (mogą być nimi JST), wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów) - nie ma wykluczenia instytucji kultury.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (k)	nie dotyczy	161	Typy projektów: Wsparcie w obszarze usług społecznych: - tworzenie centrów usług społecznych (...)	Tworzenie centrów usług społecznych jest często ściśle związane z działaniami inwestycyjnymi Mając na uwadze, że środki przeznaczone na powyższe działanie będą pochodziły z EFS+, należy je uzupełnić o środki EFRR.	Tworzenie centrów usług społecznych jest często ściśle związane z działaniami inwestycyjnymi Mając na uwadze, że środki przeznaczone na powyższe działanie będą pochodziły z EFS+, należy je uzupełnić o środki EFRR.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Tworzenie CUS zaplanowano z wykorzystaniem dostępnej infrastruktury. Natomiast środki związane z działaniami inwestycyjnymi będą finansowane w ramach cross-finansingu.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (k)	nie dotyczy	162	Typy projektów: Wsparcie w obszarze usług społecznych: - rozwój usług społecznych, w tym świadczonych w społeczności lokalnej, m.in. w formie: Wsparcia dla osób wykonujących usługi sąsiedzkie/ opiekuńcze/ asystenckie w postaci m.in. dofinansowań szkoleń, konsultacji, spotkań informacyjnych	Opisane usługi wymagają posiadania lub zakupu środka transportu. Mając na uwadze, że środki przeznaczone na powyższe działanie będą pochodziły z EFS+, należy je uzupełnić o środki EFRR.	Opisane usługi wymagają posiadania lub zakupu środka transportu. Mając na uwadze, że środki przeznaczone na powyższe działanie będą pochodziły z EFS+, należy je uzupełnić o środki EFRR.	3. Wyjaśnienia	W ramach działań związanych z rozwojem usług społecznych istnieje możliwość finansowania wynagrodzeń dla osób wykonujących usługi społeczne. Zapisy dot. szczegółowego zakresu wsparcia w zakresie usług społecznych pojawiają się w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (k)	nie dotyczy	162	Typy projektów: Wsparcie w obszarze usług społecznych: - rozwój usług społecznych, w tym świadczonych w społeczności lokalnej, m.in. w formie: upowszechniania transportu indywidualnego typu door-to-door oraz transportu na życzenie dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności	Opisane usługi wymagają posiadania lub zakupu środka transportu. Mając na uwadze, że środki przeznaczone na powyższe działanie będą pochodziły z EFS+, należy je uzupełnić o środki EFRR.	Opisane usługi wymagają posiadania lub zakupu środka transportu. Mając na uwadze, że środki przeznaczone na powyższe działanie będą pochodziły z EFS+, należy je uzupełnić o środki EFRR.	3. Wyjaśnienia	W ramach przedmiotowego typu projektu będzie możliwość zakupu środków trwałych. Szczegółowy zakres wsparcia będzie określony na poziomie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (k)	nie dotyczy	163	Grupy docelowe: - w obszarze usług społecznych	Mając na uwadze zakres interwencji oraz typy projektów, konieczność uzupełnienia grup docelowych o: - osoby udzielające wsparcia w ramach usług sąsiedzkich - pracownicy centrum usług społecznych	Mając na uwadze zakres interwencji oraz typy projektów, konieczność uzupełnienia grup docelowych o: - osoby udzielające wsparcia w ramach usług sąsiedzkich - pracownicy centrum usług społecznych	2.1 uwaga nieuwzględniona	Grupa docelowa w ramach przedmiotowego celu szczegółowego, w którą wpisują się osoby udzielające wsparcia w ramach usług sąsiedzkich, to wskazane w programie osoby sprawujące opiekę nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz ich otoczenie. W zakresie pracowników CUS, to zakładana interwencja nie identyfikuje tej grupy jako głównej grupy docelowej udzielanego wsparcia.
6 Aktywne Pomorza Zachodnie	CS (l)	nie dotyczy	169	Typy projektów: - wsparcie na rzecz rodziny m.in. w formie: Wsparcia psychologicznego, terapeutycznego dla rodziców adopcyjnych oraz dzieci adoptowanych itp.	Konieczność uzupełnienia o: rodziców biologicznych oraz dzieci i młodzież (nie będące jednocześnie dziećmi adoptowanymi)	Poszerzenie katalogu osób, o osoby, które także wymagają wsparcia psychologicznego oraz terapeutycznego.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie na rzecz rodziny wychowującej dzieci znajduje się w katalogu typów projektów zaplanowanych do realizacji.</

Wojciech Szymalski	Organizacja pozarządowa - Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju	3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)		95	Priorytetowo będą traktowane inwestycje dotyczące wymiany taboru na autobusy wodorowe wraz z infrastrukturą towarzyszącą.		Jak przewidują analizy eksperckie, np. organizacji Transport& Environment (Transport& Environment, How to decarbonise European transport by 2050, Report, listopad 2018.) w sektorze transportu wodór będzie miał jedynie marginalne znaczenie dla zasilania pojazdów, tylko w wybranych branżach. Prawdopodobnie będą to jedynie ciężkie pojazdy drogowe oraz statki i samoloty. W pozostałych branżach transportu pojazdy nie będą opłacalnie korzystały z zasilania wodorem, a więc inwestowanie z infrastrukturę zasilania wodorem pojazdów z transporcie lądowym powinno być realizowane w sposób ostrożny, aby nie generować aktywów osieroconych. W chwili obecnej nie ma ciężkich pojazdów drogowych na wodór ani statków, ani samolotów i prawdopodobnie do 2029 roku pojawią się jedynie ich prototypy, a zatem nie istnieje konieczność priorytetowego inwestowania w infrastrukturę ładowania pojazdów wodorem ze środków i pojazdy wodorowe. Priorytetowe powinno być zastosowanie wodoru w przemyśle energochłonnym.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie dotyczy taboru oraz dodatkowo infrastruktury ładowania. Należy mieć na uwadze, że technologie wodorowe stale się rozwijają i nie ma podstaw aby wykluczać tego rodzaju wsparcie.
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)		96	Główne grupy docelowe – w obecnym zapisie brak organizacji pozarządowych	Proponujemy do grup docelowych dodać organizacje pozarządowe	Wśród grup docelowych brak organizacji pozarządowych, tymczasem mogą one być partnerami projektów dotyczących mobilności i wspólnie z głównym beneficjentem realizować „działania promocyjne w zakresie podnoszenia świadomości mieszkaneek i mieszkańców w zakresie korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niemotoryzowanego”, które zostały wpisane jako element promocyjny każdego projektu. W poprzednim okresie finansowania nie wpisano jednej z grup docelowych w RPO, co wykluczyło możliwość tworzenia partnerstw w projektach. Wpisując więcej grup docelowych wyklucza się tego typu utrudnienia.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na ograniczone wsparcie brak podstaw do rozszerzania katalogu beneficjentów.
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)	Wskaźniki	97	Wskaźniki produktu i rezultatu	Uzupełnienie listy wskaźników produktu i rezultatu co najmniej o poniższe: Długość nowych linii autobusowych, Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej, Liczba wybudowanych obiektów „parku i jedź”, Alternative fuels infrastructure (refuelling/recharging points), Liczba osób korzystających z zakupionego lub zmodernizowanego kolejowego taboru pasażerskiego w ciągu roku, Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego	Wśród wskaźników brakuje jeszcze wielu znajdujących się na liście WLWK, które pozwoliłyby mierzyć skalę produktów i rezultatów typów interwencji wpisanych do priorytetu. Wskazane byłoby także dla tego typu transportu zastosować wskaźnik szacowanej redukcji emisji gazów cieplarnianych ze zrealizowanych inwestycji	2.1 uwaga nieuwzględniona	W Programie wskazano wskaźniki wynikające z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. Na poziomie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych lista wskaźników zostanie rozszerzona.
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)		100	Kluczowym zadaniem będzie tworzenie obszcj miejscowości, wyprowadzających ruch z ich centrów – szczególnie w odniesieniu do miejscowości, przez które wiodą szlaki obsługujące ruch ciężki. Zmiana przebiegu dróg wojewódzkich poprzez realizację obwodnic otworzy możliwość wprowadzenia w miastach stref ruchu uspokojonego i ograniczenia ruchu pojazdów szczególnie uciążliwych (pojazdów ciężkich i przewożących materiały niebezpieczne).	Postulujemy uzupełnienie zapisu: Preferowana będzie realizacja inwestycji w obejścia miejscowości, które w sposób zintegrowany będą zarówno wyprowadzały ruch drogowy z miast, jak i dbały o jednoczesne dostosowanie parametrów dróg w mieście do zmniejszonego ruchu i zwiększenia bezpieczeństwa drogowego na terenie miasta.	Jak pokazuje praktyka, miasta lub gminy (zwłaszcza małe), którym wybudowano obwodnicę, często pozostają same sobie z problemem przebudowy i dostosowania do nowoczesnych standardów i zmniejszonego ruchu drogowego odcinków dróg, którymi wcześniej odbywał się ruch tranzytowy. Brak takiej przebudowy może powodować odnowienie się ruchu do niepożądanie dużych wartości (ruch wzbudzony), a także spadek bezpieczeństwa ruchu, np. ze względu na przekroczenia prędkości na niedostosowanych do nowych warunków odcinków dróg. Dlatego zasadne jest realizowane obwodnic w ramach projektów zintegrowanych.	1.1 uwaga uwzględniona	
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Wskaźniki	103	Braki na liście wskaźników produktu i rezultatu	Dodanie co najmniej następujących wskaźników z listy WLWK: Liczba osób korzystających z zakupionego lub zmodernizowanego kolejowego taboru pasażerskiego w ciągu roku, Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego, Długość zmodernizowanych linii kolejowych poza TEN-T	Postulujemy dodanie wskaźników dotyczących transportu kolejowego, zwłaszcza, że zapisano w priorytecie wymianę taboru kolejowego na nisko lub zeroemisyjny.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Nie przewiduje się inwestycji w linie kolejowe. Dotychczas wybrane wskaźniki wystarczająco precyzyjnie obrazują zakres interwencji.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie				Zapisy dotyczące edukacji ekologicznej	Popieramy uwzględnienie edukacji ekologicznej w każdym celu szczegółowym	Zauważyliśmy, że projekt FE zawiera możliwość realizacji działań edukacyjnych na poziomie regionalnym w każdym z celów szczegółowych programu dotyczących ochrony środowiska, co bardzo doceniamy i mamy nadzieję, że zapisy te znajdą się także w ostatecznej wersji dokumentu	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Plan finansowy		Alokacja na inwestycje drogowe wynosi 200 mln EUR, a na inwestycje kolejowe 25 mln EUR	Postulujemy zmianę alokacji, aby środki przeznaczone na drogi wyniosły maksymalnie 150 mln EUR, a na kolej co najmniej 75 mln EUR	Mimo iż w priorytecie stara się zachować pozory stosując zapisy np.: „ukierunkowanie inwestycji na łączenie różnych form transportu z naciskiem na preferencje dla transportu zbiorowego.” W istocie alokacja funduszy preferuje transport drogowy, który będzie realizowany w większości poprzez transport indywidualny, a nie zbiorowy. Dlatego proponujemy taką zmianę, aby zapewnić co najmniej równoważne środki na transport zbiorowy (miejski i pozamiejski łącznie co najmniej 150 mln EUR) oraz drogowy (150 mln EUR).	2.1 uwaga nieuwzględniona	Województwo Zachodniopomorskie wymieniło praktycznie cały tabor kolejowy i brak jest potrzeb o tak dużej jak wskazania skali. Ustalono, że z poziomu regionalnego nie będą realizowane inwestycje w linie kolejowe. Alokacja na transport musi być rozpatrywana w kontekście całego programu o alokacji 1,6 mld euro.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)			Alokacja na efektywność energetyczną i redukcję emisji gazów cieplarnianych 60 mln EUR	Zwiększenie alokacji co najmniej do 100 mln EUR	Alokując zaledwie 60 mln EUR na efektywność energetyczną województwo zachodniopomorskie będzie miało jedną z najniższych, jeśli nie najniższą alokację funduszy na ten cel szczegółowy wśród wszystkich 16 regionów Polski. Nawet mniejsze województwo polskie zamierza przeznaczyć na ten cel 93 mln EUR, a świętokrzyskie 100 mln EUR. Potrzeby modernizacji budynków w województwie są wysokie ze względu na starą zabudowę poniemiecką, także w dużych miastach.	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	W związku z brakiem rozstrzygnięć w zakresie zapisów Kontraktu Programowego dla Województwa Zachodniopomorskiego, w tym wartości limitów koncentracji (m.in. na CP2), uwaga zostanie rozpatrzona na dalszym etapie prac.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (ii)			Alokacja na odnawialne źródła energii 60 mln EUR	Zwiększenie alokacji co najmniej do 100 mln EUR	Ze względu na korzystne warunki geograficzne dla lokalizacji elektrowni słonecznych, wiatrowych, geotermalnych i wodnych wskazane byłoby wykorzystanie tej szansy i zrealizowanie planu 100% zasilania regionu w OZE do roku 2030 (obecnie ok. 60% dzięki głównie elektrowniom wiatrowym), a także znaczna inwestycja w zasoby magazynów energii, aby umożliwić sprawne podłączanie nowych mocy OZE do sieci w regionie	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	W związku z brakiem rozstrzygnięć w zakresie zapisów Kontraktu Programowego dla Województwa Zachodniopomorskiego, w tym wartości limitów koncentracji (m.in. na CP2), uwaga zostanie rozpatrzona na dalszym etapie prac.
				UWAGA OGÓLNA				Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego wśród czterech celów strategicznych jako pierwszy wskazuje cel pn. Otwarta społeczność. Świadomi mieszkańcy i zaangażowane społeczności – otwarte i przygotowane na wyzwania przyszłości. Realizacja tego celu nie byłaby możliwa gdyby nie obustronne partnerstwo Samorządu Województwa z sektorem pozarządowym (ok 7,5 tys. na Pomorzu Zachodnim), który jest kluczowym partnerem w działaniach na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz budowania spójności i kapitału społecznego regionu. Organizacje działając w środowisku lokalnym znają potrzeby mieszkańców i swojego otoczenia, pobudzają do działania, uczą dialogu społecznego, są łącznikiem pomiędzy mieszkańcami a administracją. Są najbliższą obywateli i najlepiej znają ich potrzeby. Tym samym kreują pozytywne zmiany w otoczeniu w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym. Pomiedzy gminą, powiatem, a województwem nie istnieją stałe narzędzia skutecznego współdziałania. Takim narzędziem mogą stać się sieci wsparcia społecznego. Silne organizacje pozarządowe – wsparciem dla mieszkańców województwa. Zapewniają dostęp do usług, tam gdzie nie świadczy ich bezpośrednio sektor publiczny. Wsparcie samorządu w tworzeniu systemu usług społecznych i sieci wsparcia, w szczególności poprzez rozwój sieci społecznych na rzecz asymilacji i integracji mniejszości narodowych, etnicznych i imigrantów (tworzenie przestrzeni, w której mniejszości będą mogły się rozwijać i podtrzymywać swoją tożsamość narodową i etniczną). Też w kontekście dynamicznej sytuacji międzynarodowej mogącej spowodować masowy napływ imigrantów i uchodźców z zapalnych miejsc świata. Zachodniopomorska Rada Działalności Pożytku Publicznego, jako reprezentacja zachodniopomorskiego trzeciego sektora i ciało opiniotawczo – doradczą marszałka województwa uczestnicząc w procesie konsultacyjnym zwraca szczególną uwagę na możliwe do wdrożenia narzędzia wzmacniające infrastrukturę społeczną na Pomorzu Zachodnim przy współpracy z partnerami społecznymi: 1)Think-Tank jako kuznia myśli i wzmacnianie potencjału NGO; 2)Fundusz badawczy - Badania, szkolenia, doradztwo (evidence-based social policy) – wobec polityki samorządów lokalnych oraz organizacji pozarządowych (m. in. łączenie potencjałów); 3)uruchomienie systemu grantowego (bon) na mikroinnowacje w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;	3. Wyjaśnienia	W ramach celu szczegółowego (h) zaplanowano działania związane z podnoszeniem potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych. Zaproponowane przez ZRDP narzędzia wzmacniające infrastrukturę społeczną na Pomorzu Zachodnim wpisują się ww. działanie
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)		155	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typach projektów	Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Wdrażanie inicjatyw w obszarze edukacji pozaformalnej i nieformalnej służących w szczególności rozwijaniu kompetencji społecznych i obywatelskich, realizowanych w szczególności przez organizacje pozarządowe i LGD/LGR”	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o bardziej konkretne działania, służące rozwojowi kompetencji kluczowych skierowanych do różnych poziomów nauczania, bez względu na wiek. Zwłaszcza chodzi tu o kompetencje społeczne i obywatelskie (inne rodzaje kompetencji kluczowych są ujęte w projekcie dokumentu). Jest to szczególnie istotny zakres kompetencji kluczowych, nie rozwijany tak często jak inne rodzaje kompetencji, ma on natomiast wielkie znaczenie dla rozwoju osobistego i społecznego, zwłaszcza u młodych ludzi. Jest to również element, który doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.” Kompetencje obywatelskie i społeczne pozwalają budować silne i świadome społeczeństwo obywatelskie. Dlatego organizacje, a także LGD/LGR, które działają w ramach danej społeczności, na bieżąco analizują i rozwiązują lokalne problemy, posiadają też niezbędne kompetencje, zwłaszcza te działające w obszarze aktywizacji obywatelskiej i rozwoju lokalnego, powinny być głównym realizatorem proponowanych działań	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformułowany.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)		158	organy pozarządowe (jako podpunkt w akapicie „beneficjenci”)	organizacje pozarządowe	Potrzeba ujednolicienia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformułowany.

Irmina Olejnik-Czerwona; Łukasz Cieśliński Magdalena Pieczyńska	Organizacja Pozarządowa- Rada Działalności Pozytku Publicznego	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (g)		162 / 163	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typów projektów	Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Wdrażanie inicjatyw w obszarze edukacji pozaformalnej i nieformalnej służących w szczególności rozwijaniu kompetencji społecznych i obywatelskich, realizowanych w szczególności przez organizacje pozarządowe i LGD/LGR”	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o bardziej konkretne działania, służące rozwojowi kompetencji kluczowych skierowanych do różnych grup wiekowych. Zwłaszcza chodzi tu o kompetencje społeczne i obywatelskie (inne rodzaje kompetencji kluczowych są ujęte w projekcie dokumentu). Jest to szczególnie istotny zakres kompetencji kluczowych, nie rozwijany tak często jak inne rodzaje kompetencji; ma on natomiast wielkie znaczenie dla rozwoju osobistego i społecznego osób w każdym wieku, w przedziale 18-60+. Jest to również element, który doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.” Kompetencje obywatelskie i społeczne pozwalają budować silne i świadome społeczeństwo obywatelskie. Dlatego organizacje, a także LGD/LGR, które działają w ramach danej społeczności, na bieżąco analizują i rozwiązują lokalne problemy, posiadają też niezbędne kompetencje, zwłaszcza te działające w obszarze aktywizacji obywatelskiej i rozwoju lokalnego, powinny być głównym realizatorem proponowanych działań.	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformułowany.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (l)		188 / 189	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typów projektów	1) Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Prowadzenie działań z zakresu aktywizacji obywatelskiej, aktywnych postaw społecznych, równego traktowania. 2) Poszerzenie listy beneficjentów o organizacje pozarządowe działające w obszarze aktywizacji społecznej i obywatelskiej	Aktywizacja obywatelska jest bardzo ważnym elementem rozwoju człowieka, mogąca mu służyć przez całe życie, niezależnie od wykonywanej aktywności zawodowej. Szczególnie istotne jest podnoszenie wiedzy i uświadamianie mieszkańców i mieszkank województwa (w tym osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym) w zakresie aktywnych postaw społecznych czy równego traktowania, która doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.”	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami Lini Demarkacyjnej działania w ramach celu szczegółowego (l) skoncentrowane są na konkretnych grupach osób np. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci. Działania w zakresie m.in. równego traktowania będą realizowane w celu szczegółowym (h).
		7 Uspokojnione Pomorze Zachodnie	CS (i)		194 - 196	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji	Dopisanie w treści interwencji: „Budowa, rozbudowa, adaptacja infrastruktury społecznej służącej do prowadzenia działań aktywizujących lokalną społeczność, w szczególności dotyczących kształtowania postaw społecznych i włączenia lokalnej społeczności w działania rewitalizacyjne, w tym w ramach funkcjonowania domów sąsiedzkich, klubów sąsiedzkich, centrów aktywizacji mieszkańców, centrów organizacji pozarządowych”	Infrastruktura społeczna jest równorzędnie powiązana z innymi elementami infrastruktury opisywanymi w tym momencie w projekcie dokumentu (m.in. kulturalna, edukacyjna, turystyczna, gospodarcza). Ma ona olbrzymie znaczenie w realizacji części składowej ujętej w brzmieniu celu szczegółowego (Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego...). Ujęcie tej kategorii infrastruktury w dokumencie pozwoli beneficjentom na odpowiednie planowanie swoich zamierzeń w ramach istniejących strategii i przyczyni się do zrównoważonego rozwoju działań prowadzonych w ramach tej infrastruktury, a opisywanych w innych częściach dokumentu, zwłaszcza w ramach Priorytetu 6	3. Wyjaśnienia	Zakres wsparcia został wyznaczony w szczególności na podstawie doświadczeń z wdrażania RPO WZ 2014 - 2020 (ZIT, Kontrakty Samorządowe). Zostanie on ostatecznie uzgodniony z partnerstwami JST, które będą Związkami ZIT i będą wdrażały strategię terytorialną.
		UWAGA OGÓLNA			136 - 193	uwaga ma charakter przekrojowy, dotyczy różnych celów szczegółowych, w których organizacje pozarządowe są możliwym beneficjentem	Dopisanie w opisie danego celu informacji o preferowaniu projektów realizowanych w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi // uwaga do doprecyzowania na poziomie bardziej szczegółowych dokumentów programowych w terminie późniejszym //	Zapis ten umożliwi zwiększenie roli podmiotów III sektora w realizacji działań opisanych w dokumencie. Zwiększy ich znaczenie i pozwoli efektywniej realizować działania lokalne i regionalne, dzięki wykorzystaniu ich potencjału, wiedzy, doświadczeń, znajomości środowisk lokalnych. Chodzi tu o sytuacje, w których tworzone jest faktyczne partnerstwo i istnieje na danym terenie organizacja, która posiada kompetencje do realizacji określonych działań.	3.1 uwaga nie wpływa na zapisy projektu programu	Zapisy związane z premiowaniem projektów realizowanych w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi mogą pojawić się na etapie późniejszym np. w kryteriach wyboru projektów.
		UWAGA OGÓLNA			136 - 193	uwaga ma charakter przekrojowy, dotyczy różnych celów szczegółowych, w których organizacje pozarządowe są możliwym beneficjentem	Dopuszczenie możliwości, że część dotacji może być przyznana i wykorzystana na rozwój instytucjonalny w projektach realizowanych przez organizacje pozarządowe // uwaga do doprecyzowania na poziomie bardziej szczegółowych dokumentów programowych w terminie późniejszym lub do uwzględnienia tylko w tych dokumentach, a nie w konsultowanym dokumencie //	Organizacje mają bardzo ograniczone możliwości wykorzystania środków na wewnętrzny rozwój. Działania takie jak podnoszenie kompetencji zespołu, zakup nowego sprzętu, tworzenie strategii działania czy remonty/adaptacje zajmowanych pomieszczeń, nie są praktycznie realizowane co odbija się na olbrzymimi potrzebami w tym zakresie. Od kilku lat coraz częściej na poziomie różnych funduszy (będących w dyspozycji np. ministerstw, środków EOG) istnieć możliwość wydatkowania części dotacji na rozwój instytucjonalny, służący nie bezpośrednio merytorycznym działaniom projektowym tylko wzmacnianiu potencjału samej organizacji pozarządowej	3. Wyjaśnienia	W ramach celu szczegółowego (h) zaplanowano typ wsparcia: "podnoszenie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne, w szczególności w obszarze włączenia i integracji społecznej", w ramach którego będzie można realizować szereg działań, które wzmocnią potencjał organizacji pozarządowych.
		UWAGA OGÓLNA			136 - 193	uwaga ma charakter przekrojowy, dotyczy różnych celów szczegółowych, w których organizacje pozarządowe są możliwym beneficjentem	Dopuszczenie możliwości organizacji konkursów (w ramach celów szczegółowych, w których organizacje pozarządowe mogą być beneficjentami, np. edukacja, aktywizacja społeczna, zawodowa), w których beneficjentami będą organizacje pozarządowe a dotacje przyznawane będą na poziomie maksymalnie 50-70 tys. zł (podobnie jak było to robione w minionych latach w obszarze np. edukacji czy pomocy społecznej) // uwaga do doprecyzowania na poziomie bardziej szczegółowych dokumentów programowych w terminie późniejszym lub do uwzględnienia tylko w tych dokumentach, a nie w konsultowanym dokumencie //	Średni budżet organizacji pozarządowej w Polsce to kilkanaście tys. złotych. Często nie mają one więc potencjału w aplikowaniu o środki rzędu setek tysięcy zł. Z kolei dla wielu środowisk lokalnych projekt rzędu 30-50 tys. zł potrafi uczynić dużą zmianę społeczną i będzie mógł rozwiązać ważny problem w małej skali. Śląd ważne jest ponowne wprowadzenie możliwości ubiegania się przez organizacje pozarządowe o stosunkowo małe środki, które są w stanie efektywnie wykorzystać i jednocześnie będą przynosić realne rezultaty dla mieszkańców i mieszkank województwa zachodniopomorskiego.	3. Wyjaśnienia	Takie działania mogą być realizowane w celu szczegółowym (h) : "podnoszenie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne, w szczególności w obszarze włączenia i integracji społecznej". Przyczyni się to zarówno do wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych, jak i realizacji celów programu.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (h)		169	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji (w akapicie rozpoczynającym się od: „Przewiduje się kompleksowe projekty Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej skierowane na tworzenie i funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej...”)	Dopisanie w treści interwencji, obok Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, również innych podmiotów, które aktywnie działają w zakresie wzmacniania funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej. Proponowany zapis: „...kompleksowe projekty Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznych i innych organizacji pozarządowych, prowadzących działania w tym obszarze ukierunkowane na...”	Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej nie są jedynymi podmiotami, które prowadzą działania w obszarze „tworzenie i funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej” (mając na myśli szeroką definicję PES z uwzględnieniem stowarzyszeń, fundacji itp.). W naszym województwie działają prężnie inne organizacje, które statutowo wzmacniają organizacje pozarządowe i posiadają w tym zakresie duże doświadczenie i kompetencje i które również powinny mieć możliwość realizacji działań opisywanych w konsultowanym dokumencie. Zwłaszcza dotyczy to umiejętności rozwiązywania problemów, które są opisywane w dokumencie („Brak stabilności finansowej przekłada się bezpośrednio na brak potencjału instytucjonalnego, organizacyjnego, kadrowego i zarządkowego, a więc niewielką zdolność do realizacji zadań publicznych i niemożność rozwoju organizacji. Dostrzegalna jest również słabość instytucjonalna i organizacyjna organizacji. Organizacje pozarządowe w województwie wymagają pomocy skierowanej na podnoszenie kompetencji w zakresie umiejętności pozyskiwania środków na realizację swoich celów statutowych...”)	1.1 uwaga częściowo uwzględniona	Zmodyfikowano zapisy wskazując, że kompleksowe projekty na rzecz rozwoju ekonomii społecznej realizowane będą głównie przy wykorzystaniu potencjału Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	inne	69	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Dopisanie w treści „Typy beneficjentów” - spółdzielnie socjalne,	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Podlegające pod ustawę o „pożytku Publicznym...”	1.1 uwaga uwzględniona	
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (v)	inne	76	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Wsparcie części podmiotów może być ograniczone przepisami o pomocy publicznej.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (vii)	Inne	90/91	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Dopisanie w treści „Typy beneficjentów” - spółdzielnie socjalne,	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	1.1 uwaga uwzględniona	
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Inne	107	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Dopisanie w treści „Typy beneficjentów” - spółdzielnie socjalne	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	2.1 uwaga nieuwzględniona	W celu szczegółowym wspierana będzie infrastruktura edukacyjna i z uwagi na ograniczoną alokację należy skupić się jedynie na wsparciu placówek oświatowych.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iii)	Inne	113	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Dopisanie w treści „Typy beneficjentów” - spółdzielnie socjalne,	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	3. Wyjaśnienia	Spółdzielnie socjalne mieszczą się w katalogu podmiotów ekonomii społecznej, więc są ujęte w typach beneficjentów.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Inne	119	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Dopisanie w treści „Typy beneficjentów” - spółdzielnie socjalne,	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	3. Wyjaśnienia	Spółdzielnie socjalne mieszczą się w katalogu podmiotów ekonomii społecznej, więc są ujęte w typach beneficjentów.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Inne	132	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Dopisanie w treści „Typy beneficjentów” - spółdzielnie socjalne,	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	2.1 uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na zakres wsparcia oraz ograniczoną alokację brak jest możliwości rozszerzenia katalogu beneficjentów.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (g)	Inne	163/164	Należy zawrzeć zapis w „Beneficjenci” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Dopisanie w treści „Beneficjenci” - spółdzielnie socjalne,	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	2.1 uwaga nieuwzględniona	W ramach działań zaplanowanych w ramach cs (g) "wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zaspokazywanie na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej", spółdzielnie socjalne nie wpisują się w katalog beneficjentów projektów.
		7 Uspokojnione Pomorze Zachodnie	CS (i)	Inne	196	Należy zawrzeć zapis w „Grupie docelowej” obejmujący wszystkie podmioty z kręgu pożytku publicznego w tym spółdzielnie socjalne	Dopisanie w treści „Typy beneficjentów” - spółdzielnie socjalne,	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o wszystkie podmioty Wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Potrzeba ujednolicenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	1.2 uwaga częściowo uwzględniona	Uzupełniono katalog beneficjentów o podmioty ekonomii społecznej.

Arkadiusz Pawlak, Renata Zaremba	IOB - Instytucja Otoczenia Biznesu	1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)	nie dotyczy	43	[...] z drugiej – instrument bardziej standardowy , obejmujący podobny przedmiot inwestycji, ale z założenia stanowiący odpowiedź na zjawisko luki finansowania, którą to niedoskonałość najśliszej odczuwają mniejsze kategorie wielkościowe przedsiębiorstw – dlatego też katalog odbiorców tego instrumentu ograniczony jest do mikro i małych przedsiębiorstw. Ponadto, z uwagi na pierwszorzędne znaczenie sektora MSP w gospodarce województwa, instrumenty finansowe zawierają rozmaite elementy zachęt inwestycyjnych – spośród nich do najważniejszych należą umorzenia kapitału pożyczek. Instrumenty finansowe będą ukierunkowane przede wszystkim na rozwój przedsiębiorstw poprzez wzmacnianie podstawowej działalności , realizację nowych projektów lub wchodzenie na nowe rynki. Instrumenty finansowe będą zatem wspierać inwestycje zarówno w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, jak również w kapitał obrotowy. Zakłada się, że z instrumentów finansowych będą korzystały firmy realizujące stosunkowo nieduże projekty inwestycyjne, o krótkim okresie realizacji i niewielkim ryzyku finansowym.	[...] z drugiej – instrument obejmujący podobny przedmiot inwestycji, skierowany do mikro i małych przedsiębiorstw realizujących stosunkowo nieduże projekty inwestycyjne, o krótszym okresie realizacji i mniejszym ryzyku finansowym. Ponadto, z uwagi na pierwszorzędne znaczenie sektora MSP w gospodarce województwa, instrumenty finansowe zawierają rozmaite elementy zachęt inwestycyjnych – spośród nich do najważniejszych należą umorzenia kapitału pożyczek. Instrumenty finansowe będą ukierunkowane przede wszystkim na rozwój przedsiębiorstw poprzez wzmacnianie o elementy o charakterze innowacyjnym podstawowej działalności, realizację nowych projektów lub wchodzenie na nowe rynki. Instrumenty finansowe będą zatem wspierać innowacyjne inwestycje zarówno w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, jak również w kapitał obrotowy.	Taki kształt planowanego częściowego wykorzystania instrumentów finansowych z Programu prowadzić będzie do powstania zjawiska wzajemnego wypierania form wsparcia czy konkurencji między działaniami adresowanymi do tych samych beneficjentów, prowadzonymi ze środków z Programu i środków pochodzących z re-użycia. Głównymi beneficjentami środków pochodzących ze zwrotów instrumentów zwrotnych z poprzednich perspektyw finansowych są bowiem MMSP realizujące projekty inwestycyjne ukierunkowane na zmiany profilu działalności, rozwój jakościowy czy podniesienie konkurencyjności na niewielką, lokalną skalę. IF oferowane w ramach perspektywy oraz środki wykorzystywane w ramach re-użycia na te same cele powinny w jak największym zakresie wzajemnie się uzupełniać. W związku z tym, pojawia się wątpliwość w kwestii proponowanej demarkacji pomiędzy zastosowaniem obu tych rodzajów środków, których w takim przypadku zakres się nakłada. W regionie jest wystarczająco dużo środków pochodzących ze zwrotów instrumentów zwrotnych z poprzednich perspektyw finansowych, a zatem nie wydaje się konieczne wdrażanie IF, bardziej standardowych, na nieduże projekty inwestycyjne, o krótkim okresie realizacji bez elementu innowacyjności. Najbardziej efektywne podmioty wdrażające instrumenty finansowe mogą działać nadal na tym obszarze bez uszczerbku dla jakości i zakresu oferowanego wsparcia dla MSP	3. Wyjaśnienia	Jak wskazano w zapisach FEPZ "instrument bardziej standardowy" będzie analogiczny co do zakresu rzeczowego finansowania jak instrument zapewniający finansowanie inwestycji technologicznych. W tym jednak przypadku, jak wskazano, zasadniczą różnicą związaną jest z grupą docelową, która jest ograniczona do kategorii mikro i małego przedsiębiorstwa. Zatem instrument ten będzie finansował ściśle określone cele, zgodnie z priorytetowymi celami polityki spójności, do których także odnoszą się warunki możliwego umorzenia wsparcia. Natomiast finansowanie przedsięwzięć ze środków re-użycia, może charakteryzować się szerszym wachlarzem wspieranych przedsięwzięć, w tym także większą możliwością finansowania kapitału obrotowego, który w przypadku FEPZ będzie mógł stanowić jedynie element uzupełniający, związany bezpośrednio z przedmiotem inwestycji.	
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)		39	Zasadnym wydaje się rozważenie ujęcia w zapisach Dokumentu doprecyzowania, iż IF o charakterze interwencyjnym, mające na celu wsparcie dla przedsiębiorstw odczuwających skutki pandemii COVID-19 i kryzysu gospodarczego nią wywołanego, w przeważającej mierze będą realizowane za środków pochodzących ze zwrotów instrumentów zwrotnych z poprzednich perspektyw finansowych, przez dysponujące nimi podmioty. Wątpliwość budzą proporcje podziału środków przeznaczonych na wsparcie dotacyjne a wsparcie zwrotne		Środki z Programu w założeniu bowiem winny mieć charakter prorozwojowy, a nie defensywny. Takie doprecyzowanie byłoby spójne z założeniami RIS3 WZ 2030, wskazującej zachodniopomorskie regionalne agencje i fundusze jako podmioty, które mają odgrywać istotną rolę w procesie niwelowania negatywnych skutków oddziaływania pandemii COVID-19 na koniunkturę przedsiębiorstw, poprzez wdrożenie instrumentów interwencyjnych wsparcia dedykowanych sektorom dotkniętym finansową zapaścią. Analizując zaproponowane formy finansowania należy zauważyć, iż ponad 40 % środków przewidzianych na ten cel szczegółowy ma mieć formę dotacji. O ile nie budzi wątpliwości konieczność stosowania zachęt dla dziedzin priorytetowych, w tym ramach SSW, to budzi obawę ogólna proporcja zaproponowanego podziału środków pomiędzy dotacje i wsparcie poprzez instrumenty finansowe w formie pożyczek. Należy zatem rozważyć potencjalny wpływ zaproponowanych wartości wsparcia bezzwrotnego w ramach IF na funkcjonowanie instrumentów finansowych z „re-użycia” środków z poprzednich perspektyw programowych, w tym spadek ich konkurencyjności, łatwość w dostępie do wsparcia bezzwrotnego czy kreowanie u beneficjentów postaw i oczekiwań w zakresie wsparcia dotacyjnego (mieszanego) zamiast zwrotnego, również w sytuacji zamiaru spożytkowania ich wyłącznie na bieżące potrzeby, a nie na inwestycje.	3. Wyjaśnienia	W FEPZ ujmowane są zapisy w odniesieniu do realizacji celów i służących temu środków pochodzących ze źródeł UE, dlatego też zapisy FEPZ nie odnoszą się do finansowania o charakterze interwencyjnym pochodzącym z instrumentów finansowych re-użycia. Ponadto przewidziane w FEPZ do finansowania typy projektów nie wskazują na możliwość finansowania przedsięwzięć interwencyjnych. Zatem zapisy RIS oraz zapisy Strategii Inwestycyjnej ZFR na ten moment są wystarczające w tym zakresie. Wskazana w FEPZ alokacja na część dotacyjną nie stanowi wsparcia bezzwrotnego w ramach IF (mieszanego). Wartość finansowania bezzwrotnego w ramach IF (mieszanego) mieści się w puli środków przewidzianych na instrument finansowy, a jej wartość zależna jest od poziomu spełniania przez poszczególnych odbiorców ostatecznych tytułów do uzyskania wsparcia bezzwrotnego. Możliwość udzielania wsparcia tzw. mieszanego należy postrzegać jako pozytywną zmianę, wynikającą wprost z przepisów rozporządzeń, wywodzącą się z obserwacji i doświadczeń KE, jak i pozostałych uczestników wdrażających wsparcie. Jest to rozwiązanie pozwalające na dokonanie zmian powolnego odejścia od czystych dotacji na rzecz instrumentów finansowych, ale jednocześnie mające bardzo wiele zalet dla ostatecznych odbiorców. Środki FEPZ w tym aspekcie nie będą stanowiły konkurencji dla środków re-użycia, z uwagi na możliwe typy finansowanych projektów jak wspomniano powyżej. Ponadto zauważyć należy, iż wsparcie dotacyjne w ramach IF nie może być przeznaczone na potrzeby bieżące bez ich ścisłego powiązania z realizowaną inwestycją.	
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)			Zasadnym wydaje się zasygnalizowanie w Dokumencie miejsca i roli, jakie pełnią środki wykorzystywane w ramach re-użycia w obszarze wzmacniania trwałego wzrostu i konkurencyjności MSP, tworzenia miejsc pracy, w tym poprzez inwestycje produkcyjne oraz podkreślenia, iż IF oferowane w ramach perspektywy oraz środki podlegające ponownemu użyciu, będą się jak największym zakresie wzajemnie się uzupełniać. Zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, dla zapewnienia jednolitości i spójności zaleca się konsekwentne stosowanie danej formy wsparcia przy danym typie projektu, w tym nie wyklucza się również standaryzacji parametrów form wsparcia.		Taki zapis jasno podkreślałby realizację przez IZ zasady komplementarności wsparcia realizowanego z obu tych źródeł oraz stanowił jasny komunikat dla beneficjentów, że na rynku funkcjonują równoległe inne dostępne dla nich środki, i mogą się o nie ubiegać, jeśli z jakiegoś powodów nie będą kwalifikowali się do skorzystania z IF w ramach tego Programu.	3. Wyjaśnienia	W FEPZ ujmowane są zapisy w doniesieniu do realizacji celów i służących temu środków pochodzących ze źródeł UE, dlatego też zapisy FEPZ nie odnoszą się do środków pochodzących z innych źródeł.	
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (iii)			W przypadku, gdy zaproponowana alokacja na dany IF wyczerpie się i nie zaspokoi w pełni określonej dla danego obszaru luki finansowej, sugeruje się przyjęcie rozwiązania polegającego na: a) dopełnieniu luki poprzez skierowanie strumienia wsparcia, ze środków zwrotnych (re-użycie) z poprzedniej/obecnej perspektywy finansowej, na realizację tych samych celów; b) montażu finansowym dla projektów wdrażanych z udziałem IF z perspektywy 2021-2027, ze środkami pochodzącymi ze zwrotów z instrumentów finansowych z poprzedniej/obecnej perspektywy finansowej (m.in. środki będące w dyspozycji ZFR).			4. Uwagi o charakterze wdrożeniowym	Wskazane sugestie są brane pod uwagę przy pracach związanych z wdrażaniem instrumentów finansowych na Pomorzu Zachodnim, zarówno w ramach FEPZ jak i działań prowadzonych przez ZFR. Powyższe będzie miało odzwierciedlenie w zapisach FEPZ jak i Strategii Inwestycyjnej ZFR, która będzie podlegała aktualizacji.	
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (d)		150	Dodanie Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) do beneficjentów w obszarze adaptacyjności.		Dodanie IOB do beneficjentów w obszarze adaptacyjności zmierza do utrzymania kluczowej roli Operatora w realizacji celu szczegółowego (d), jako instytucji, która ma doświadczenie we wspieraniu przedsiębiorczości na terenie woj. zachodniopomorskiego. Instytucje otoczenia biznesu posiadają szereg kontaktów w różnych obszarach, co sprzyja także integracji różnych form wsparcia MMSP. Warto również nadmienić, że ZARR jako IOB posiada przegląd rynku, doświadczoną kadrę oraz narzędzia pozwalające na efektywne wdrożenie usług rozwojowych.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Beneficjentem w ramach przedmiotowego cs mogą być wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), co nie wyklucza IOB.	
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (d)		151	Dodanie liczby osób, które uzyskały potwierdzone uprawnienia lub certyfikaty zawodowe do wskaźników produktu.		Dodanie liczby osób, które uzyskały potwierdzone uprawnienia lub certyfikaty zawodowe do wskaźników produktu miałyby na celu ograniczenie zakresu „szkoleń ogólnych” i zwiększenie roli szkoleń kończących się nabyciem formalnie potwierdzonych kwalifikacji, np. prawa jazdy, certyfikatu językowego, uprawnień rzemieślniczych, i in. Wydaje się, że takie podejście najbardziej odpowiada potrzebom rynku pracy – pracodawców i pracowników. Realizacja takiego modelu może być wsparta poprzez proponowane rozszerzenie katalogu wskaźników produktu. Innym działaniem w tym kierunku może być także zwiększenie indywidualnego limitu dofinansowania z obecnego poziomu 6 tys. do wyższego poziomu pozwalającego na nabycie certyfikowanych kwalifikacji zawodowych lub dodatkowego limitu na studia podyplomowe. Dodatkowo można wprowadzić ograniczenia kwotowe za godzinę szkolenia i usług doradczych. Obecnie można zaobserwować sytuację, że godzina usługi szkoleniowej dla jednego uczestnika jest droższa niż godzina usługi doradczej, w której uczestniczy kilka osób	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wskaźniki są dostosowane do rodzajów interwencji zgodnie z przyporządkowanymi do każdego celu szczegółowego wskaźnikami na podstawie Listy Wskaźników Kluczowych - EFS+.	
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (g)		162	Wprowadzenie obok Podmiotowego Systemu Finansowania skierowanego do przedsiębiorstw także systemu skierowanego do osób fizycznych.		Wprowadzenie obok Podmiotowego Systemu Finansowania skierowanego do przedsiębiorstw także systemu skierowanego do osób fizycznych, który można roboczo nazwać Indywidualnym Systemem Finansowania. Taka propozycja nawiązuje do obserwowanego zjawiska braku zainteresowania usługami szkoleniowymi przez niektórych przedsiębiorców z powodu konieczności finansowania wkładu własnego i braku pewności odnośnie pozostania pracownika w firmie po nabyciu uprawnień zawodowych. Stąd zasadne wydaje się stworzenie drugiej ścieżki szkoleniowej, w której osoba fizyczna ponosi relatywnie niski koszt wkładu własnego i korzysta z dofinansowania. W takiej sytuacji pracodawca (przedsiębiorca) nie ponosi ryzyka finansowego, a osoba fizyczna nabywa kompetencje. Wydaje się, że taki model finansowania podnoszenia kwalifikacji będzie dobrze odebrany przez osoby fizyczne, które inwestują w siebie oraz zwiększają swoją konkurencyjność na rynku pracy. Natomiast przedsiębiorcy będą mieli lepszy dostęp do wykwalifikowanej kadry bez ponoszenia ryzyka finansowego.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Taki typ projektu został zaplanowany w ramach celu szczegółowego (g) "wsparcie osób dorosłych, które chcą z własnej inicjatywy podnieść swoje kwalifikacje/kompetencje lub przekwalifikować się – wsparcie realizowane za pośrednictwem BUR".	
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (g)		164	Dodanie Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) do katalogu beneficjentów		Podmiotowy System Finansowania skierowany do osób fizycznych z powodzeniem może być także realizowany przez IOB, które mają doświadczenie we wspieraniu przedsiębiorczości MMSP. Można tutaj zaproponować, że firmy MMSP stworzą katalog certyfikatów/ kwalifikacji, w których poszukują pracowników, a IOB będą udzielać dofinansowania na takie usługi szkoleniowe dla osób fizycznych, które znajdują później zatrudnienie w tych firmach. IOB są blisko przedsiębiorców dlatego będą w stanie szybko zareagować na zmiany zapotrzebowania na odpowiednio wyszkolonych pracowników.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Beneficjentem w ramach przedmiotowego cs mogą być wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), co nie wyklucza IOB.	
				1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Warunki podstawowe	18	Proponuje się rozszerzenie rodzaju projektów o przebudowę/budowę/modernizację i wyposażenie sieci teleinformatycznych	Bez odpowiedniej bazy technicznej w tym sprzętowej właściwe funkcjonowanie e- usług nie będzie w pełni sprawienie funkcjonowało.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Inwestycje infrastrukturalne finansowane mają być ze środków programu krajowego Fundusze Europejskie dla Rozwoju Cyfrowego oraz z Krajowego Planu Odbudowy.
				2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (i)	Warunki podstawowe	30	Proponuje się rozszerzenie typów projektów o przebudowę/budowę/modernizację węzłów cieplnych	W wielu przypadkach jeden węzeł ciepły obsługuje kilka budynków bez możliwości regulacji i rozdzielania zapotrzebowania w energię ukierunkowane na konkretny budynek w zależności od jego potrzeb. Umożliwienie wydzielania węzłów na poszczególne obiekty w stopniu ogólny bardzo pozytywnie wpłynie i znacznie zmniejszy ogólne zapotrzebowanie energii.	1.1 uwaga uwzględniona	Projekty modernizacji/ rozdzielania węzłów ciepłych będą musiały wykazać się znaczącą oszczędnością energii.

Waldemar Wiśniewski	Organizacja pozarządowa - Ochotnicza Straż Pożarna w Jesionowie	1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (III)	Warunki podstawowe	40	W tym celu wspierane będą m.in. rozwój inkubatorów przedsiębiorczości, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące zakładania i prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju oraz inicjatywy zachęcające mieszkańców regionu do uruchamiania działalności gospodarczej.	(...) rozwój inkubatorów przedsiębiorczości, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące zakładania i prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju oraz inicjatywy zachęcające mieszkańców regionu do uruchamiania działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb mieszkańców obszarów wiejskich i popegeerowskich	Znaczna część mieszkańców obszarów wykluczonych społecznie, tj. obszarów wiejskich i popegeerowskich w chwili obecnej podejmuje pracę w dużych zakładach i ośrodkach miejskich. Np. mieszkańcy powiatu pyrzyckiego dojeżdżają codziennie do pracy po 50-70 km, a ich dzień pracy wraz z dojazdem trwa 12-15 godzin. Należałoby wprowadzić mechanizmy wsparcia, które zachęcałyby duże przedsiębiorstwa do organizacji pracy dla takich osób bliżej miejsca zamieszkania. I z drugiej strony liczna grupa mieszkańców obszarów wykluczonych chętnie zakładałaby swoją działalność gospodarczą lub ją rozszerzała, tylko brakuje im instrumentów, umiejętności lub środków finansowych na właściwe i konstruktywne nawiązanie kontaktów biznesowych umożliwiających efektywniejsze przedstawienie swoich ofert dla dużych przedsiębiorstw. Do tej grupy odbiorców powinny zostać dedykowane specjalne środki tak, aby mali przedsiębiorcy z obszarów wykluczonych nie musieli w konkursach konkurować z przedsiębiorcami z obszarów dużych aglomeracji, którzy mają lepsze możliwości przygotowania się do procesu aplikowania	3. Wyjaśnienia	Wsparcie dla inkubatorów przedsiębiorczości nie zostało ograniczone terytorialnie. Oznacza to, że każda IOB, która wykaze zasadność planowanych do realizacji usług inkubacji, będzie mogła ubiegać się o wsparcie z tych środków. Priorytetowo będą traktowane te projekty, które będą uwzględniać cały obszar województwa lub obszar SSW.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (I)	Warunki podstawowe	53	zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (wraz z audytem), w tym mających na celu pełnienie wzorcowej roli sektora publicznego w zakresie efektywności energetycznej (np. budynki pasywne) w kierunku rozwiązań kompleksowych (wraz z podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, czy wraz z instalacją urządzeń OZE). Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową	Budynki publiczne należące do JST oraz podległych im organów i jednostek organizacyjnych oraz jednostek zarządzanych (szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), służące do realizacji zadań własnych gmin i powiatów, budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową	W szczególności należy zwrócić uwagę na budynki, które na obszarach małych miast i wsi pełną jednocześnie kilka funkcji, np. w jednym budynku znajduje się remiza OSP, szkoła, przedszkole i biblioteka. Konieczne jest wsparcie, które pozwoli w sposób kompleksowy dokonać termomodernizacji takich obiektów. Ponadto w tym pakiecie działań powinna znaleźć się termomodernizacja budynków remiz OSP, która w dużej mierze jest własnością gmin, uczynionym stowarzyszeniem jakimi są OSP	1.3 uwaga konsumuje dotychczasowe zapisy projektu programu	Katalog jest przykładowy.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)		67	Wspierane będą projekty w miastach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2 ,zwiększające odporność tych obszarów na negatywne skutki zmian klimatu	Wspierane będą projekty w miastach i wsiach o gęstości zaludnienia nie większej niż 1 000 mieszkańców/km2 ,zwiększające odporność tych obszarów na negatywne skutki zmian klimatu,	Działaniami dostosowującymi do zmian klimatu powinny być objęte także obszary wiejskie, które w niektórych miejscach również są dość zurbanizowane i w których zachwana jest różnorodność biologiczna i spójność ekosystemów	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapis wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (vi)	Warunki podstawowe	68		Proponuje się rozszerzenie grupy docelowej o parafie i związki wyznaniowe	Znaczna część obiektów podlegających pracą konserwatorskim i restauratorskim należy do parafii. To główni gospodarze obiektów zabytkowych znajdujących się na naszym obszarze.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w przedmiotowym zakresie dla beneficjentów innych niż Samorząd Województwa zaplanowane zostało w osi priorytetowej 7. Nie ma możliwości w zaprogramowania takiego samego wsparcia dla tych samych beneficjentów w dwóch różnych celach szczegółowych dlatego też zdecydowano się na przedmitoową demarkację.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Warunki podstawowe	68	– rozwój systemów prognozowania i ostrzegania przed zagrożeniami naturalnymi oraz wzmocnienie służb ratownictwa; Zakłada się wdrożenie działań, które będą skutecznym narzędziem przekazywania informacji o ekstremalnych zjawiskach pogodowych, zagrożeniach środowiskowych i meteorologicznych. Powstającego zagrożenia wybuchem wojny. Dopelnieniem tego będzie wsparcie działań ukierunkowanych na podnoszenie sprawności, gotowości i zwiększanie potencjału służb ratowniczych, m.in. poprzez doposażenie w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia skutecznych akcji ratowniczych podejmowanych przez Ochotnicze Straże Pożarne.	(...) Dopelnieniem tego będzie wsparcie działań ukierunkowanych na podnoszenie sprawności, gotowości i zwiększanie potencjału służb ratowniczych, m.in. poprzez doposażenie w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia skutecznych akcji ratowniczych, w szczególności na obszarach wiejskich i małych miasteczek	Coraz częściej obszar województwa zachodniopomorskiego jest poddawany działaniom różnych anomalii pogodowych, np. długotrwałe opady deszczu powodujące lokalne podtopienia gospodarstw domowych, nagle i niespodziewane wichury. W obliczu takich zagrożeń jedyną formą pomocy dla mieszkańców obszarów wiejskich, małych miast oddalonych od dużych aglomeracji są Ochotnicze Straże Pożarne. Należy przeznaczyć środki finansowe na zbudowanie rozporozoszonego systemu tych służb ratowniczych odpowiednio wyposażonych. Ostatnie wydarzenia pokazują, że nadal na terenie województwa zachodniopomorskiego funkcjonują jednostki OSP, zwłaszcza te które nie zostały jeszcze włączone do Systemu Ratowniczo – Gaśniczego, z gmin popegeerowskich z mocno wyeksploatowanymi pojazdami pożarniczymi, bez dobrego i sprawnego systemu łączności. Ważne jest wyposażenie tych jednostek w odpowiednie agregatyprądotwórcze, które stanowiłyby awaryjne zabezpieczenie dla lokalnej ludności i kluczowych obiektów infrastruktury publicznej (stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków, domy pomocy społecznej, szpitale). W przypadku poważnych awarii prądu wywołanych negatywnymi skutkami wicher w pierwszej kolejności służby energetyczne usuwają awarie w dużych miastach i miejscowościach z dużym skupiskiem ludzi. Wtedy to mieszkańcy terenów wiejskich, obszarów popegeerowskich, gdzie sieci energetyczne są mocno awaryjne muszą funkcjonować bez prądu nawet kilka dni. W takich sytuacjach nie działają też wiejskie systemy wodociągowe (znaczna jeszcze część stacji uzdatniania wody nie ma swoich własnych rezerwowych systemów zasilania). W takim przypadku istnieje duże ryzyko wybuchu pożarów w gospodarstwach domowych, rolnych (mieszkańcy funkcjonują przy świeczkach, lampach naftowych, ogrzewają się piecami na opał stały) przybyła na miejsce zdarzenia straż pożarna zostaje pozbawiona możliwości czerpania wody z wiejskich sieci wodociągowych (brak zasilania z sieci energetycznych unieruchamia działanie stacji uzdatniania wody). Akcje ratownicze wydłużają się lub znacznie utrudniają prowadzenie akcji gaśniczych. W czasie porywistych wiatrów to jednostki OSP jako pierwsze docierają do wywrotów drzew, zerwanych dachów, istotne jest, aby ochotnicy dysponowali w czasie takich akcji sprawnymi pojazdami samochodowymi oraz środkami ochrony osobistej (ubrania specjalne, rękawice, buty, kurtki przeciwdeszczowe, itp.) Nadmienić należy że zagrożenie wojną staje się realne i bez realizacji powyższych działań skuteczna pomoc mieszkańcom nie będzie możliwa do realizacji w stopniu odpowiednim do potencjalnego zagrożenia.	3. Wyjaśnienia	Założeniem w programie dla tego typu projektu jest realizacja działań jako wsparcie o zasięgu regionalnym (tryb niekonkurencyjny), obejmujących potrzeby różnej wielkości jednostek administracyjnych, w tym również doposażenie.
		4 Połączone Pomorze Zachodnie	CS (II)	Warunki podstawowe	100-101	Wspierane będą projekty ukierunkowane na rozwój sieci transportowej Pomorza Zachodniego, koncentrujące się na działaniach mających na celu: – poprawę dostępności transportowej województwa – poprzez powiązania i rozwój sieci TEN-T oraz integrację wewnętrzną regionu, a także zintegrowanie systemów transportu ze szczególnym uwzględnieniem systemów transportu zbiorowego; – poprawę warunków życia mieszkank i mieszkańców poprzez ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko oraz poprawę bezpieczeństwa ruchu; – poprawę dostępności do terenów inwestycyjnych.	Dodać: - poprawę dostępności mieszkańców obszarów wykluczonych (małych miasteczek i obszarów wiejskich) do terenów inwestycyjnych, ośrodków gospodarczych i usług społecznych - poprawę wewnętrznej sieci drogowej łączącej ośrodki gminne i powiatowe z istniejącymi drogami wojewódzkimi e regionie	Każda gmina powinna mieć zapewnioną przynajmniej jedną drogę, która łączyłaby przynajmniej „stolicę” gminy z najbliższą drogą wojewódzką, co usprawniłoby ruch komunikacyjny i połączenie mieszkańców obszarów wykluczonych społecznie i transportowo z dużymi ośrodkami gospodarczo – społecznymi w województwie. Najczęściej działaniem były objęte drogi powiatowe, o znaczeniu strategicznym dla powiatowego ruchu drogowego.	1.1 uwaga uwzględniona	Jednym z celów priorytetu 4 jest połączenie obszarów wykluczonych transportowo z drogami wyższego rzędu.
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (v)		125	budowa (w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach), przebudowa, modernizacja obiektów ochrony zdrowia, zakup aparatury medycznej, wyposażenia oraz wyrobów medycznych	budowa (w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach), przebudowa, modernizacja obiektów ochrony zdrowia, zakup aparatury medycznej, wyposażenia oraz wyrobów medycznych, z uwzględniam potrzeb mieszkańców SSW, obszarów wykluczonych społecznie, popegeerowskich, obszarów wiejskich	Szczególnie ważne jest, aby w każdym powiecie istniała dobrze wyposażona placówka ochrony zdrowia, przygotowana do realizacji dobrej diagnostyki i działań profilaktycznych dla mieszkańców małych miasteczek i wsi. Mieszkańcy tych terenów, zwłaszcza obszarów pepeerowskich w wieku 60+ to często osoby, które mają utrudniony dostęp do dobrej jakości usług medycznych oraz małą świadomość konieczności przeprowadzania badań profilaktyczny. Pomocy medycznej często potrzebują osoby, które nie posiadają własnego transportu, a transport publiczny jest tu znikomy, co ogranicza ich dostęp do specjalistów oraz dobrej diagnostyki. W konsekwencji ta grupa społeczeństwa jest najbardziej narażona na różnego rodzaju poważne zachorowania i długotlenie i kosztowne leczenie, a często brak możliwości wyleczenia.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Ukierunkowanie na obszary wiejskie jest w opisie celu szczegółowego. Nie ma możliwości rozszerzania typu projektu.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)		156	Szczególnym wsparciem należy objąć profile zawodowe, kształtące w zawodach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami województwa	Szczególnym wsparciem należy objąć profile zawodowe, kształtące w inteligentnymi specjalizacjami województwa oraz zawodami szczególnie potrzebnymi na wojewódzkim rynku pracy	Na lokalnych rynkach pracy zauwaś się brak wyspecjalizowanych pracowników nie koniecznie tylko w branżach inteligentnych specjalizacji ale brak na rynku dobrze przygotowanych rzemieślników, specjalistów branży budowlanej, elektrotechnicznej, ale coraz częściej także z zakresu administracji i zarządzania w małych firmach. Konieczne jest także wsparcie szkolnictwa ogólnokształcącego o możliwość odbywania praktyk i stażów przez uczniów tych szkół jako dodatkowych form kształcenia, nauki języków obcych, obsługa biur	3. Wyjaśnienia	W ramach kształcenia zawodowego szczególnym wsparciem objęte będą profile zawodowe, kształtujące w zawodach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami województwa.To one stanowią jeden z podstawowych elementów rozwoju gospodarczego regionu.
Arleta Siarkiewicz-Hoszowska	inne - Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (iv)	Warunki podstawowe	68	mała retencja wodna w regionie;(…)Projekty w zakresie małej retencji będą mogły być realizowane przez podmioty nie podlegające/ nie nadzorowane przez administrację rządową.	Zapis o wyłączeniu podmiotów nadzorowanych/podlegających administracji rządowej proponuje się wykreślić lub zastąpić zapisem „ze względu na ogromne potrzeby w zakresie adaptacji do zmian klimatu na obszarze całego województwa, demarkacja między poziomem regionalnym i krajowym nastąpi na poziomie projektów.”	Analizując aktualne uwarunkowania prawne oraz faktyczne możliwości podejmowania działań na terenach leśnych, głównymi podmiotami mogącymi zrealizować zakładany zakres rzeczowy są jednostki organizacyjne PGL LP. Wnioskowane zmiany wprowadzą równowagę w działaniach przystosowujących do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z kłęskami żywiołowymi i katastrofami, obejmując nimi również tereny leśne - tak istotne dla woj. zachodniopomorskiego na równi z terenami zurbanizowanymi (zielona infrastruktura) czy terenami rolnymi. Lasy Państwowe, w tym Regionalna Dyrekcja LP w Szczecinie od wielu lat z dużym skutkiem rzeczowym i finansowym realizują przedsięwzięcia, w tym projekty z udziałem środków UE, rozwijające małą retencję na terenach leśnych.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zapis wynika z linii demarkacyjnej podziału wsparcia pomiędzy programami krajowymi a regionalnymi.
				Strategia Programu	10	Dotyczy: akapit „Zdrowie i sfera społeczna” uwaga ogólna: nie ma podanego źródła dla przytaczanych danych. W kilku miejscach wymienia się dane GUS, ale nie można stwierdzić, czy wszystkie przytaczane są z tego źródła. Ponadto, dane wydają się być przestarzałe i pochodzą z różnych lat, a powinny one być dostępne już za późniejsze lata, np. dane dot. informacji o liczbie szpitali wojewódzkich (dane za 2018 rok), dane o łóżkach szpitalnych (2018), informacja o zgonach (2016/2017).	Sugeruje się możliwe ujednolicenie danych pod względem okresu, z którego pochodzą i możliwe ich zaktualizowanie. Ponadto sugeruje się opatrzenie danych informacją o źródle pochodzenia w formie przypisów lub ogólnej informacji na początku lub końcu dokumentu.	Dane przestarzałe i pochodzące z różnych okresów mogą zniekształcać faktyczny obraz sytuacji w województwie i powodować niską wiarygodność przedstawionych informacji. Brak informacji o źródle pochodzenia danych powoduje, że niemożliwe jest zweryfikowanie ich.	1.1 uwaga uwzględniona	Zapisy zostały zmienione.

Julia Korcz	Administracja rządowa - Ministerstwo Zdrowia	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie	CS (v)	Strategia Programu	11	Dotyczy fragmentu: „W stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego pomoc medyczną świadczyło 89 zespołów ratownictwa medycznego (w tym 7 sezonowych), 2 lotnicze zespoły ratownictwa medycznego oraz 10 szpitalnych oddziałów ratunkowych” Pytanie: Czy przez przytaczanie informacji o stanie ratownictwa medycznego w województwie można rozumieć, że przewidują Państwo wsparcie w ramach FED w tym obszarze?	Prośba o wyjaśnienia lub o ew. usunięcie zapisu.	Jeśli jest odwołanie do określonych danych, można uznać, że zostały one wspomniane, w dokumencie, gdyż zostaje przewidziane wsparcie na rzecz poprawy przytaczanych wyników.	1.1 uwaga uwzględniona	Przeformulowano zapisy Strategii.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)	Strategia Programu	35	Dotyczy: Główne grupy docelowe i Typy beneficjentów Uwaga: w dalszym ciągu brakuje podmiotów leczniczych - mimo zgłaszania tej uwagi we 2021 r.	Prośba o uzupełnienie	Podmioty lecznicze powinny być uwzględnione na równi z JST i przedsiębiorstwami we wsparciu w przedmiotowym działaniu. Pominiecie ich może stwarzać ew. trudności przy opiniowaniu planów działań w obszarze zdrowia	1.1 uwaga uwzględniona	
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom	CS (v)	Strategia Programu	124	Dotyczy fragmentu: „Niezbędna jest poprawa infrastruktury poszczególnych poziomów opieki zdrowotnej (w tym POZ, AOS, leczenie szpitalne), (...)”	Sugestia aby doprecyzować, że chodzi o szpitale regionalne (z wyjątkiem obszaru psychiatrii)	Zgodnie z demarkacją wsparcia w obszarze zdrowia, infrastruktura szpitali ponadregionalnych będzie wspierana tylko z poziomu centralnego, w programie FEniKS	1.1 uwaga uwzględniona	
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkankom Pomorze Zachodnie	CS (v)	Strategia Programu	124	Dotyczy fragmentu: „(...) między innymi w zakresie opieki nad osobami starszymi, opieki długoterminowej, dziennej, środowiskowej, opieki onkologicznej i psychiatrycznej oraz ratownictwa medycznego ”	Prośba o usunięcie podkreślonego zapisu	Zgodnie z przyjętą demarkacją wsparcia w obszarze zdrowia, ratownictwo medyczne (infrastruktura) będzie wspierana wyłącznie w ramach FEniKS	1.1 uwaga uwzględniona	
		5 Przyjazne mieszkankom i mieszkankom Pomorze Zachodnie	CS (v)	Strategia Programu	124	Dotyczy fragmentu: „Planowane jest wsparcie funkcjonowania gabinetów ginekologicznych, urologicznych i stomatologicznych dostosowanych dla osób z niepełnosprawnością ruchową w każdym powiecie województwa.”	Konieczne zapewnienie braku powielania się zadań z poziomu regionalnego i krajowego w obszarze dostępności	Zgodnie z przyjętą demarkacją wsparcia w obszarze zdrowia, wypracowanie standardów dostępności dla AOS będzie przedmiotem działań w ramach FERS	2.1 uwaga nieuwzględniona	Brak jest wsparcia infrastruktury oraz wyposażenia gabinetów ginekologicznych, urologicznych i stomatologicznych dostosowanych dla osób z niepełnosprawnością ruchową w każdym powiecie województwa.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (d)	Strategia Programu	148	Dotyczy fragmentu: „Dominującymi czynnikami niezdolności do pracy są choroby nowotworowe, choroby sercowo-naczyniowe , choroby metaboliczne, choroby układu kostno-sławkowego i mięśniowego, choroby układu oddechowego .”	Prośba o korektę zapisu.	Zgodnie z kodami ICD-10, ta grupa chorób nosi nazwę "choroby układu krążenia".	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformulowany.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (g)	Strategia Programu	163	Dotyczy fragmentu: „Równolegle występuje ogromne zapotrzebowanie na pracowników sektora medycznego oraz okołomedycznego. Odpowiedzią na wskazane problemy będzie realizacja projektu, dotyczącego wsparcia kształcenia osób wykonujących zawody medyczne (np. pielęgniarka) oraz wykonujących zawody niemedyczne (np. psycholog, psychoterapeuta) w obszarach istotnych z punktu widzenia funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w regionie.” + odpowiedni punkt w „Typach projektu” + odpowiedni punkt w „Grupach docelowych”	Usunięcie zapisów dotyczących wsparcia kadr medycznych.	Zgodnie z linią demarkacyjną w obszarze zdrowia, nie ma możliwości wspierania kadr medycznych na poziomie regionalnym. Wsparcie tej kwestii odbywa się z poziomu FERS.	2.1 uwaga nieuwzględniona	W programie regionalnym zaplanowano wsparcie dla osób wykonujących zawody medyczne (np. pielęgniarka) i niemedyczne (np. psycholog, psychoterapeuta) w obszarach istotnych z punktu widzenia funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w regionie. Zakłada się wprowadzenie odstępstwa od linii demarkacyjnej na poziomie Kontraktu Programowego.
Angelika i Konrad Marczewscy	Osoba fizyczna	7 Wspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)			Dotyczy: Typy projektów: rozwój usług społecznych, w tym świadczonych w społeczności lokalnej, m.in. w formie: (...) teleopieki, telemedycyny, cyfryzacji i koordynacji opieki w ramach usług zdrowotnych i społecznych, świadczonych w instytucjach opiekuńczych, usamodzielniających, w środowisku lokalnym, a także dla osób fizycznych w szczególności z terenów wykluczonych transportowo (osoby ze schorzeniami/chorobami kardiologicznymi, cukrzycą, nadciśnieniem itp.). "	Sugestia rozdzielenia lub powielenia częściowo elementów tego punktu. Ponadto, wdrażanie telemedycyny zostało wprowadzone zarówno w CP4, k) jak i CP1 ii) ale nie jest określone w jakim zakresie różni się ta interwencja. Prośba o doprecyzowanie.	Niezrozumiały zabieg umieszczenia tego punktu tylko w zakresie wsparcia usług społecznych, a pominiecie w obszarze zdrowia.	1.1 uwaga częściowo uwzględniona	Działanie takie nie jest główną interwencją w projekcie, ale jako uzupełnienie prowadzonych działań, nie mające charakteru rozwiązań systemowych.
		7 Wspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)			Uwaga ogólna	Należy wyodrębnić priorytet skierowany na wzmocnienie obszarów objętych rewitalizacją lub dać konkretne preferencje w innych priorytetach uwzględniające możliwość pozyskania funduszy przez różne podmioty, które mają zgłoszone projekty w GPR-ach	W całym dokumencie brak ukierunkowanej pomocy finansowej na procesy rewitalizacji, brak konkretnego priorytetu dedykowanego rewitalizacji lub preferencji dla projektów wpisanych w GPR-y (zgodnie z ustawą o rewitalizacji). Pominiecie rewitalizacji jest krzywdzące, ponieważ przyczyni się do przerwania rozpoczętych procesów wyjścia z kryzysów na obszarach zdegradowanych. Brak środków będzie powodem dalszej marginalizacji tych obszarów. A co za tym idzie będzie skutkowało negatywnym rozlewaniem się problemów na inne części miast. Argument, którego wysłuchaliśmy na otwartym spotkaniu z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego, że rewitalizacja może znaleźć się w ZIT-ach (Priorytet 7) skutecznie ogranicza możliwości aplikowania o środki na projekty wpisane do GPR przez podmioty inne niż JST, np. przedsiębiorcy. Ponadto tylko nasze województwo w całej Polsce nie wsparło procesów rewitalizacyjnych, co uważamy za bardzo krzywdzące.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspieraną w ramach EFS+.
Ewa Czarnecka	Stargardzki Komitet Rewitalizacji	7 Wspolecznione Pomorze Zachodnie	CS (i)			Dotyczy: Typy projektów: rozwój usług społecznych, w tym świadczonych w społeczności lokalnej, m.in. w formie: (...) teleopieki, telemedycyny, cyfryzacji i koordynacji opieki w ramach usług zdrowotnych i społecznych, świadczonych w instytucjach opiekuńczych, usamodzielniających, w środowisku lokalnym, a także dla osób fizycznych w szczególności z terenów wykluczonych transportowo (osoby ze schorzeniami/chorobami kardiologicznymi, cukrzycą, nadciśnieniem itp.). "	W związku z trwającymi konsultacjami społecznymi projektu programu Funduszy Europejskich dla Pomorza Zachodniego 2021-2027 zwracam się w imieniu stargardzkiego Komitetu Rewitalizacji z wnioskiem o uwzględnienie w przedmiotowym projekcie zapisów dotyczących wsparcia działań rewitalizacyjnych na Pomorzu Zachodnim. Gmina Miasto Stargard posiada opracowany „Gminny Program Rewitalizacji Gminy Miasto Stargard na lata 2016-2026”, który jest sukcesywnie realizowany zarówno przez Miasto Stargard, jednostki podległe, jak i podmioty prywatne, których projekty zostały wpisane na listę projektów GPR. Obecny stan realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest bardzo wysoki i wynosi ponad 60% projektów zrealizowanych lub w trakcie realizacji. Bardzo istotnym elementem jest zachowanie ciągłości w realizacji procesów rewitalizacyjnych, jak również sprawą nadrzędną dla osiągnięcia pożądaných efektów jest realizacja celów wyznaczonych w GPR. Nie godzimy się z faktem, iż Województwo Zachodniopomorskie jest jedynym województwem w Polsce, którego program Funduszy Europejskich nie uwzględni ukierunkowanej pomocy finansowej dla projektów rewitalizacyjnych. A przecież rewitalizacja to kompleksowa interwencja w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej, mająca na celu wyprowadzenie obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego. Rozpoczęte procesy odnowy obszarów zdegradowanych wymagają konkretnych działań. W przeciwnym razie zarówno środki już wydatkowane na ten cel, ale przede wszystkim zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców, mieszkańców, czy podmiotów społecznych zostaną zniweczone. Brak wsparcia finansowego pogorszy relatywnie już złą sytuację społeczno-gospodarczą mieszkańców obszarów kryzysowych. Determinacja i zaangażowanie w procesy rewitalizacyjne władz miasta, jak i podmiotów prywatnych, jest duża. Jednak czynnikiem decydującym o skuteczności procesów naprawczych będzie zdolność do zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych w budżecie miasta z wykorzystaniem możliwości wynikających z nowej perspektywy finansowej. Wsparcie lokalnych przedsiębiorców i stowarzyszeń na najbliższe lata powinno	Uwaga wpłynęła pismem	2.1 uwaga nieuwzględniona	Działania rewitalizacyjne mające wyprowadzić obszar z kryzysu to wszelkie inwestycje z zakresu różnych dziedzin życia. W związku z tym wsparcie takich działań zostało zaplanowane w większości celów szczegółowych FEPZ. Na etapie naborów projekty realizowane na obszarach rewitalizacji będą premiowane. Dodatkowo w ramach celu szczegółowego (iii) w osi priorytetowej 5 zaplanowano wsparcie działań infrastrukturalnych związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców wspieraną w ramach EFS+.
Anna Gembicka	Administracja Rządowa- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju	1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (i)		30	W części „Grupy docelowe” jako typ beneficjentów należałoby przewidzieć również instytucje otoczenia biznesu.	W części typy beneficjentów należy dodać „partnerstwa przedsiębiorstw i instytucje otoczenia biznesu” oraz „partnerstwa przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu i organizacji badawczych”;	Potencjał tak organizacyjny jak i ekonomiczny MMSF często jest barierą uniemożliwiającą ich włączanie się w realizację projektów. Instytucje otoczenia biznesu mogą, poprzez inicjowanie i wspieranie współpracy przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw i organizacji badawczych, przyczynić się od ograniczania kosztów i ryzyka związanego z realizacją projektów B+R.	3. Wyjaśnienia	Partnerami przedsiębiorstw w realizacji projektów B+R mogą być podmioty spełniające definicję “organizacji badawczej”. Rozwój usług IOB dla przedsiębiorstw będzie przedmiotem wsparcia w ramach innego typu projektów.
		1 Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie	CS (ii)		35	Istotną rolę w udzielaniu merytorycznego wsparcia dla rolnictwa mają Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Z tego względu należy je uwzględnić jako typ beneficjentów.	W części Typ beneficjentów dodać „Ośrodki Doradztwa Rolniczego”	Jak słusznie zauważono powinna być rozszerzona dostępność e-usług związanych z realizacją zadań obejmujących takie obszary jak turystyka, sport, rolnictwo, ochrona środowiska, komunikacja realizowanych z wykorzystaniem danych przestrzennych. Ośrodki doradztwa rolniczego mają duży potencjał rozwoju usług w tym zakresie i powinny mieć możliwość pozyskania środków w celu rozwoju swoich usług w tym zakresie.	2.1 uwaga nieuwzględniona	Ze względu na ograniczoną alokację środków nie przewiduje się wsparcia innych beneficjentów niż JST.
		2 Zielone Pomorze Zachodnie	CS (ii)		61-62	Proponujemy, aby w ramach typów projektów wspierane było również wytwarzanie paliw gazowych z odnawialnych źródeł energii oraz rozwój infrastruktury z tym związanej.	Mając na względzie planowany rozwój sektora biogazu/biometanu proponuje się, aby oprócz wspierania wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz działań z zakresu energetyki rozproszonej, wspierane było wytwarzanie paliw gazowych w postaci biogazu/biometanu. Działanie to wpłynie na redukcję emisji gazów cieplarnianych i poprawę jakości powietrza oraz pozwoli na zastępowanie użycia paliw kopalnych.	Mając na względzie planowany rozwój sektora biogazu/biometanu proponuje się, aby oprócz wspierania wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz działań z zakresu energetyki rozproszonej, wspierane było wytwarzanie paliw gazowych w postaci biogazu/biometanu. Działanie to wpłynie na redukcję emisji gazów cieplarnianych i poprawę jakości powietrza oraz pozwoli na zastępowanie użycia paliw kopalnych.	1.1 uwaga uwzględniona	
		3 Mobilne Pomorze Zachodnie	CS (viii)		94	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej powinno się odbywać w sposób kompleksowy i komplementarny w miastach i ich obszarach funkcjonalnych a nie tylko w obszarach administracyjnych miast.	W sekcji Interwencja w ramach funduszy, w ósmym wierszu po wyrażeniu „w miastach” dodać „i ich obszarach funkcjonalnych”. W jedenastym wierszu po wyrażeniu „transportowych miast” dodać „i ich obszarów funkcjonalnych”. W trzecim akapicie, w czwartym wierszu po wyrażeniu „po mieście” dodać „i jego obszarze funkcjonalnym”	Zintegrowane podejście terytorialne w polityce rozwoju miejskiego powinno się odnosić do obszarów funkcjonalnych, a nie tylko administracyjnych. Oznacza to konieczność realizacji przedsięwzięć w sposób skoordynowany, komplementarny i umożliwiający synergie. Takie podejście pozwala na lepsze wykorzystanie ukrytych lub niewłaściwie dotychczas wykorzystanych szeroko rozumianych zasobów i specyficznych potencjałów.	1.1 uwaga uwzględniona	W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wsparcie kierowane jest na rozwój i poprawę publicznego transportu miejskiego. Pozostała infrastruktura transportu publicznego służąca powiązaniom pomiędzy miejscowościami może być wspierana w ramach priorytetu 7. Przedmiotowe zapisy mają na celu wskazanie demarkacji pomiędzy dwoma priorytetami i obszarami wsparcia.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (b)		143	W celu właściwego dopasowania rozwiązań wypracowywanych w ramach realizowanych projektów do istniejących potrzeb, ważnym jest ścisłą współpracę Państwowej Służby Zatrudnienia z Instytucjami Otoczenia Biznesu	W części Beneficjenci dodać „we współpracy z Instytucjami Otoczenia Biznesu”	Wdrażane w ramach realizowanych projektów rozwiązania powinny być wypracowywane we współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, aby odpowiadały istniejącym wyzwaniom.	3. Wyjaśnienia	W ramach celu szczegółowego (b) realizowane będą projekty związane z podnoszeniem kwalifikacji i kompetencji pracowników publicznych służb zatrudnienia. Beneficjentami tych działań mogą być wyłącznie instytucje rynku pracy.

	Wsi	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (k)		181	W ślad za pismem MRIRW z dnia 24 stycznia br., Zachodnie CS (k) znak DSR.sa.680.5.2.2022, proponuje się umieszczenie zapisów dotyczących realizacji projektów umożliwiających rozwój gospodarstw opiekuńczych.		Komisja Europejska wskazując kierunki polityki regionalnej na lata 2021-2027 zwraca uwagę na potrzebę realizacji zadań w zakresie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki lokalnej. Jednym z działań na rzecz realizacji ww. założenia jest rozwój gospodarstw pełniących funkcje społeczne – gospodarstw opiekuńczych. Sednem tego innowacyjnego rozwiązania, które jest coraz powszechniej stosowane w wielu krajach europejskich, jest wykorzystanie wyjątkowych miejsc, jakimi są wieś i gospodarstwa rolne do tworzenia usług dla osób wymagających wsparcia.	1.1 uwaga uwzględniona	Uzupełniono zapisy dotyczące usług społecznych o gospodarstwa opiekuńcze.
		Cały dokument				Postuluje się uwzględnienie jednostek doradztwa rolniczego wśród grup docelowych działań: 2.1.1.2. (ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych; 2.1.2.1. (i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych; 2.1.1.4. (iv) rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej przedsiębiorczości; 2.1.2.2. (ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju; 2.1.2.3. (iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego; 2.1.2.6. (vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.			2.1 uwaga nieuwzględniona	Wsparcie dla jednostek doradztwa rolniczego, zgodnie z linią demarkacyjną przewidziane jest w projekcie Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027. Zgodnie z zasadą niepowielania tej samej interwencji w różnych programach, w FEPZ nie przewiduje się tego wsparcia.
Jolanta Olszewska	JST- Polczyn Zdrój	5 Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie		Strategia Programu	131	Priorytetami rozwojowymi sformułowanymi przez Samorząd Województwa w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu są: 1. Program rozwoju szlaków kulturowych. 2. Program rozwoju szlaku turystycznego „Parki i ogrody”. 3. Koncepcja budowy i rozwoju szlaku kulinarnego „Smaki regionu”. 4. Koncepcja budowy i rozwoju turystyki wodnej „Małe szlaki wodne”. 5. Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego.	Należy uwzględnić funkcjonujące w regionie pięć gmin uzdrowiskowych jako odrębny program (Program Zachodniopomorskie Uzdrowiska). Pismo w tej sprawie przesłane zostało do Pana Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego dnia 25 marca 2021 r. Następnie temat ten został zgłoszony w formie uwagi do roboczego opisu celów szczegółowych programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Uwaga została przyjęta do analizy w ramach dalszych prac, ale w obecnym kształcie dokumentu brak jest wyników tej analizy	Wsparcie inwestycyjne ogólnodostępnych przestrzeni gmin uzdrowiskowych województwa zachodniopomorskiego o wyjątkowych naturalnych walorach krajobrazowych i potencjale prozdrowotnym lub uzdrowiskowym (Kolobrzeg Świnoujście, Kamień Pomorski, Polczyn Zdrój i Dąbki), wzmocnienie aktywnej turystyki zdrowotnej i oferty czasu wolnego, będzie jednocześnie poszerzeniem całorocznej oferty, budującej odporność zdrowotną turystów i mieszkańców regionu. Zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Województwa: bogactwo walorów naturalnych województwa tworzy jego specyfikę, a jednocześnie stanowi stałe niewykorzystany w pełni potencjał. Przy dochowaniu należytej troski o ich ochronę mogą one być przedmiotem pełniejszego zagospodarowania przestrzenno-funkcjonalnego. Istotne jest pełniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego i przyrodniczego regionu. Województwo dąży do pełnego wykorzystywania nadmorskiego położenia i rozwoju wysokiej jakości zróżnicowanego, wielosezonowego produktu turystycznego. Ze względu na społeczeństwo starzejące się, seniorzy stanowią coraz większy segment rynku turystycznego. Są oni z punktu widzenia rozwoju miejscowości turystycznych i uzdrowiskowych bardzo istotną grupą, gdyż mogą korzystać z oferty poza ściśłym sezonem turystycznym, przyczyniając się tym samym do rozwoju gospodarczego miejscowości uzdrowiskowych oraz tych położonych w ich najbliższym sąsiedztwie.	2.1 uwaga nieuwzględniona	
Wojciech Spychała	Organizacja pozarządowa - Zachodniopomorska Federacja Pozarządowa	6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)		155	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typach projektów	Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Wdrażanie inicjatyw w obszarze edukacji pozaformalnej i nieformalnej służących w szczególności rozwijaniu kompetencji społecznych i obywatelskich, realizowanych w szczególności przez organizacje pozarządowe i LGD/LGR”	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o bardziej konkretne działania, służące rozwojowi kompetencji kluczowych skierowanych do różnych poziomów nauczania, bez względu na wiek. Zwłaszcza chodzi tu o kompetencje społeczne i obywatelskie (inne rodzaje kompetencji kluczowych są ujęte w projekcie dokumentu). Jest to szczególnie istotny zakres kompetencji kluczowych, nie rozwijany tak często jak inne rodzaje kompetencji; ma on natomiast wielkie znaczenie dla rozwoju osobistego i społecznego, zwłaszcza u młodych ludzi. Jest to również element, który doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.” Kompetencje obywatelskie i społeczne pozwalają budować silne i świadome społeczeństwo obywatelskie. Dlatego organizacje, a także LGD/LGR, które działają w ramach danej społeczności, na bieżąco analizują i rozwiązują lokalne problemy, posiadają też niezbędne kompetencje, zwłaszcza te działające w obszarze aktywizacji obywatelskiej i rozwoju lokalnego, powinny być głównym realizatorem proponowanych działań.	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformułowany.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (f)		158	organy pozarządowe (jako podpunkt w akapicie „beneficjenci”)	organizacje pozarządowe	Potrzeba ujednolichenia nazewnictwa stosowanego w dokumencie	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformułowany.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (g)		162 / 163	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typów projektów	Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Wdrażanie inicjatyw w obszarze edukacji pozaformalnej i nieformalnej służących w szczególności rozwijaniu kompetencji społecznych i obywatelskich, realizowanych w szczególności przez organizacje pozarządowe i LGD/LGR”	Potrzebne jest rozszerzenie istniejących zapisów o bardziej konkretne działania, służące rozwojowi kompetencji kluczowych skierowanych do różnych grup wiekowych. Zwłaszcza chodzi tu o kompetencje społeczne i obywatelskie (inne rodzaje kompetencji kluczowych są ujęte w projekcie dokumentu). Jest to szczególnie istotny zakres kompetencji kluczowych, nie rozwijany tak często jak inne rodzaje kompetencji; ma on natomiast wielkie znaczenie dla rozwoju osobistego i społecznego osób w każdym wieku, w przedziale 18-60+. Jest to również element, który doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.” Kompetencje obywatelskie i społeczne pozwalają budować silne i świadome społeczeństwo obywatelskie. Dlatego organizacje, a także LGD/LGR, które działają w ramach danej społeczności, na bieżąco analizują i rozwiązują lokalne problemy, posiadają też niezbędne kompetencje, zwłaszcza te działające w obszarze aktywizacji obywatelskiej i rozwoju lokalnego, powinny być głównym realizatorem proponowanych działań.	1.1 uwaga uwzględniona	Zapis został przeformułowany.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (i)		177	Beneficjenci: Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie	Dopisanie kolejnej grupy beneficjentów: „organizacje pozarządowe działające w obszarze integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów”	W województwie zachodniopomorskim działają wyspecjalizowane organizacje zajmujące się statutowo działaniami w obszarze integracji społeczno-zawodowej osób z państw trzecich. Warto wykorzystać ich potencjał i dać możliwość wdrażania działań w ramach tego celu. Jeśli cel ten ma być realizowany w formule tzw. projektu systemowego warto dopisać informację, o konieczności współpracy WUP Szczecin z organizacjami pozarządowymi działającymi statutowo w tym obszarze tematycznym.	1.1 uwaga częściowo uwzględniona	Uzupełniono zapisy o współpracę z organizacjami pozarządowymi.
		6 Aktywne Pomorze Zachodnie	CS (l)		188 / 189	zmiany w dotychczasowym opisie interwencji i/lub typów projektów	1) Dopisanie w treści interwencji i/lub w typach projektów: „Prowadzenie działań z zakresu aktywizacji obywatelskiej, aktywnych postaw społecznych, równego traktowania. 2) Poszerzenie listy beneficjentów o organizacje pozarządowe działające w obszarze aktywizacji społecznej i obywatelskiej	Aktywizacja obywatelska jest bardzo ważnym elementem rozwoju człowieka, mogąca mu służyć przez całe życie, niezależnie od wykonywanej aktywności zawodowej. Szczególnie istotne jest podnoszenie wiedzy i uświadamianie mieszkańców i mieszkańców województwa (w tym osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym) w zakresie aktywnych postaw społecznych czy równego traktowania. Jest to w końcu dziedzin, która doskonale służy wdrażaniu jednego z celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (Cel kierunkowy 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego), w którym jest mowa o roli, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w rozwoju lokalnym: „Stanowi ono wartość dodaną do procesów aktywizacji i integracji oraz edukacji społecznej mieszkańców. To wyższy poziom świadomości społecznej powiązanej z uczestnictwem w rozwoju lokalnym. To umiejętność decydowania o sprawach innych ludzi – poza granicą prywatności – zdolność do współpracy, zbiorowych decyzji, w tym – wyborczych. To wreszcie egzekwowanie wszelkich umów społecznych, przyjętych uchwał, programów wyborczych i strategii rozwoju.”	2.1 uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami linii demarkacyjnej działania w ramach celu szczegółowego (l) skoncentrowane są na konkretnych grupach osób np. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci. Działania w zakresie m.in. równego traktowania będą realizowane w celu szczegółowym (h).

[illegible]